

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Taloudellinen katsaus

Syksy 2022

Talousnäkymät

Valtiovarainministeriön julkaisu – 2022:58

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2022:58

Taloudellinen katsaus

Syksy 2022

Valtiovarainministeriön kansantalousosasto

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Valtiovarainministeriö

© CC BY-NC-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-367-236-9

ISSN pdf: 1797-9714

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2022

Taloudellinen katsaus, syksy 2022

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2022:58		Teema	Talousnäkyvät
Julkaisija	Valtiovarainministeriö		
Yhteisötekijä	Kansantalousosasto		
Kieli	Suomi	Sivumäärä	110

Tiivistelmä

BKT:n arvioidaan kasvavan Suomessa 1,7 % v. 2022. Alkuvuonna talouden tuotanto on kehittynyt suotuisasti ja työllisyys on jatkanut nopeaa kasvua. Toisaalta myös hyödykkeiden ja energian hintojen nousu on jatkunut kesällä arvioitua nopeampana. Talouskasvun ennustetaan hidastuvan loppuvuonna enemmän kuin vielä kesällä ennakoitiin. BKT:n kasvu hidastuu 0,5 prosenttiin v. 2023. Vuosina 2024–2026 BKT:n kasvun arvioidaan olevan talouden potentiaalista kasvua nopeampaa, noin 1,4 % vuosittain.

Julkisyhteisöjen alijäämä supistuu v. 2022 ripeän talous- ja työllisyyskasvun sekä koronatoimien päättymisen johdosta. Vuonna 2023 alijäämä kääntyy uudelleen kasvuun ja julkinen talous pysyy syvästi alijäämäisenä tulevina vuosina. Julkisen velan suhde BKT:hen alenee tänä vuonna, mutta kääntyy nousevalle uralle ensi vuonna.

Velanhoidokustannusten arvioidaan kasvavan ennustejaksolla. Alati kasvavat velanhoidokulut ovat pois muusta julkisesta rahankäytöstä ja kaventavat julkisen talouden ennestäänkin niukkoja puskureita.

Asiasanat talousnäkyvät, julkinen talous, taloudellinen kehitys, budjettiesitys

ISBN PDF 978-952-367-236-9 **ISSN PDF** 1797-9714

Julkaisun osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-236-9>

Ekonomisk översikt, hösten 2022

Finansministeriets publikationer 2022:58		Tema	Ekonomiska utsikter
Utgivare	Finansministeriet		
Utarbetad av	Ekonomiska avdelningen		
Språk	Finska	Sidantal	110

Referat

Bruttonationalprodukten (BNP) beräknas öka med 1,7 procent 2022 i Finland. Under början av året utvecklades produktionen gynnsamt, och sysselsättningen fortsatte att öka snabbt. Den ekonomiska tillväxten väntas avta mer i slutet av året än vad som förutsågs under sommaren. BNP-tillväxten avtar till 0,5 procent 2023. Ökningen av priset på nyttigheter och energi fortsatte också snabbare än vad som förutsågs under sommaren. BNP-tillväxten 2024–2026 förutses vara snabbare än den potentiella ekonomiska tillväxten, cirka 1,4 procent per år.

Den offentliga sektorns underskott minskar 2022 tack vare snabb ekonomisk tillväxt, positiv sysselsättningsutveckling och avslutade coronaåtgärder. Underskottet börjar åter öka 2023, och de offentliga finanserna uppvisar ett fortsatt stort underskott de kommande åren. Den offentliga skulden i förhållande till BNP minskar i år, men vänder uppåt igen nästa år.

Skuldhanteringskostnaderna väntas öka under prognosperioden. De ökande skuldhanterings-kostnaderna påverkar den övriga offentliga penninganvändningen och minskar de redan från tidigare knappa buffertarna inom den offentliga ekonomin.

Nyckelord ekonomiska utsikter, offentlig ekonomi, ekonomisk utveckling, budgetförslag

ISBN PDF 978-952-367-236-9 **ISSN PDF** 1797-9714

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-236-9>

Economic Survey, Autumn 2022

Publications of the Ministry of Finance 2022:58**Publisher** Ministry of Finance**Subject** Economic Prospects**Group Author** Economics Department**Language** Finnish**Pages** 110

Abstract

Gross domestic product (GDP) in Finland is projected to grow by 1.7% in 2022. Economic output developed favourably in the first half of the year, and employment has continued to grow rapidly. Economic growth is projected to slow more during the second half of the year than previously forecast in the summer. GDP growth will slow to 0.5% in 2023. The prices of goods and services, as well as energy, have also continued to rise faster than previously projected in the summer. GDP growth in 2024–2026 is projected to be faster than the potential economic growth rate at approximately 1.4% per year.

The general government deficit will contract in 2022 due to brisk economic growth and employment growth as well as the end of COVID-19 measures. The deficit will begin to increase again in 2023, and public finances will remain in a deep deficit in the coming years. The ratio of general government debt to GDP will decrease this year but turn to growth next year.

Debt servicing costs are projected to grow during the outlook period. Continuously rising debt servicing costs come out of the rest of public spending and reduce the already tight buffers of general government finances.

Keywords economic prospects, public finance, economic development, draft budget**ISBN PDF** 978-952-367-236-9**ISSN PDF** 1797-9714**URN address** <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-236-9>

Toteutunutta kehitystä koskevien tietojen lähde: Tilastokeskus ellei muuta mainittu.

TAULUKOISSA KÄYTETYT SYMBOLIT JA LYHENTEET

-	Ei mitään ilmoitettavana
0	Suure pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
..	Tietoa ei ole saatu
.	Loogisesti mahdoton esitettäväksi
**	Ennuste
CPB	CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis
HWWI	Hamburgisches WeltWirtschafts Institut
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
TEM	Työ- ja elinkeinoministeriö
VM	Valtiovarainministeriö

Kukin taulukoiden luvuista on pyöristetty erikseen.

TALOUDELLINEN KATSAUS SYKSY 2022

Katsauksessa esitetään vuosien 2022–2024 taloudellista kehitystä koskeva ennuste. Lyhyen ajan talousennusteen ohella se sisältää myös vuoteen 2026 ulottuvan talouden keskipitkän ajan kehitysarvion.

Katsauksessa esitetyt ennuste ja kehitysarvio on laadittu kansantalousosastolla riippumattomasti perustuen lakiin talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista (869/2012).

Katsauksen tarkastelujen pohjana ovat Tilastokeskuksen heinäkuussa 2022 julkaistavat, vuotta 2021 koskevat kansantalouden tilinpidon tiedot sekä muut julkiset tilastot, jotka on saatu käyttöön 22.8.2022 mennessä sekä hallituksen budjettineuvotteluissa 1.9.2022 tekemät päätökset.

Helsingissä syyskuussa 2022

Valtiovarainministeriön kansantalousosasto

Mikko Spolander
Osastopäällikkö, ylijohdaja

Jukka Railavo
Finanssineuvos
Reaalitalouden
yksikön päällikkö

Jenni Pääkkönen
Finanssineuvos
Julkisen talouden
yksikön päällikkö

Sisältö

Esipuhe	10
Yhteenveto	13
1 Talousnäkymät	25
1.1 Kansainvälinen talous.....	25
1.1.1 Maailmantalous	25
1.1.2 Maailmankauppa.....	28
1.1.3 Riskit	29
1.2 Ulkomaankauppa	30
1.2.1 Vienti ja tuonti.....	30
1.2.2 Hinnat ja vaihtotase.....	32
1.3 Kotimainen kysyntä.....	33
1.3.1 Yksityinen kulutus.....	33
1.3.2 Julkinen kulutus	38
1.3.3 Yksityiset investoinnit	38
1.3.4 Julkiset investoinnit.....	42
1.4 Kotimainen tuotanto.....	43
1.4.1 BKT	43
1.4.2 Jalostus	47
1.4.3 Palvelut.....	50
1.5 Työvoima.....	52
1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat.....	56
1.6.1 Palkat	56
1.6.2 Kuluttajahinnat.....	58
2 Julkinen talous	60
2.1 Julkisyhteisöt yhteensä	60
2.1.1 Julkisyhteisöjen velka.....	68
2.2 Valtionhallinto.....	73
2.3 Paikallishallinto.....	85
2.4 Hyvinvointialueet.....	88

2.5	Sosiaaliturvarahastot.....	90
2.5.1	Työeläkelaitokset.....	90
2.5.2	Muut sosiaaliturvarahastot.....	92
2.6	Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä.....	93

Liitetaulukot	98
----------------------------	----

Kehikot:

Finanssipolitiikan mitoitus.....	66
Julkisen velan määrä kasvoi merkittävästi menetelmämuutoksen takia	70
Vuoden 2023 budjetti ja valtiontalouden kehukset.....	76

Esipuhe

Valtiovarainministeriön ennuste maalaa yleisessä keskustelussa esiin nousseisiin odotuksiin nähden maltillisen kuvan talouden tulevaisuudesta seuraavien 6-18 kuukauden aikana.

Alkuvuosi 2022 on ollut taloudessa, tuotannossa ja työllisyydessä selvästi odotettua vahvempi. Kotitaloudet ovat kuluttaneet. Käyttäneet erityisesti palveluita, joita eivät voineet käyttää covid-19-epidemian vuoksi säädettyjen rajoitusten aikana.

Ennusteen mukaan talouden kasvu hidastuu merkittävästi ensi vuotta kohti kuljettaessa. Edessä on seisahtuvan kasvun vaihe, eikä talouden ajautumista taantumaan voi sulkea pois. Epävarmuus, pula energiasta, nopea inflaatio, rapautuva ostovoima ja nousevat korot leikkaavat kulutuksen ja investointien kasvua kaikkialla.

Vuoden 2023 aikana pitäisi kuitenkin alkaa helpottaa.

Ennusteessa ei ennakoita Venäjän hyökkäyssodan eskaloitumista. Ei covid-19-pandemian kärjistymistä eikä rajoituksia, jotka vaikuttaisivat oleellisesti tuotantoon, kysyntään, työllisyyteen. Ei valloilleen ryöpsähtävää hinta-palkka-kierrettä. Ei sähkö- tai muiden energiamarkkinoiden romahdusta. Ei muutosta EKP:n mandaattiin varmistaa rahoitusmarkkinoiden vakaus ja ankkuroida inflaatio-odotukset keskipitkällä aikavälillä. Ei muutosta luottamukseen, joka luotonantajilla on Suomen valtion kykyyn hoitaa velkansa ja muut vastuunsa.

Yllätyksiä todennäköisesti tulee. Edellä mainittuja tai muita. Yksittäin tai useita samaan aikaan. Niihin pitää varautua.

Verrattuna edelliseen kesäkuussa julkaistuun ennusteeseen riskit inflaation kerrannaisvaikutuksista ja nopean inflaation vaiheen pitkittymisestä, energiakriisistä ja talouden kasvun pysähtymisestä kokonaan pidemmäksi aikaa ovat kasvaneet. Lisäksi syksyllä alkava palkkakierros on yhä iso kysymysmerkki.

Kuluttajahintoja nostaa pula energian tarjonnasta. Lisäksi yliverityneillä markkinoilla pienetkin muutokset energian tarjonnassa tai kysynnässä näkyvät suurina muutoksina energian hinnassa. Kallistunut energia on jo nostanut esimerkiksi ruuan hintaa.

Kysyntäinflaatio ei ole vielä keskeinen nopeaa inflaatiota selittävä tekijä. Palkkainflaatiokaan ei ole vielä käynnistynyt.

Euroalueen rahaviranomaista epävarma ja epävakaa tilanne mietityttää. Euroalueen rahapolitiikka voi olla taiteilua inflaation leviämisen riskin ja taantuman riskin kanssa, mutta nollakorkojen aika on joka tapauksessa ohi.

Covid-19-pandemian hellitettyä usko tulevaisuuteen palasi nopeasti ja kotitaloudet ovat purkaneet kertyneitä säästöjä kulutukseen. Kotitaloudet ovat kuitenkin säikähtäneet uudelleen ja perusteellisesti. Eikä ihme. Euroopassa alkoi sota. Asuntolainojen korot nousevat. Uusien sähkösopimusten hinnat ovat moninkertaiset eräänneisiin verrattuna. Vakaina pidetyt arjen puitteet muuttuvat nyt nopeasti.

Säikähdettyään kotitaloudet voivat alkaa säästää pahemman päivän varalle – ainakin ne kotitaloudet, joilla on siihen mahdollisuus ja viimeistään siinä vaiheessa, jos työmarkkinat sakkaavat pahemmin. Kasvava säästäminen leikkaisi kulutusta, talouden kokonaiskysyntää ja kasvua. Yritysten luottamuksessa tulevaisuuteen on vielä toistaiseksi ollut enemmän toivoa, vaikka näkemyksissä on paljon hajontaa.

Nopea työllisyyden ja kulutuksen kasvu ovat kasvattaneet verotuloja ja vahvistaneet julkista taloutta vuosina 2021-2022. Kun talouden kasvu hidastuu ja velanhoidonnot kasvavat, julkisen talouden alijäämät ja velka alkavat kasvaa uudelleen. Myös hyvinvointialueiden aloitukseen liittyvät kustannukset, päätökset tukea turvallisuutta, huoltovarmuutta, tutkimusta, tuotekehitystä ja talouden vihreää rakennemuutosta, toimet sähkön hinnan kohtuuttoman nousun kompensoimiseksi kotitalouksille sekä väestön ikääntymisestä aiheutuvat jatkuvasti kasvavat menot kasvattavat alijäämää.

Valtiovarainministeriön arvion mukaan julkisen talouden rakenteellinen tulojen ja menojen välinen epätasapaino on n. 9 mrd. euroa. Julkisen talouden rahoitus ei ole kestäväällä pohjalla pitkällä aikavälillä.

Julkisen taloudenpidon lähtökohta on, että tulot ja menot sovitetaan talouden suorituskyvyn asettamaan raamiin. Lisäksi julkisessa taloudessa pitää ylläpitää liikkumavaraa epäsuotuisamman kehityksen varalle. Taloudenpidon raami on ahdas ja jatkuva velkaantuminen ja muiden vastuiden kasvu syövät liikkumavaraa raamin sisällä.

Julkisen taloudenpidon kestävyysongelman juurisyy on, että taloutemme suorituskyky ei riitä julkisen sektorin tarpeisiin – lakisääteisiin ja muihin. Haluamme tarjota pohjoismaisten verrokkiemme tasoiset julkiset palvelut ja etuudet, vaikka taloutemme suorituskyky on verrokkejamme heikompi. Tätä juurisyytä ei pääse pakoon eikä se korjaannu itsestään.

Inflaatiosta ei ole korjaamaan tilannetta. Päinvastoin. Inflaatio estää talouden voimavaroja kohdentumasta tehokkaasti ja vaatii talttuukseen korkeampia korkoja ja heikompa työllisyyttä. Inflaatio heikentää edellytyksiä kasvattaa julkisen taloudenpidon raamia.

Julkisen sektorin tarpeiden ja talouden suorituskyvyn yhteen sovittamisessa on kaksi puolta.

Muuttamalla talouden toimintaympäristöä määrittäviä sääntöjä ja fiksulla julkisella rahankäytöllä voidaan tehostaa voimavarojen käyttöä taloudessa, tukea kasvua ja tulonmuodostusta ja luoda väljyyttä siihen raamiin, johon julkinen taloudenpito sovitetaan. Ilmastonmuutos ja luontopääoman ylikulutus pakottavat joka tapauksessa löytämään nykyistä tehokkaampia ja kestävämpiä tapoja tuottaa, kuluttaa ja luoda kasvua taloudessa.

Samalla täytyy varautua tarkastelemaan julkisen sektorin tarpeita kokonaisuutena ja kriittisesti. Esimerkiksi menokartoitus on oiva väline ja hallituskauden vaihdos oiva tilaisuus tähän.

Yhteenveto

Talouden suhdannenäkymät vuosina 2022-2024

Bruttokansantuotteen (BKT) arvioidaan kasvavan Suomessa 1,7 % v. 2022. Alkuvuonna talouden tuotanto on kehittynyt suotuisasti ja työllisyys on jatkanut nopeaa kasvua. Talouskasvun ennustetaan hidastuvan loppuvuonna enemmän kuin vielä kesällä ennakoitiin. BKT:n kasvu hidastuu 0,5 prosenttiin v. 2023. Myös hyödykkeiden ja energian hintojen nousu on jatkunut kesällä arvioitua nopeampana. Kuluttajahintojen nousu leikkaa kotitalouksien ostovoimaa, kulutusta ja talouden kasvua selvästi loppuvuodesta ja vuoden 2023 alkupuolella. Vuosina 2024–2026 BKT:n kasvun arvioidaan olevan talouden potentiaalista kasvua nopeampaa, noin 1,4 % vuosittain.

Ulkomaankaupan näkymiä varjostaa erityisesti Venäjän kanssa käytävän kaupan merkittävä supistuminen, vaikkakin vienti Venäjälle jatkuu osin edelleen. Euroopan talouskehityksen näkymät ovat synkentyneet kesästä, joten viennin kasvu jää lähivuosina vaisuksi.

Ennusteessa oletetaan, että elokuun alussa v. 2022 voimassa olevat Venäjään kohdistetut pakotteet jäävät voimaan koko ennustejaksolle. Rajoitteiden suorilla vaikutuksia suurempia ovat kuitenkin epäsuorat vaikutukset, kuten energiamarkkinoiden laaja häiriö ja hintojen nousu.

Koronapandemian ja Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset talouskasvuun ovat heikentäneet Suomen julkista taloutta. Julkisyhteisöjen alijäämä supistuu tänä vuonna ripeän talous- ja työllisyyskasvun sekä koronatoimien päättymisen johdosta. Ensi vuonna alijäämä kääntyy uudelleen kasvuun ja julkinen talous pysyy syvästi alijäämäisenä tulevina vuosina. Julkisen velan suhde BKT:hen alenee tänä vuonna, mutta kääntyy nousevalle uralle ensi vuonna. Julkisyhteisöjen menojen ja tulojen rakenteellinen epätasapaino on mittava ja kestävyysvajeen arvioidaan olevan nyt 3,0 % suhteessa BKT:hen eli noin 9 mrd. euroa vuoden 2026 tasolla.

Velanhoidokustannusten arvioidaan kasvavan ennustejaksolla. Alati kasvavat velanhoidokulut ovat pois muusta julkisesta rahankäytöstä ja kaventavat julkisen talouden ennestäänkin niukkoja puskureita.

Energiakriisin uhka hidastaa Euroopan talouden kasvua

Maailmantalouden näkymät ovat synkentyneet nopean inflaation, Euroopan energiakriisin sekä Venäjän hyökkäyssodan jatkumisen takia. Geopoliittiset jännitteet suurvaltojen välillä ovat kasvaneet ja kehittyviä maita uhkaa edelleen ruokapula. Maailmantalouden kasvu hidastuu viime vuoden nopean kasvun jälkeen 2,7 prosenttiin kuluvana vuonna ja edelleen 2,5 prosenttiin v. 2023.

Euroalueen näkymät ovat synkentyneet Venäjän hyökkäyssodan jatkumisen ja energiapulan takia. Inflaatio on kiihtynyt edelleen, ja kuluttajien luottamus on alamaissa. Erityisesti Saksan talouden näkymät ovat heikot. Yhdysvaltojen talous supistui kuluvan vuoden ensimmäisellä ja toisella neljänneksellä. Yhdysvaltojen talouden ei kuitenkaan arvioida olevan taantumassa, sillä työllisyyden ja palkkojen kasvu on edelleen erittäin vahvaa. Kiinan talouskasvu on hidastunut huomattavasti kuluvan vuoden aikana ja yhä jatkuvat koronasulut ja kiinteistösektorin ongelmat heikentävät kasvunäkymiä.

Rahapolitiikkaa on kiristetty Yhdysvalloissa sekä euroalueella ja korkotasot ovat olleet nousussa. Vaikka Yhdysvaltojen inflaatiossa on näkyvillä jo hidastumisen merkkejä, inflaatio ei ole vielä pysyvästi hidastunut. Ennusteessa oletetaan, että pitkät ja lyhyet markkinakorot nousevat vuoden 2024 loppuun saakka.

Vaikea tilanne Euroopan energiamarkkinoilla jatkuu ja tulevana talvena joudutaan ehkä säännöstelemään energian kulutusta. Maakaasun hinta Euroopassa on erittäin korkea, mutta esimerkiksi raakaöljyn hinta on laskenut loppukevään 2022 huippulukemista. Myös teollisuuden raaka-aineiden hinnat ovat laskeneet voimakkaasti kesän aikana, mikä heijastaa teollisuuden epävarmoja näkymiä. Raaka-aineiden hintojen oletetaan laskevan maltillisesti ennustejaksolla.

Maailman tavarakauppa on ollut loppukeväästä lähtien vahvassa vedossa. Maailmankauppaa vaivanneen komponenttipulan hellittämisestä on joitakin merkkejä. Maailmankauppa kasvaa 4,2 % v. 2022, ja kasvu hidastuu maailmantalouden tilanetta heijastaen 4,0 prosenttiin v. 2023.

Hintojen nousu hyydyttää talouden kasvun

Vuonna 2022 BKT kasvaa Suomessa 1,7 %, vaikka BKT:n kasvu hidastuu selvästi vuoden loppua kohden. Kuluttajahintainflaatio on kiihtynyt jo lähes 8 prosenttiin ja inflaatio nousee keskimäärin 6,5 prosenttiin tänä vuonna kansallisella

kuluttajahinnalla mitattuna. Vaikka kuluttajahintojen nousun nopeutuminen on edelleen suurimmalta osalta seurausta energian hinnan noususta, kuluttajahintaindeksissä nousevien hintojen määrä ylittää kymmenkertaisesti laskevien hintojen määrän. Kuluttajahintainflaatio on hyvin laaja-alaista ja kaikkien hyödykeluokkien hinnat nousevat nopeasti.

Yksityinen kulutus ja varsinkin kestokulutushyödykkeiden kauppa kehittivät heikosti tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Venäjän hyökkäyssodan ja sitä seuranneiden pakotteiden aiheuttama epävarmuus on heikentänyt kuluttajien luottamusta voimakkaasti, mikä näyttäisi siirtävän etenkin kestokulutushankintoja myöhempään ajankohtaan. Hintojen nousu syö kotitalouksien ostovoimaa ja pitää kulutuksen kasvun vaisuna loppuvuonna. Työllisyyden kasvusta huolimatta kotitalouksien reaalitulot supistuvat ja kotitalouksien säästämisaste painuu nollan tuntumaan.

Suomen Venäjän viennin selvän supistumisen vuoksi tavaroiden ja palveluiden vienti kasvaa tänä vuonna selvästi vientimarkkinoiden kasvua hitaammin. Samalla varjostavaksi tekijäksi on noussut erityisesti euroalueen sekä Yhdysvaltojen heikentyneet talousnäköymät. Myös vienti- ja tuontihintojen voimakas kasvu hillitsee ulkomaankauppaa.

Vahvana jatkuva asuinrakentaminen kannattelee investointeja tänä vuonna. Muut yksityiset investoinnit supistuvat, kun luottamuksen heikkeneminen siirtää investointeja tulevaisuuteen.

Työllisyyden kasvu hidastuu alkuvuoden nopean kasvun jälkeen. Tästä huolimatta työllisyys kasvaa noin kaksi prosenttia tänä vuonna. Työmarkkinoiden kohtaanto näyttää edelleen heikentyneen ja pula osaavasta työvoimasta heikentää edellytyksiä kasvattaa tuotantoa. Tänä vuonna solmittujen palkkasopimusten korotukset ovat yleisimmin olleet noin kaksi prosenttia, eli hieman suurempia kuin viime vuonna. Osaajien suuren kysynnän vuoksi palkkaliukumien arvioidaan kasvavan v. 2022.

BKT:n kasvu hidastuu Suomessa 0,5 prosenttiin v. 2023. Alkuvuonna kasvu on pysähdyksissä. Vuoden loppupuolella kotimainen kysyntä alkaa kuitenkin elpyä, kun hintojen nousu hidastuu selvästi ja reaali-palkat kääntyvät hienoiseen nousuun.

Korkealle kohonnut hintataso hidastaa edelleen kotitalouksien ostovoiman kasvua v. 2023, minkä seurauksena yksityisen kulutuksen kasvunäkymät ovat vaisut.

Yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu 0,8 prosenttiin, kun työllisyyden kasvu pysähtyy ja kotitalouksien reaalityöiden kasvu on niukkaa.

Vuonna 2023 viennin kasvu lähestyy maailmanmarkkinoiden kasvua, vaikka yritykset eivät löydäkään täysimääräisesti korvaavia markkinoita Venäjän viennin tilalle. Erityisesti heikko kasvu euroalueella rajoittaa viennin kasvua.

Sodan vaikutukset heijastuvat tuontiin pakotteiden, kaupan häiriöiden sekä pienentyneen viennin kautta. Tuontituotteita pystytään kuitenkin korvaamaan nopeammin kuin uusia vientimarkkinoita pystytään löytämään, minkä lisäksi investoinnit tukevat tuontia ennustejakson alkupäässä.

Vuonna 2023 maailmantalouden kasvunäkymät ovat heikommat kuin tänä vuonna, mikä hillitsee kotimaisia investointeja. Suomalaisen teollisuuden investointinäkymät olivat koronapandemian jälkeen valoisat, mutta epävarmuus voi viivästyttää tai keskeyttää investointihankkeita tulevaisuudessa. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF) saatava rahoitus taas vauhdittaa yksityisiä investointeja ennustejaksolla. Yksityisten investointien keskimääräinen kasvuvauhti on koko ennustejaksolla 1,9 %, ja niiden suhde BKT:hen pysyy n. 19 prosentissa.

Julkisen kulutuksen määrä supistuu v. 2023, kun vaalikausi päättyy ja määräaikaiset menolisäykset lakkaavat. Kulutusmenojen kasvu jää hyvin maltilliseksi v. 2024, kun hyvinvointialueiden aloittamisesta ja järjestäytymisestä aiheutuvat muutostalouksien pienenevät. Julkisen kulutuksen arvo kuitenkin nousee koko ennustejakson ajan, kun hinnat nousevat ripeästi.

Palkkasopimukset on tyypillisimmin sovittu kahdeksi vuodeksi, mutta ensi vuoden korotuksista on tarkoitus sopia tämän syksyn tai ensi vuoden alkupuolen aikana. Tässä ennusteessa oletetaan, että vuoden 2023 sopimuskorotukset ovat korkeampia kuin v. 2022. Oletuksen taustalla on työvoiman vahva kysyntä ja merkittävästi nopeutunut kuluttajahintojen nousuvauhti. Lisäksi palkkaliukumien oletetaan olevan keskimääräistä suurempia ensi vuonna ammattitaitoisen työvoiman suuren kysynnän vuoksi. Näin nimellisansiot nousisivat ensi vuonna 3½ %.

Niukka talouskasvu vähentää työvoiman kysyntää ja työllisten määrä supistuu hieman v. 2023. Työllisyyden kääntymisen laskuun lisää työttömyyttä etenkin jalostustoimialoilla, ja työttömyysasteen ennakoitaan kohoavan hieman tästä vuodesta.

Talouden kasvun elpyminen lisää työllisten määrää v. 2024, varsinkin palvelutoimialoilla. Työllisyysaste nousee 74,1 prosenttiin v. 2024, osin koska työikäinen väestö supistuu. Mikäli työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmat ja työvoiman saatavuus alueittain tai ammateittain eivät muodostu työmarkkinoiden toimivuuden esteeksi, kuten ennusteessa oletetaan, laskee työttömyysaste 6½ prosenttiin v. 2024.

Inflaatio on korkeimmillaan vuoden 2022 loppupuolella ja pysyttelee nopeana vuoden 2023 alkupuolella. Inflaatio hidastuu keskimäärin 3,2 prosenttiin v. 2023. Erityisesti sähkön hintojen oletetaan markkinahintojen kehityksen perusteella nousevan edelleen ja pysyvän korkealla vuoden 2023 alkupuolelle saakka. Energian hintoihin on odotettavissa jopa maltillista laskua vuoden 2023 loppupuolelta alkaen.

Elintarvikkeiden ja varsinkin tuoreruuan hintojen nousu kiihtyy tämän vuoden lopulla. Kohonneet kustannukset nostavat tuottajahintoja, mikä näkyy lopulta myös kuluttajahinnoissa. Korkea hintataso ja korkojen nousu vähentävät kokonaiskysyntää vähitellen ja hintapaineet helpottavat. Inflaatio painuu 1,8 prosenttiin v. 2024.

Vuoden 2024 talouskasvuksi ennustetaan 1,4 %. Viennin määrän palautuminen ajoittuu voimakkaimmin vuodelle 2024. Hintojen nousun hidastuessa kotitalouksien ostovoima kasvaa ja yksityisen kulutuksen kasvu nopeutuu.

Vuoden 2024 ansioiden nousuoletus kytkeytyy ennustettuun, vaimeaan tuottavuuden kasvuun. Toisaalta talouskasvun ja sen myötä työllisyyden paranemisen sekä aloittaisen työvoimaniukkuuden oletetaan pitävän palkkaliikumia korkeina. Nimellisansioden ennustetaan nousevan noin 3 % v. 2024.

Julkinen talous ei ole kestäväällä pohjalla

Julkinen talous jatkaa vahvistumista tänä vuonna ripeän verotulojen kasvun sekä koronaepidemian vuoksi tehtyjen tukitoimien pienentymisen siivittämänä. Ensi vuonna alijäämä alkaa kasvaa uudelleen, kun talouden kasvu hidastuu ja työllisyys heikkenee. Julkinen talous pysyy rakenteellisesti alijäämäisenä tulevat vuodet ja julkisessa taloudessa on pidemmällä aikavälillä kestävyysvaje. Kestävyysvajeen arvioidaan olevan noin 3,0 % suhteessa BKT:hen eli noin 9 mrd. euroa vuoden 2026 tasolla.

Julkisyhteisöjen alasektoreista valtion alijäämä pienenee tänä vuonna, mutta alkaa sen jälkeen heikentyä talouden kasvun hidastuessa. Paikallishallinnon rakenne muuttuu ensi vuonna hyvinvointialueiden aloittaessa toimintansa. Kuntahallinto jää uudistuksen jälkeenkin alijäämäiseksi menojen kasvaessa mm. henkilöstökustannusten ja investointipaineiden vuoksi tuloja hieman nopeammin. Hyvinvointialueet aloittavat toimintansa alijäämäisinä laajojen investointien takia. Henkilöstökustannusten nopea kasvu kuitenkin heikentää alueiden alijäämää seuraavina vuosina. Sosiaaliturvarahastot säilyvät ylijäämäisinä omaisuustulojen kasvaessa, vaikka etuudet kasvavat suurten indeksitarkistusten vuoksi nopeasti ensi vuonna.

Julkinen velka suhteessa BKT:hen supistuu hetkellisesti tänä vuonna. Velkasuhteen supistumiseen vaikuttavat alijäämien pieneneminen ja erityisen suotuista nimellisen BKT:n kasvu. Ensi vuodesta lähtien nimellisen BKT:n kasvu hidastuu ja valtionhallinnon, paikallishallinnon ja hyvinvointialueiden yhteenlaskettu alijäämä pysyy mittavana, jolloin velkasuhde alkaa kasvaa uudelleen.

Valtion viitelainojen korkojen nousun seurauksena velanhoitokustannusten arvioidaan kasvavan ennustejaksolla. Alati kasvavat velanhoitokulut ovat pois muusta julkisesta rahankäytöstä ja kaventavat julkisen talouden ennestäänkin niukkoja puskureita.

Energiapula Euroopassa ja hinta-palkkakierre ennusteen riskeinä

Inflaation hidastamiseksi tehtävät toimet ja mahdollinen energiapula saattavat heikentää talouskasvua jopa ennustettua enemmän Euroopassa sekä muualla kansainvälisessä taloudessa. Ennusteessa kotimaisen kulutuksen kasvun taittuminen hidastaa myös inflaatiota ensi vuoden loppua kohden. Jos inflaatio osoittautuu ennustettua nopeammaksi tai pitkäkestoisemmaksi, korkotaso tulee olemaan tässä ennusteessa oletettua korkeampi. Korkotason nousu ei riipu kotimaisten riskien toteutumisesta, koska euroalueen rahapolitiikalla vastataan euroalueen inflaatioon.

Hinta-palkkakierre euroalueella johtaisi kiristyvään rahapolitiikkaan ja korkeampiin korkoihin, mikä heikentäisi talouden kasvua sekä vientimarkkinoilla että Suomessa. Kilpailijamaita voimakkaampi kotimainen hinta-palkkakierre heikentäisi kustannuskilpailukykyä ja hidastaisi Suomen talouden kasvun elpymistä.

Investointiympäristön epävarmat näkymät voivat lykätä investointeja vielä enemmän eteenpäin tai estää niiden toteutumisen. Positiivisena riskinä yksityisille investoinneille ovat elpymis- ja palautumistukivälineen mahdollisesti katalysoimat yksityiset investoinnit suuremmissa määrin kuin ennusteessa on oletettu. Energiasektorin vihreisiin investointihankkeisiin liittyy positiivinen riski, kun tavoitellaan riippumattomuutta venäläisistä fossiilisista polttoaineista nopeammalla aikataululla.

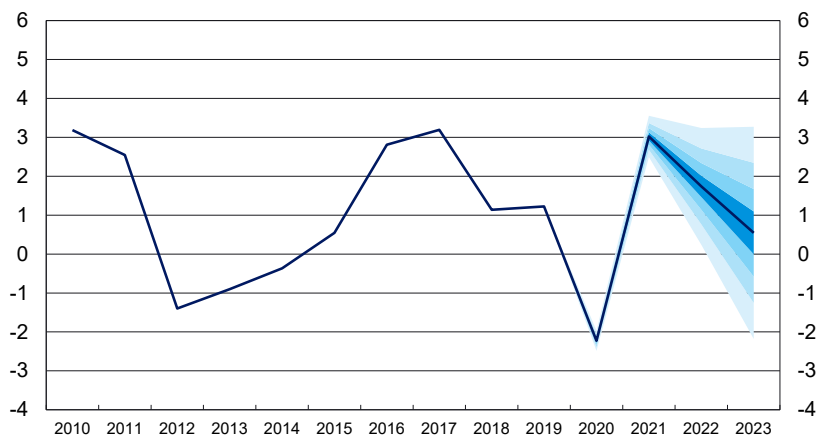
Julkisen talouden merkittävimmät riskit liittyvät yleiseen talouskehitykseen. Venäjän hyökkäys Ukrainaankin sekä siitä seuranneiden markkinahäiriöiden vaikutukset voivat heijastua julkiseen talouteen ennustettua enemmän niin yleisen talouskehityksen kuin myös tilanteen vaatiman varautumisen tai kansalaisille tehtävien kompensatioiden kautta. Myös covid-19-epidemian mahdolliset uudet aallot sekä niiden kerryttämä hoitovelka voivat lisätä julkiseen talouden menoja. Lisäksi hoitajaliittojen palkankorotuksiin liittyy edelleen kustannusriski sopimusneuvottelujen ollessa kesken.

Oletettua nopeampi korkotason nousu kasvattaisi julkisen talouden velkaantumisen riskiä. Mitä korkeammalle tasolle velka nousee, sitä enemmän nousevat korot rasittavat julkista taloutta pidemmällä aikavälillä. Lisäksi julkisen talouden ehdolliset vastuut ja erityisesti takausten huomattava kasvu muodostavat riskin julkiseen talouteen. Kuluva vaalikausi päättyy ensi vuoteen ja julkisen talouden ennuste on laadittu sen jälkeen nk. muuttumattoman politiikan urana. Uuden tulevan hallituksen päätökset voivat keinauttaa julkista taloutta molempiin suuntiin.

Talousskasvuennusteen epävarmuutta voidaan kuvata menneisiin ennustevirheisiin perustuvilla luottamusväleillä ennusteen ympärillä. Niiden mukaan BKT:n kasvu asettuu 80 prosentin todennäköisyydellä 0,2 % ja 3,2 % väliin v. 2022. Vastaavasti BKT:n kasvun arvioidaan olevan 80 prosentin todennäköisyydellä -2,2 % ja 3,3 % välillä v. 2023. Talousskasvu voi toki osua myös luottamusvälin ulkopuolelle etenkin, kun arvioihin kasvusta liittyy poikkeuksellisen suurta epävarmuutta.

Bruttokansantuotteen muutos

prosenttia

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut

	2021	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	251	1,2	-2,2	3,0	1,7	0,5	1,4
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	98	2,4	-5,8	5,6	1,8	2,6	3,2
Kokonaistarjonta	350	1,5	-3,3	3,7	1,8	1,2	2,0
Tavaroiden ja palvelujen vienti	99	6,7	-6,8	5,6	1,1	2,7	4,0
Kulutus	189	1,1	-2,6	3,3	1,4	0,5	1,0
yksityinen	128	0,7	-4,1	3,6	1,1	0,8	1,4
julkinen	61	2,0	0,5	2,7	1,8	-0,2	0,1
Investoinnit	59	-1,5	-0,5	1,1	3,6	1,2	1,7
yksityiset	49	-2,3	-3,1	4,6	2,8	0,1	2,9
julkiset	11	2,4	11,1	-12,8	7,3	5,9	-3,3
Kokonaiskysyntä	349	1,5	-3,4	3,5	1,8	1,2	2,0
kotimainen kysyntä	250	-0,4	-2,1	2,8	2,0	0,6	1,1

Taulukko 2. Muut keskeiset ennusteluvut

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
Bruttokansantuote, mrd. euroa	240	238	251	269	279	289
Palvelut, määrän muutos, %	1,7	-3,1	3,6	1,5	0,8	1,5
Koko teollisuus, määrän muutos, %	2,6	-1,3	0,7	2,7	1,3	1,7
Työn tuottavuus, muutos, %	0,2	0,2	0,1	0,3	0,7	1,3
Työlliset, muutos, %	1,0	-1,5	2,4	2,3	-0,2	0,3
Työllisyysaste, %	71,6	70,7	72,3	73,9	73,8	74,1
Työttömyysaste, %	6,7	7,7	7,7	6,6	6,7	6,5
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,0	0,3	2,2	6,5	3,2	1,8
Ansiotasoindeksi, muutos, %	2,1	1,9	2,4	2,6	3,5	3,0
Vaihtotase, mrd. euroa	-0,7	1,5	2,3	-1,3	-1,8	-1,1
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-0,3	0,6	0,9	-0,5	-0,7	-0,4
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	-0,4	-0,4	-0,5	-0,1	1,3	1,5
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	0,1	-0,2	-0,1	1,4	1,8	2,0
Julkisyhteisöjen menot, suhteessa BKT:hen, %	53,3	57,2	55,5	53,9	54,7	54,1
Veroaste, suhteessa BKT:hen, %	42,2	41,8	42,9	42,4	41,9	41,4
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-0,9	-5,5	-2,7	-1,4	-2,2	-2,2
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-1,1	-5,5	-3,3	-2,3	-3,0	-2,9
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:hen, %	64,9	74,8	72,3	71,2	72,7	74,1
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	44,3	52,5	51,2	50,8	52,0	53,1

Keskipitkän aikavälin näkymät 2025-2026

Keskipitkällä aikavälillä on näköpiirissä vaihteavaa kasvua, kun talouskasvu on noin puolitoista prosenttia vuosina 2025-2026. Suomen talouden arvioidaan olevan yhä normaalikapasiteettinsa alapuolella v. 2024. Tuotanto lähestyy arvioitua potentiaalisen tuotannon tasoa¹ ja tuotantokuilu umpeutuu v. 2026².

Työpanoksen muutos kasvattaa potentiaalista tuotantoa vuoteen 2023 saakka, jonka jälkeen työpanoksen kasvu pysähtyy ja se alkaa pienentää potentiaalista tuotantoa, kun työikäisen väestön määrä jatkaa vähenemistä ja osallistumisasteen kasvu pysähtyy. Myös työttömyysasteen lasku lähelle rakenteellista työttömyysastetta alkaa rajoittaa työpanoksen kasvua.

Työpanoksen lisäksi talouden tuotantoedellytyksiin vaikuttaa pääomakanta. Pääomakannan kasvu lisää potentiaalisen tuotannon kasvua reilulla puolella prosentilla vuosittain vuosina 2021–2026.

Kolmas potentiaalisen tuotannon kasvun lähde on kokonaistuottavuus. Sen kasvu on vahvistunut viime vuosina verrattuna 2010-luvun alkuun. Tuottavuuden kasvu on kuitenkin heikkoa verrattuna 2000-luvun alkuun. Heikompaa kasvua selittää mm. talouden rakennemuutos. Korkean tuottavuuden toimialojen tuotanto on supistunut ja koko talouden rakenne on palveluvaltaistunut. Hidas tuottavuuden kasvu on ollut yleistä myös muualla kehittyneissä talouksissa. Kokonaistuottavuuden trendikasvun arvioidaan vuosina 2021–2026 olevan noin puoli prosenttia vuodessa, kun 2000-luvun alkupuolella kasvu ylsi keskimäärin yli kahteen prosenttiin vuodessa.

¹ Valtiovarainministeriö käyttää potentiaalisen tuotannon ja tuotantokuilun arvioinnissa EU:n komission ja jäsenmaiden yhdessä kehittämää tuotantofunktiomenetelmää, jossa potentiaalisen tuotannon kasvu jaetaan arvioihin potentiaalisen työpanoksen, pääoman ja kokonaistuottavuuden kehityksestä. Potentiaalinen tuotanto ja tuotantokuilu ovat havaitsemattomia muuttujia, joiden arviointiin liittyy epävarmuutta etenkin voimakkaan suhdannesyklin sekä tuotantorakenteen nopean muutoksen aikana.

² Valtiovarainministeriön keskipitkän aikavälin kehitysarvio perustuu arvioon potentiaalisen tuotannon kehityksestä, sillä sen ajatellaan määrittävän talouden kasvuedellytykset lyhyen aikavälin jälkeen. Lähtökohdaksi on, että talouskasvu vuosille t+3 ja t+4 arvioidaan siten, että tuotantokuilu sulkeutuu viimeistään vuonna t+4. Poikkeuksellisissa suhdannetilanteissa tästä perusoletuksesta voidaan kuitenkin poiketa, mikäli on selvää, että säännön noudattaminen tuottaisi epäuskottavia tuloksia. Tällöin tuotantokuilu voi tilanteesta riippuen olla positiivinen tai negatiivinen vuonna t+4.

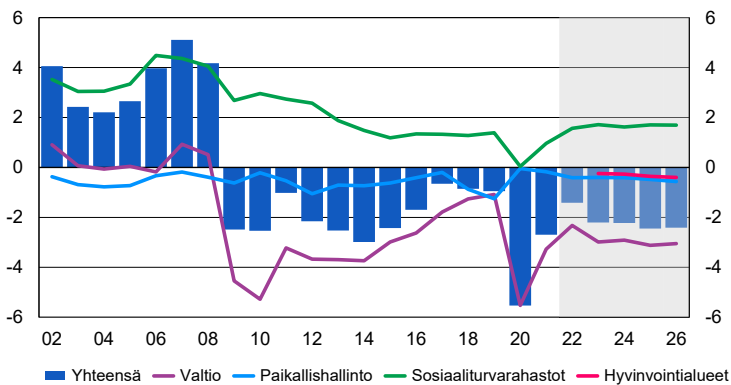
Taulukko 3. Keskeisiä lukuja keskipitkällä aikavälillä

	2020	2021	2022**	2023**	2024**	2025**	2026**
BKT markkinahintaan, määrän muutos, %	-2,2	3,0	1,7	0,5	1,4	1,5	1,4
Bruttokansantuote, mrd. euroa	238	251	269	279	289	299	310
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,3	2,2	6,5	3,2	1,8	1,9	2,0
Työttömyysaste, %	7,7	7,7	6,6	6,7	6,5	6,4	6,3
Työllisyysaste, %	70,7	72,3	73,9	73,8	74,1	74,4	74,7
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-5,5	-2,7	-1,4	-2,2	-2,2	-2,4	-2,4
Valtio	-5,5	-3,3	-2,3	-3,0	-2,9	-3,1	-3,1
Paikallishallinto ¹	-0,0	-0,2	-0,4	-0,4	-0,4	-0,5	-0,6
Hyvinvointialueet				-0,2	-0,3	-0,4	-0,4
Sosiaaliturvarahastot	0,0	0,8	1,3	1,4	1,4	1,5	1,6
Rakenteellinen jäämä, suhteessa BKT:hen, %	-3,8	-2,0	-1,0	-1,5	-1,7	-2,2	-2,4
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:hen, %	74,8	72,3	71,2	72,7	74,1	75,2	76,0
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	52,5	51,2	50,8	52,0	53,1	53,7	54,1
Tuotantokuilu, % potentiaalisesta tuotannosta ²	-3,0	-1,2	-0,7	-1,2	-0,9	-0,4	0,0

¹ Pl. hyvinvointialuehallinto vuodesta 2023 alkaen

² Arvioitu EU:n yhteisellä menetelmällä

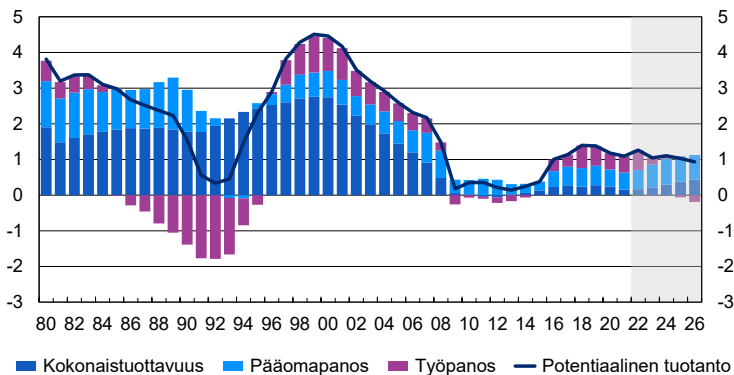
Julkisyhteisöjen rahoitusasema suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Potentiaalisen tuotannon kasvu ja sen osatekijät EU-menetelmän mukaan, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

1 Talousnäkymät

1.1 Kansainvälinen talous

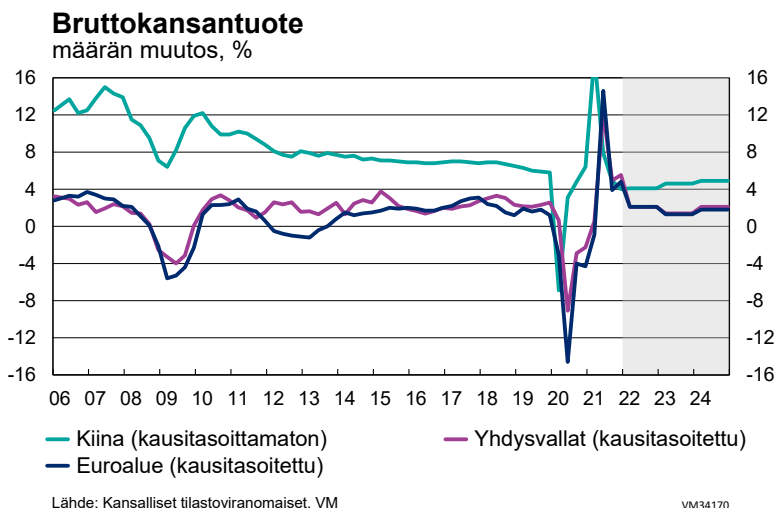
1.1.1 Maailmantalous

Maailmantalouden näkymät ovat synkentyneet nopean inflaation, Euroopan energiakriisin sekä Venäjän hyökkäyssodan jatkumisen takia. Geopoliittiset jännitteet suurvaltojen välillä ovat kasvaneet. Kehittyviä maita uhkaa edelleen ruokapula. Maailmantalouden kasvu hidastuu viime vuoden nopean kasvun jälkeen 2,7 prosenttiin kuluvana vuonna ja edelleen 2,5 prosenttiin v. 2023.

Yhdysvaltojen talous supistui kuluvan vuoden ensimmäisellä ja toisella neljänneksellä. Työllisyys on kuitenkin erittäin vahvaa. Vallitsevan ajattelun mukaan talous ei ole taantumassa. Rahapolitiikkaa on kiristetty erittäin nopeasti, ja inflaatio näyttää jo hidastumisen merkkejä. Kokonaistuotanto kasvaa 2,1 % kuluvana vuonna ja 1,4 % v. 2023.

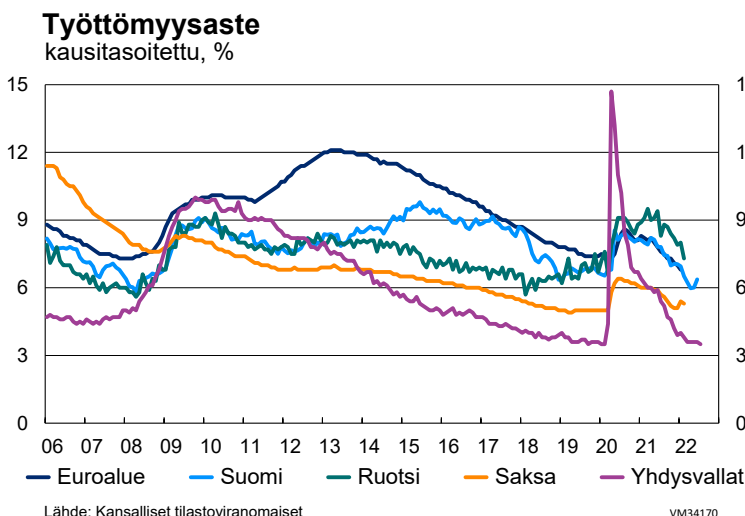
Kiinan talouskasvu on hidastunut huomattavasti kuluvan vuoden aikana. Brutto-kansantuote supistui voimakkaasti vuoden toisella neljänneksellä edellisneljänneeseen verrattuna. Jatkuvat koronasulut ja kiinteistösektorin ongelmat heikentävät näkymiä. Vähittäiskaupan ja teollisen tuotannon kasvu jäivät odotuksista heinäkuussa. Keskuspankki alensi yllättäen elokuussa keskeistä ohjauskorkoa. Talouskasvu hidastuu 4,1 prosenttiin kuluvana vuonna. Ensi vuonna talous elpyy 4,6 prosentin kasvuun.

Euroalueen näkymät ovat synkentyneet Venäjän hyökkäyssodan jatkumisen ja energiakriisin takia. Inflaation kiihtyminen on jatkunut, ja kuluttajien luottamus on alamaissa. Erityisesti Saksan näkymät ovat haastavat. Eteläinen Eurooppa sen sijaan on hyötynyt koronasulkujen poistumisesta. Tulevasta talvesta odotetaan energian saatavuuden takia erittäin vaikeaa. Kokonaistuotannon kasvu hidastuu 2,1 prosenttiin v. 2022 ja edelleen 1,3 prosenttiin v. 2023.

Ison-Britannian talous supistui hieman vuoden 2022 toisella neljänneksellä suhteessa edellisneljännekseen. Erittäin nopea inflaatio rajoittaa kuluttajien reaalituloja ja yksityistä kulutusta. Brexitiin liittyvät ongelmat haittaavat erityisesti vientiyrityksiä. Kauppataaseen alijäämä onkin supistunut ennennäkemättömän suureksi. Kokonaistuotanto kasvaa 2,7 % v. 2022 ja 1,8 % v. 2023.

Kokonaistuotanto elpyi Ruotsissa kuluvan vuoden toisella neljänneksellä heikon ensimmäisen neljänneksen jälkeen, mutta näkymät ovat yhä haastavat. Kuluttajien luottamus talouskehitykseen on heikompaa kuin kertaakaan 2000-luvulla. Inflaation kiihtymistä on lisännyt kruunun heikentyminen suhteessa euroon ja Yhdysvaltain dollariin. Kokonaistuotanto kasvaa 1,8 % v. 2022 ja 1,6 % v. 2023.

Venäjän talous supistuu v. 2022 hyökkäyssodan takia, mutta aiemmin arvioitua vähemmän. Kaivannaisteollisuuden tuotanto nousi kesäkuussa öljyn tuotannon elpymisen johdosta. Sen sijaan jalostusteollisuuden supistuminen jatkui samaan aikaan. Kotitaloudet ovat reagoineet taloustilanteeseen lisäämällä säästämistä. Kokonaistuotanto supistuu 7 % v. 2022, ja epävarman tilanteen jatkuessa vielä 2 % v. 2023.

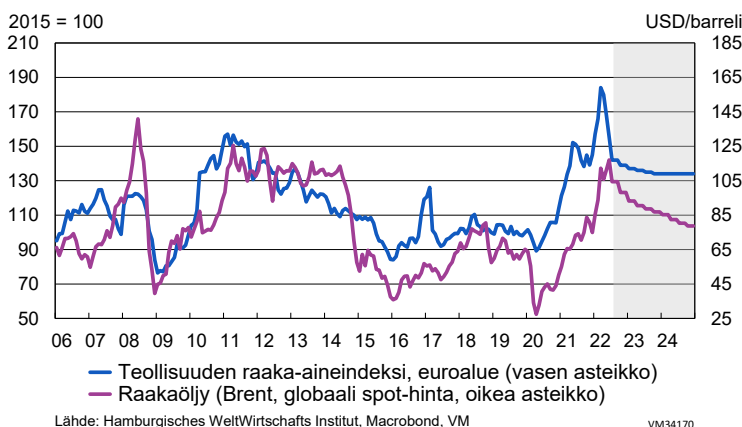
Japanin talous on hiljalleen elpymässä pitkään jatkuneiden koronarajoitusten poistuttua. Inflaatio on kiihtynyt varsin maltillisesti verrattuna muihin kehittyneisiin talouksiin. Keskuspankki ei ole kiristänyt rahapolitiikkaa, vaan harjoittaa sen sijaan edelleen ns. tuottokäyräkontrollipolitiikkaa. Kokonaistuotanto kasvaa 0,7 % v. 2022 ja kasvu hidastuu 0,3 prosenttiin v. 2023.

Epävakaa tilanne kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla jatkuu. Etenkin Euroopan osalta on ilmassa pessimismää, riskinottohalukkuus on vähentynyt ja pääoma on hakeutunut turvasatamiin. Osakemarkkinoilla on ollut myönteistä kehitystä kesän aikana, mutta euroalueella ja Yhdysvalloissa keskeiset indeksit ovat edelleen alle vuoden alun tason. Sekä lyhyet että pitkät korot ovat heilahdelleet voimakkaasti, heijastaen hermostuneisuutta markkinoilla. Euroalueella eteläisten jäsenvaltioiden lainojen korkoerot suhteessa Saksaan ovat kasvaneet ja EKP onkin ottanut käyttöön uuden rahapoliittisen välineen korkoerojen pitämiseksi hallinnassa. Yhdysvaltojen dollari on vahvistunut suhteessa muihin päävaluuttoihin, heijastaen rahapolitiikan nopeaa kiristymistä ja korkojen nousua.

Inflaatio on yhä nopeaa lähes maailmanlaajuisesti. Energiakriisi ylläpitää nopeaa inflaatiota etenkin Euroopassa. Inflaatio on lisäksi muodostunut yhä laaja-alaisemmaksi, mitä heijastaa monessa taloudessa kiihtynyt pohjainflaatio. Kuitenkin, joitain merkkejä inflaatio-odotusten vaimenemisesta on ilmennyt Yhdysvaltojen ohella myös Euroopassa. Inflaation odotetaan laajalti hidastuvan vuoden 2023 kuluessa.

Vaikea tilanne Euroopan energiamarkkinoilla jatkuu. Tulevana talvena joudutaan ehkä säännöstelemään energian kulutusta. Toisaalta raakaöljyn hinta on laskenut loppukevään 2022 huippulukemista. Venäjän hyökkäyssodan ja siitä johtuvan epävarman tilanteen takia maakaasun hinta Euroopassa on erittäin korkea. Sen sijaan teollisuuden raaka-aineiden hinnat ovat laskeneet voimakkaasti keväästä, heijastaen ehkä teollisuuden epävarmoja näkymiä. Raaka-aineiden hinnat laskevat maltillisesti ennustejaksolla.

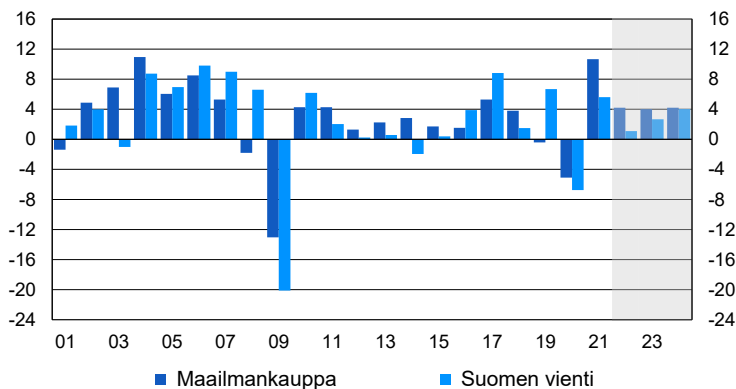
Raaka-aineiden hinnat

1.1.2 Maailmankauppa

Maailman tavara-kauppa on ollut loppukeväästä lähtien vahvassa vedossa. Lisäksi vuoden 2021 lopun vahvan kasvuperinnön ansiosta kaupan kasvu jatkuu melko nopeana v. 2022. Joitakin merkkejä maailmankauppaa vaivanneen komponenttipulan hellittämisestä on ilmaantunut. Toisaalta jännityksen kiristyminen Itä-Aasiassa voi haitata Etelä-Kiinan meren alueen vilkasta merirahtiliikennettä. Maailmankauppa kasvaa 4,2 % v. 2022, ja kasvu hidastuu maailmantalouden tilannetta heijastaen 4,0 prosenttiin v. 2023.

Maailmankauppa määrän muutos, %

1.1.3 Riskit

Maailmantalouden näkymiin liittyvät riskit painottuvat vahvasti alasuuntaan. Keskeinen riski Euroopassa ja Yhdysvalloissa on talouden ajautuminen taantumaan loppuvuonna 2022 ja alkuvuonna 2023. Olennainen taantumaan johtava tekijä olisi nopean inflaation jatkuminen odotettua pidempään, jolloin kotitalouksien reaalitulot heikkenisivät edelleen. Venäjän hyökkäyssodan pitkittyminen heijastuisi epävarman taloustilanteen jatkumisena etenkin Euroopassa. Energiamarkkinoiden vaikea tilanne voi johtaa kriisiin Euroopassa tulevana lämmityskautena. Geopoliittisten jännitteiden kärjistyminen Kiinan ja Yhdysvaltojen välillä varjostaisi talousnäkyviä maailmanlaajuisesti.

Myönteisenä riskinä voidaan nähdä maailman tavarakauppaa haitanneiden logistiikkaongelmien hellittäminen odotettua laajemmin. Lisäksi maailmantalouden näkymien heikkenyttyä inflaatio voi hidastua monessa taloudessa odotettua nopeammin.

Taulukko 4. Bruttokansantuote

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	määrän muutos, prosenttia					
Maailma (PPP)	3,0	-3,1	6,3	2,7	2,5	3,0
Euroalue	1,6	-6,5	5,6	2,1	1,3	1,8
EU	1,9	-5,9	5,3	2,1	1,3	1,8
Saksa	1,1	-4,9	2,9	1,6	0,9	1,8
Ranska	1,9	-7,9	6,8	2,0	1,2	1,7
Ruotsi	2,0	-2,3	4,9	1,8	1,6	2,1
Iso-Britannia	1,7	-9,3	7,4	2,7	1,8	1,4
Yhdysvallat	2,3	-3,4	5,8	2,1	1,4	2,1
Japani	-0,2	-4,6	1,8	0,7	0,3	0,6
Kiina	6,0	2,2	8,1	4,1	4,6	4,9
Intia ¹	3,7	-6,8	9,5	6,0	6,7	5,5
Venäjä	2,2	-2,7	4,7	-7,0	-2,0	0,0

¹ Tilivuosi

Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset, VM

Taulukko 5. Taustaoletukset

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
Maailmankaupan kasvu, %	-0,4	-5,1	10,7	4,2	4,0	4,2
USD/EUR	1,12	1,14	1,18	1,06	1,00	0,98
Teollisuuden raaka-ainehinnat, EA, € (2015=100)	100,9	100,0	140,1	154,4	135,5	134,0
Raakaöljy (Brent), \$/barreli	64,1	43,4	70,7	102,9	89,8	81,7
3 kk euribor, %	-0,4	-0,4	-0,5	-0,1	1,3	1,5
Valtion obligaatiot (10 v), %	0,1	-0,2	-0,1	1,4	1,8	2,0
Viennin markkinaosuus (2010 = 100) ¹	99,9	98,1	93,7	90,9	89,8	89,6
Tuontihinnat, %	0,4	-5,1	9,5	20,8	2,5	0,5

¹ Viennin kasvun suhde maailmankaupan kasvuun

Lähde: CPB, Macrobond, HWWI, Tilastokeskus, VM

1.2 Ulkomaankauppa

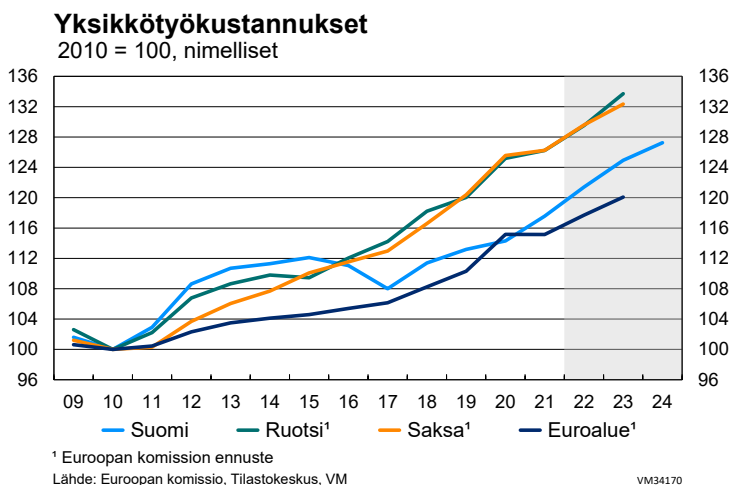
1.2.1 Vienti ja tuonti

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on heikentänyt Suomen ulkomaankaupan näkymiä merkittävästi. Venäjän osuus Suomen viennistä ja tuonnista on puolittunut hyökkäyksen alun jälkeen. Kauppa ei kuitenkaan ole vielä loppunut. Samalla varjostavaksi tekijäksi on noussut erityisesti euroalueen sekä Yhdysvaltojen talousnäkömät. Suomelle tärkeän kauppakumppanin Saksan talouden näkömät ovat heikentyneet keväästä. Samalla inflaatiovauhti heikentää kuluttajien ostovoimaa niin Euroopassa kuin Yhdysvalloissakin. Myös vienti- ja tuontihintojen voimakas kasvu hillitsee viennin ja tuonnin määrän kehitystä etenkin ennustejakson alkuvuosina. Kiinan rajut koronasulut aiheuttavat myös epävarmuutta maailmankauppaan, mikä heijastuu riskinä Suomelle.

Vuonna 2022 viennin määrä kasvaa 1,1 %. Viennin kasvun hidastumisen ennustetaan tulevan etenkin tavaraviennistä, samalla kun palveluvienti pysyy vahvana mm. matkailun ja televiestinnän-, tietotekniikan- ja tietopalveluiden vetämänä. Vuonna 2023 viennin kasvu vahvistuu, kun yritykset pystyvät korvaamaan katoavaa Venäjän markkinaa. Samalla kuitenkin euroalueen heikentyneet talousnäkömät rajoittavat

kasvua toisesta suunnasta. Viennin määrän odotetaan kasvavan 2,7 % v. 2023. Viennin määrän palautuminen ajoittuu voimakkaammin vuodelle 2024 ja kasvun odotetaan olevan 4,0 %, kun etenkin tavarakauppa piristyy.

Vuonna 2022 tuonnin määrä kasvaa 1,8 %. Sodan vaikutukset näkyvät tuonnin määrässä pakotteiden, kaupan häiriöiden sekä laskeneen viennin kautta. Tuontituotteita pystytään kuitenkin korvaamaan nopeammin kuin uusia vientimarkkinoita pystytään löytämään, jonka lisäksi julkiset investoinnit tukevat tuontia ennustejakson alkupäässä. Tavaroiden ja palveluiden tuonnin odotetaan kasvavan v. 2023 2,6 % ja v. 2024 3,2 %.

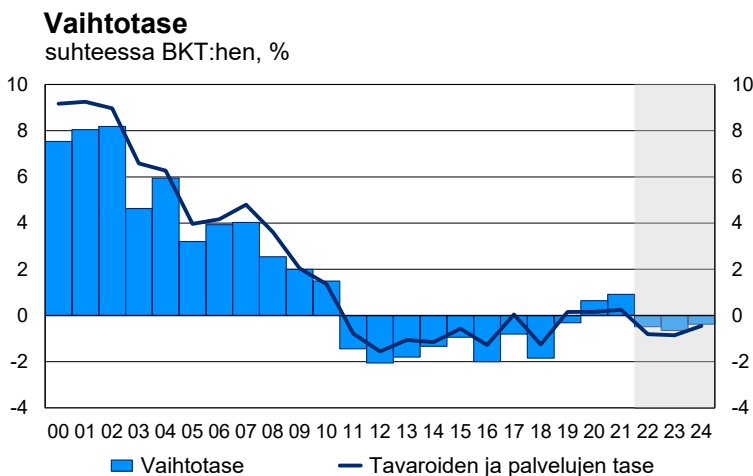
Taulukko 6. Ulkomaankauppa

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	määrän muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	6,7	-6,8	5,6	1,1	2,7	4,0
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	2,4	-5,8	5,6	1,8	2,6	3,2
	hinnan muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	-0,2	-4,1	9,7	18,7	2,4	0,6
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	0,4	-5,1	9,5	20,8	2,5	0,5

1.2.2 Hinnat ja vaihtotase

Hinnat ovat nousseet v. 2022 nopeasti. Viennin ja tuonnin rakenne-erojen takia tuontihinnat nousevat v. 2022 nopeammin kuin vientihinnat. Tämä heikentää Suomen vaihtosuhdetta väliaikaisesti. Hintojen nousupaine tulee etenkin tavaroista niin tuonti- kuin vientihinnoissa. Vuonna 2022 tuontihintojen odotetaan nousevan 20,8 %, kun vientihinnat nousevat 18,7 %. Vuonna 2023 hintojen nousun odotetaan tasaantuvan merkittävästi. Tuontihinnat kasvavat edelleen vientihintoja nopeammin, mutta ero ei enää ole selkeä. Vuonna 2023 tuontihintojen odotetaan nousevan 2,5 %, kun vientihinnat nousevat 2,4 %. Vuonna 2024 hintojen nousun hidastuminen jatkuu entisestään ja tuontihintojen odotetaan nousevan 0,5 %, kun vientihinnat nousevat 0,6 %. Ero tavaroiden ja palveluiden hinnan nousussa tasaantuu kohti ennustejakson loppua.

Tilastorevisioiden jälkeen, v. 2021 vaihtotase oli 2,3 mrd. euroa ylijäämäinen. Vuonna 2022 vaihtotaseen odotetaan kääntyvän 1,3 mrd. euroa alijäämäiseksi etenkin viennin kasvaessa tuontia vähemmän. Myös ensitulojen odotetaan heikentyvän v. 2022, mikä pienentää tuotannon tekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen ylijäämää. Vienti ei elvy ennustejakson aikana ennen Venäjän hyökkäystä edeltäneelle tasolle ja siksi vaihtotase pysyy alijäämäisenä myös vuosina 2023 ja 2024. Tuotannon tekijäkorvausten ja tulonsiirtojen tase jatkaa supistumistaan kohti ennustejakson loppua, mutta pysyy kuitenkin ylijäämäisenä. Vaihtotase suhteessa BKT:een oli v. 2021 0,9 % ja sen odotetaan v. 2022 olevan -0,5 %.

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Taulukko 7. Vaihtotase

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	miljardia euroa					
Tavaroiden ja palvelujen tase	0,4	0,4	0,6	-2,2	-2,4	-1,3
Tuotannontekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	-1,1	1,2	1,7	0,9	0,6	0,2
Vaihtotase	-0,7	1,5	2,3	-1,3	-1,8	-1,1
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-0,3	0,6	0,9	-0,5	-0,7	-0,4

1.3 Kotimainen kysyntä

1.3.1 Yksityinen kulutus

Kotitalouksien kulutus laski vuoden 2022 ensimmäisellä neljänneksellä etenkin kestokulutustavaroiden kulutuksen laskiessa selvästi. Tilastokeskuksen pikaennakon mukaan BKT kasvoi 0,6 % toisella vuosineljänneksellä, mutta yksityisen kulutuksen kehityksestä toisella neljänneksellä ei ennusteen laadintahetkellä ollut tilastotietoa.

Hintojen nopea nousu leikkaa kotitalouksien ostovoimaa, mikä heikentää yksityisen kulutuksen kasvunäkymiä etenkin tänä ja ensi vuonna. Venäjän hyökkäyssodan ja sitä seuranneiden pakotteiden aiheuttama epävarmuus on myös laskenut kuluttajien luottamusta, mikä näyttäisi siirtävän etenkin kestokulutushankintoja myöhemmään ajankohtaan.

Yksityinen kulutus kokonaisuudessaan kasvaa 1,1 % v. 2022, sillä hintojen noususta huolimatta palveluiden kulutus lisääntyy covid-epidemian väistyessä.

Vuonna 2023 yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu 0,8 prosenttiin työllisyyden kasvun pysähtyessä ja kotitalouksien reaalityulojen kasvaessa vain niukasti. Hintojen nousun hidastuessa kotitalouksien ostovoima paranee jo reippaammin v. 2024 ja yksityisen kulutuksen kasvu nopeutuu 1,4 prosenttiin.

Teollisuuden ja kuluttajien luottamus saldo, kausitasoitettu

Kuluttajien luottamus omaan talouteen heikkeni edelleen heinäkuussa: kuluttajien arviot oman talouden nykytilanteesta sekä oman talouden tilanteesta 12 kk kuluttua kääntyivät molemmat saldoiltaan negatiivisiksi, mikä on hyvin poikkeuksellista. On kuitenkin hyvä huomata, että edelleen vain 31 % kuluttajista arvioi taloutensa huononevan seuraavien 12 kk aikana.

Palkkasumman kasvu on jatkunut vahvana: maaliskokuussa koko talouden palkkasumma kasvoi yli 6 % vuodentakaisesta. Reaalisen palkkasumman kasvu kuitenkin pysähtyi keväällä inflaation kiihtyessä 7 prosentin tuntumaan.

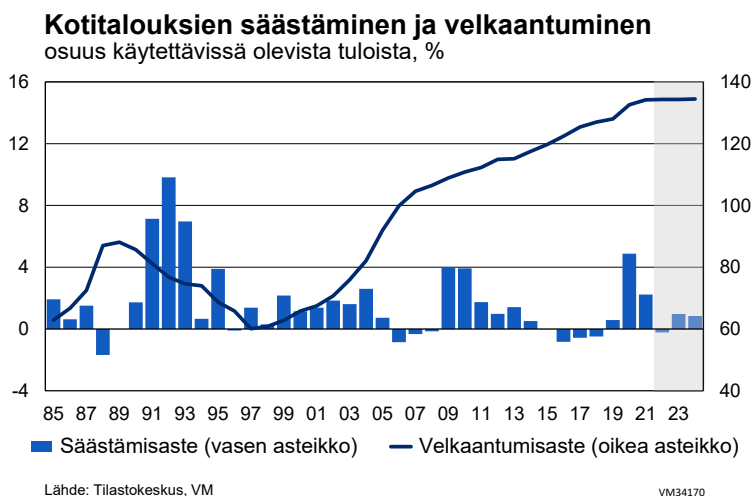
Vähittäiskaupan myynnin määrä jäi toisella vuosineljänneksellä lähes 4 % pienemmäksi kuin vuotta aiemmin. Myös pankkien maksukorttidata osoittaa tavaroiden kulutuksen laskeneen alkuvuoden aikana. Palveluiden kulutus on sen sijaan ollut kasvussa alkuvuonna sekä palveluiden liikevaihtokuvaajan että maksukorttidatan perusteella.

Kestokulutustavaroiden kulutus kääntyi vuoden 2021 lopulla laskuun covid-19-pandemian aikaan vallinneelta hyvin korkealta tasoltaan. Henkilöautojen ensirekisteröinnit ovat olleet alkuvuonna 2022 reilut 20 % edellisvuotta alempana, mutta tähän vaikuttaa myös komponenttipulan aiheuttama toimitusaikojen pidentyminen. Heikon alkuvuoden sekä poikkeuksellisen matalan kuluttajien luottamuksen seurauksena kestokulutuksen ennakoidaan vähenevän vajaat 9 % v. 2022. Ensi vuonna kestokulutus kasvaa maltilliset 1,5 %.

Puolikestävien tavaroiden kulutus on myös kääntynyt laskuun alkuvuonna ja koko vuonna 2022 niiden kulutuksen ennakoitaan nousevan vain alle prosentin. Kasvu jää hyvin hitaaksi myös ensi vuonna.

Energian, polttoaineiden ja ruoan hintojen nopea nousu kääntää lyhytikäisten tavaroiden kulutuksen laskuun v. 2022, vaikkakin lyhytikäisten tavaroiden kulutuksen hintajousto on tyypillisesti melko vähäistä heikon korvattavuuden vuoksi. Korkean hintatason seurauksena lyhytikäisten tavaroiden kulutus ei kasva ensi vuonnakaan.

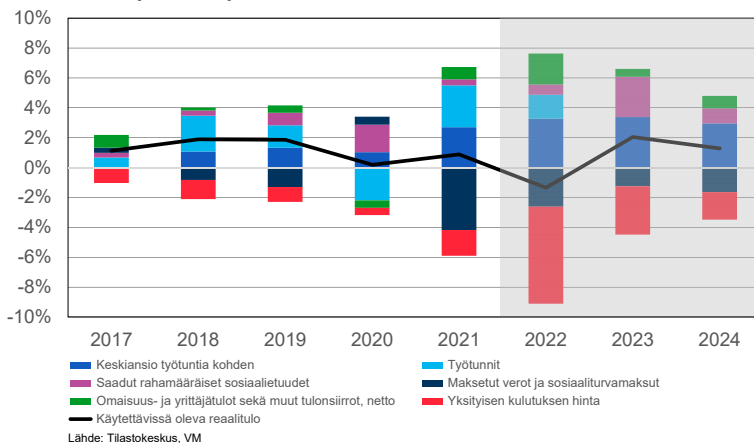
Palveluiden kulutus on jatkanut kasvuaan alkuvuonna. Kulutuksen ennustetaan kasvavan 4 % v. 2022, sillä palveluiden kulutus on edelleen covid-19-pandemiaa edeltäneen tason alapuolella. Venäjän hyökkäyssodan ennakoitaan kuitenkin hie- man hidastavan ulkomaanmatkailun palautumista mm. Aasian lentojen uudelleen- reitittämisen takia. Kotitalouksien ostovoiman heikentyessä palveluiden kulutuksen kasvu hidastuu yhteen prosenttiin v. 2023.

Säästämisasteen ennustetaan laskevan nollan tuntumaan tänä vuonna yksityisen kulutuksen hintojen noustessa tuloja nopeammin. Velkaantumisasteen kasvuvauhdin ennakoitaan hidastuvan kuluvan vuoden aikana korkojen nousun takia.

Kotitalouksien yhteenlaskettua ostovoimaa mittaava käytettävissä oleva reaalitytö kasvoi v. 2021 vajaan prosentin, johtuen etenkin palkansaajakorvausten kasvusta.

Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitytulo¹ muutos ja osatekijöiden kasvuvaiikutukset, %

Kotitalouksien ostovoiman arvioidaan laskevan noin prosentin v. 2022 poikkeuksellisen nopean kuluttajahintojen nousun syödessä kokonaan käytettävissä olevien tulojen kasvun. Ostovoimaa heikentää hintojen nousun lisäksi myös saatujen sosiaalietuuksien hidaskasvu, sillä vuoden 2022 korkea inflaatio nostaa indekseihin sidottuja sosiaalietuuksia pääosin vasta v. 2023. Keskiansioiden nousua v. 2022 nopeuttaa työnantajan eläkemaksun määräaikainen korotus.

Kotitalouksien käytettävissä olevan reaalitytulon arvioidaan kääntyvän jälleen kasvuun v. 2023 inflaation hidastuessa ja saatujen sosiaalietuuksien kasvaessa reilusti indeksikorotusten myötä. Yksityisen kulutuksen hintojen nousun arvioidaan hidastuvan noin 3 prosenttiin v. 2023 ja alle 2 prosenttiin v. 2024.

¹ Maksettujen verojen ja sosiaaliturvamaksujen kontribuutio sekä yksityisen kulutuksen hinta esitetään kuviossa vastakkaismerkkisinä, sillä niiden kasvu pienentää kotitalouksien käytettävissä olevaa reaalitytuloa.

Taulukko 8. Kulutus

	2021	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Yksityinen kulutus	100,0	0,7	-4,1	3,6	1,1	0,8	1,4
kotitaloudet	95,8	0,9	-4,3	3,7	1,1	0,8	1,4
kestokulutustavarat	8,1	2,5	3,3	4,5	-8,6	1,5	3,2
puolikestävät kulutustavarat	7,5	2,4	-9,5	11,6	0,7	0,6	1,1
lyhytikäiset tavarat	28,5	-0,1	1,5	2,0	-1,4	0,1	0,7
palvelut	51,7	1,4	-6,9	3,5	4,0	1,0	1,4
voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	4,2	-2,5	1,9	1,6	1,1	0,8	1,4
Julkinen kulutus		2,0	0,5	2,7	1,8	-0,2	0,1
Kulutus yhteensä		1,1	-2,6	3,3	1,4	0,5	1,0
Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo		2,9	0,7	2,6	5,1	5,3	3,1
Yksityisen kulutuksen hinta		1,0	0,5	1,7	6,5	3,2	1,8
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitytulo		1,9	0,2	0,9	-1,4	2,0	1,3
		prosenttia					
Kulutuksen suhde bruttokansantuotteeseen (käypiin hintoihin)		75,8	75,4	75,4	75,5	75,6	75,4
Kotitalouksien säästämistä		0,6	4,9	2,2	-0,2	1,0	0,8
Kotitalouksien velkaantumistaso ¹		128,0	132,6	134,2	134,3	134,3	134,5

¹ Kotitalouksien velat vuoden lopussa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin

1.3.2 Julkinen kulutus

Julkiset kulutusmenot kasvoivat viime vuonna poikkeuksellisen ripeästi. Kulutusmenoja kasvattivat etenkin covid-19-epidemian hoidosta ja torjunnasta aiheutuneiden kustannusten merkittävä kasvu ja toisaalta julkisten palvelujen asteittainen normalisoituminen vuoden 2020 kevääseen verrattuna, jolloin monet toiminnot olivat covid-19-epidemian vuoksi vajaakäytöllä rajoitustoimien vuoksi.

Julkisten kulutusmenojen määrän kasvun arvioidaan hidastuvan 1,8 prosenttiin v. 2022 mm. covid-19-epidemian aiheuttamien lisämenojen pienentyessä edellisvuodesta, vaikka osa vuodelle 2021 budjetoiduista määrärahoista siirtyikin kuluvalle vuodelle. Kulutusmenojen kasvua ylläpitävät mm. väestön ikääntymisestä aiheutuva palvelutarpeen kasvu, Venäjän hyökkäyssodan edellyttämä varautuminen ja siitä aiheutunut maahanmuuton kasvu sekä hallitusohjelman mukaiset tehtävien laajennukset, joiden kustannukset nousevat vuosittain.

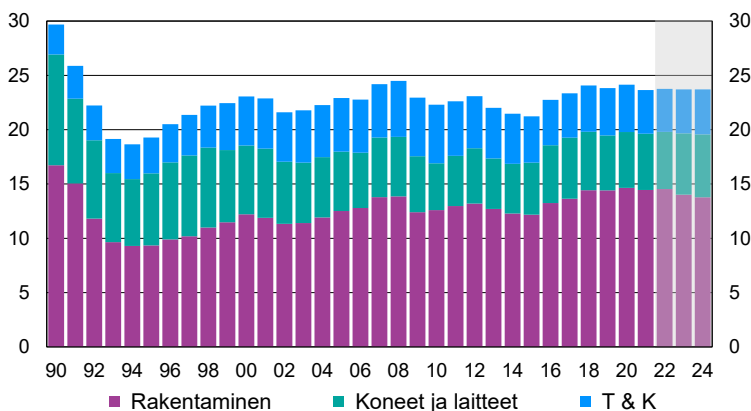
Julkisen kulutuksen määrä supistuu v. 2023, kun vaalikausi päättyy ja määräaikaisia menolisäyksiä lakkaa. Vuonna 2024 palvelutarpeen kasvu lisää sosiaali- ja terveydenhuoltomenojen kasvua, mutta osa elpymis- ja palautumisvälineellä rahoitettavista menoista poistuu ja hyvinvointialueiden aloittamisesta ja järjestäytymisestä aiheutuvat muutuskustannukset pienenevät, minkä seurauksena kulutusmenojen kasvu jää varsin maltilliseksi, vain 0,1 prosenttiin. Julkisen kulutuksen arvo kuitenkin nousee koko ennustejakson ajan hintojen noustessa viime vuosia ripeämmin. Koko paikallishallintosektorin (ml. hyvinvointialuehallinto) ansiokehityksen on oletettu mukailevan kesällä sovittuja kunta-alan palkankorotuksia ja viisivuotista palkkaohjelmaa, jolla palkat nousevat viiden vuoden aikana yhteensä noin 5,1 % sopimuskorotusten lisäksi. Ennuste sisältää riskin kulutuksen hintojen nopeammasta kasvusta hoitajaliittojen palkankorotuksiin liittyen.

1.3.3 Yksityiset investoinnit

Yksityisten investointien kasvu on ennustejaksolla hieman keskimääräistä hitaampaa epävarmuuden vallitessa. Vahvana jatkuva asuinrakentaminen kuitenkin kannattelee investointeja tänä vuonna, ja yksityiset investoinnit kasvavat 2,8 %. Asuinrakennusinvestoinnit kehittyvät suotuisasti, sillä asuntoja alettiin rakentaa paljon vuoden 2021 loppupuolella. Muu rakentaminen ei piristy merkittävästi epävarmuuden vallitessa. Vuonna 2023 maailmantalouden kasvunäkymät ovat heikommät kuin tänä vuonna, mikä heijastuu investointeihin. Suomalaisen teollisuuden investointinäkymät olivat

koronapandemian jälkeen valoisa ja vuodelle 2022 näkymät ovat edelleen positiiviset, mutta epävarmuus voi viivästyttää tai keskeyttää investointihankkeita tulevaisuudessa. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF) saatava rahoitus taas vauhdittaa yksityisiä investointeja ennustejaksolla. Vuonna 2023 yksityiset investoinnit kasvavat 0,1 % ja v. 2024 kasvu on 2,9 %. Yksityisten investointien keskimääräinen kasvuvauhti on koko ennustejaksolla 1,9 %, ja niiden suhde BKT:hen pysyy n. 19 prosentissa.

Investoinnit
suhteessa BKT:hen, %

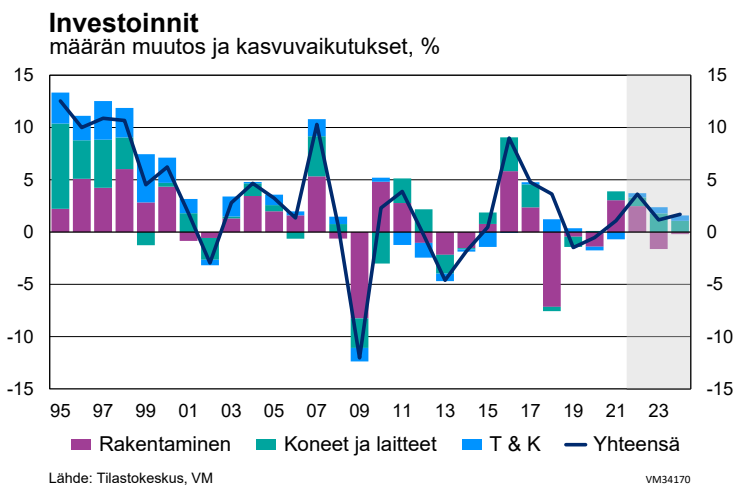
Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Asuntorakentamisen kehitys jatkuu vahvana vielä v. 2022. Viime vuoden myönteisen asuntoaloituskehityksen seurauksena asuntoinvestoinnit kasvavat tänä vuonna 6,0 %. Asuntojen rakennusluvissa kehitys on ollut alkuvuonna epäsuotuisaa, joten asuntoaloitukset laskevat vuoden 2021 tasosta, mikä näkyy ensi vuonna supistuvina asuinrakennusinvestointeina. Ennustejakson loppupäässä asuntoaloitusten määrä laskee lähemmäksi pitkän aikavälin keskiarvoa. Korjausrakentaminen vaikuttaa asuinrakennusinvestointeihin suotuisasti ennustejaksolla. Asuinrakennusinvestointien muutos on -4,2 % v. 2023 ja -1,5 % v. 2024. Asuntolainojen kysynnässä näkyy merkkejä hidastumisesta. Epävarmuus heijastuu ennustejaksolla myös asuinrakentamiseen.

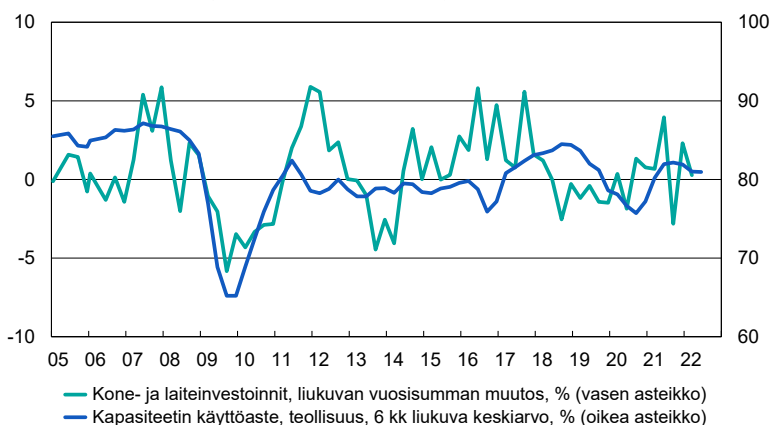
Muut talonrakennusinvestoinnit kasvavat v. 2022 1,5 %. Kasvu on maltillista, sillä toimitilarakentamisen investointihankkeisiin vaikuttaa taloudessa vallitseva epävarmuus, vaikka teollisuudessa näkymät vuodelle 2022 ovatkin suotuisat. Jo aloitetut hankkeet etenevät, mutta osa uusista investointisuunnitelmista lykkääntynee. Muun

talonrakentamisen kehitys on vain hiukan myönteisempää ennustejakson loppupuolella epävarmuuden vähentyessä. Investointien kasvu on -0,5 % v. 2023 ja 1,2 % v. 2024. Maa- ja vesirakennusinvestoinnit kasvavat maltillisesti v. 2022 johtuen muun muassa korkeasta öljyn hinnasta ja investoinnit vähenevät v. 2023 muun rakentamisen mukana. Ennustejakson lopulla epävarmuuden vähentyessä kasvu palaa taas lähemmäs keskimääriästä.

Kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestoinnit kasvavat teollisuuden vetämänä v. 2022. Esimerkiksi energiasektorin hankkeet vihreään siirtymään etenevät tänä ja ensi vuonna vauhdikkaasti. Kokonaisuudessaan ennustejaksolla koneisiin ja laitteisiin investoidaan kohtalaisen paljon. Kone- ja laiteinvestoinnit kasvavat 4,0 % v. 2022, 8,8 % v. 2023 ja 5,0 % v. 2024. Muut investoinnit, ml. tutkimus- ja kehittämisinvestoinnit, kasvavat koko ennustejakson, mutta epävarmuus heikentää kasvua ennustejakson alkupuolella. TKI-investointeja tuetaan ennustejaksolla muun muassa elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF) sekä muutoksilla verotukseen, mikä kiihdyttää investointeja ennustejakson edetessä.

Investoinnit ja kapasiteetin käyttöaste

Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinoelämän keskusliitto

VM34170

Taulukko 9. Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

	2021	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Talorakennukset	53,1	-0,7	-2,3	5,0	4,1	-2,6	-0,3
asuinrakennukset	30,3	-4,2	-3,2	5,8	6,0	-4,2	-1,5
muut talorakennukset	22,9	4,3	-1,2	4,1	1,5	-0,5	1,2
Maa- ja vesirakennukset	8,0	-5,3	10,7	-17,3	2,0	-0,5	1,0
Koneet ja laitteet	21,9	-4,4	0,5	4,1	4,0	8,8	5,0
T&K-investoinnit ¹	17,0	2,1	-2,0	-4,1	2,5	4,0	3,5
Yhteensä	100,0	-1,5	-0,5	1,1	3,6	1,2	1,7
yksityiset	82,3	-2,3	-3,1	4,6	2,8	0,1	2,9
julkiset	17,7	2,4	11,1	-12,8	7,3	5,9	-3,3
		prosenttia					
Investointien osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)							
Kiinteät investoinnit		23,8	24,1	23,6	23,8	23,7	23,7
yksityiset		19,4	19,2	19,5	19,4	19,2	19,4
julkiset		4,4	4,9	4,2	4,4	4,6	4,3

¹ Sisältää henkiset omaisuustuotteet ja kasvatettavat varat

1.3.4 Julkiset investoinnit

Julkiset investoinnit ovat olleet viime vuosina korkealla tasolla, yli 4 % suhteessa BKT:hen. Suomen julkisten investointien BKT-suhde on huomattavasti suurempi kuin EU-maissa keskimäärin. Viime vuonna julkiset investoinnit pienenivät merkittävästi sekä valtion- että paikallishallinnossa, johtuen asejärjestelmäinvestointien ja rakentamiseen liittyvien menojen pienenemisestä. Vaikka investoinnit supistuivat peräti 12 % vuotta aiemmasta, niiden BKT-osuus oli edelleen pidemmän aikavälin keskiarvon yläpuolella. Myös julkisten investointien osuus kaikista investoinneista oli korkealla tasolla.

Vuonna 2022 julkisia investointeja kasvattavat turvallisuusympäristön muutoksien aiheuttamat panostukset Suomen turvallisuuden parantamiseen sekä huoltovarmuuden varmistamiseen. EU:n elpymis- ja palautumistukiväline (RRF) kasvattaa rahoitusta vihreää siirtymää ja digitalisaatiota edistäviin investointeihin. Lisäksi hyvinvointialueiden perustamiseen liittyy investointikustannuksia.

Vuonna 2022 kokonaisinvestoinneista noin 19 % eli 10,2 mrd. euroa on julkisia investointeja. Niistä runsas puolet koostuu paikallishallinnon ja vajaa puolet valtionhallinnon investoinneista. Sosiaaliturvarahastojen osuus on hyvin pieni. Vuodesta 2023 lähtien hyvinvointialueille siirtyy osa kuntien investoinneista, arviolta n. 10 % kaikista julkisen talouden investoinneista. Julkisista investoinneista vajaa 30 % on maa- ja vesirakennusinvestointeja ja saman verran on muita rakennusinvestointeja. Tutkimus- ja kehittämisinvestointien osuus on runsas neljännes sekä koneiden ja laitteiden runsas 10 %.

Ensi vuonna julkisten investointien odotetaan kasvavan noin kuuden prosentin vauhdilla valtionhallinnon vetämänä, kun kyberturvallisuutta, maanpuolustusta ja rajavalvontaa vahvistetaan. Hallituksen päätösperäiset lisäykset väyläinvestointeihin poistuvat v. 2023. Kuntien investointeja siirtyy sote-uudistuksesta johtuen hyvinvointialueille, mutta lisäksi sairaalarakentamisen hidastuminen supistaa investointeja.

Ennustejakson lopussa v. 2024 investoinnit supistuvat edellisten vuosien kertaluonteisten investointilisäysten päättyessä. Valtionhallinto lisää investointeja t&k-toimintaan ja rajavartiolaitoksen alushankintoihin. Paikallishallinnossa investointipaineet jatkuvat väestön muuttoliikkeen ja rakennuskannan iän vuoksi. Viime vuosien aikana on rakennettu useita uusia ja peruskorjattu vanhoja sairaaloita.

Sairaalarakentamisen investointihuippu on jäänyt taakse, mutta uusia investointeja on vielä tulossa merkittävästi monilla alueilla. Yksittäisten hankkeiden aloitusajan-kohtiin liittyy epävarmuutta.

Ennusteessa on huomioitu pääministeri Marinin hallituksen tekemät päätökset julkisen talouden suunnitelmasta, valtiontalouden kehyspäätöksistä sekä valtion talous- ja lisätalousarviot. Tulevan vaalikauden ja uuden hallituksen päätöseräiset toimet voivat vaikuttaa merkittävästi ennustejakson viimeisten vuosien julkisiin investointeihin.

1.4 Kotimainen tuotanto

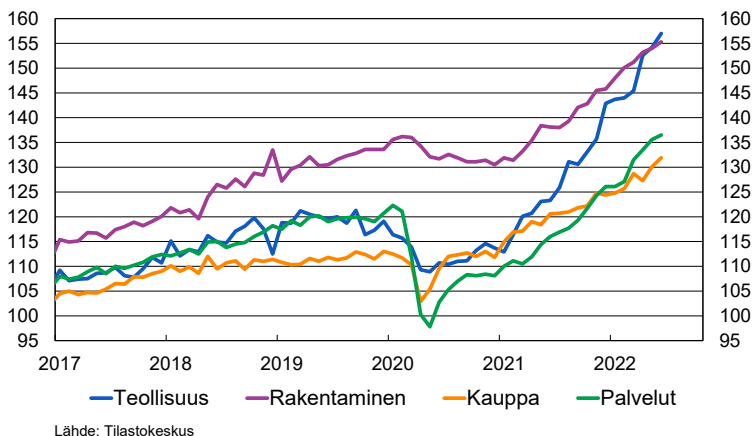
1.4.1 BKT

Kansantalouden arvonlisäys kasvoi ensimmäisellä neljänneksellä 3,9 % vuodentakaisesta. Tehdasteollisuus kasvoi erittäin voimakkaasti, yli 5 %. Eniten kasvua tuli metalliteollisuudesta. Sen sijaan kansantalouden suurin päätoimiala eli palvelut jäivät lähelle viime vuoden lopun tasoa. Vuodentakaisesta kasvua oli kuitenkin vielä 3,8 %. Kauppa supistui melkein neljä prosenttia, sillä hintojen jyrkkä nousu vähensi määrän muutosta, vaikka kaupan arvo lisääntyikin. Tähän vaikutti mm. yksityisen kulutuksen väheneminen.

Hintojen nousu on ollut voimakkainta sitten vuosien 1989-1990. Tähän ovat vaikuttaneet ensin koronakriisin jälkeinen voimakas kysynnän kasvu sekä keväällä 2022 Venäjän aloittama hyökkäyssota Ukrainassa. Raaka-aineiden hintojen vaihtelut ovat suuria ja heijastavat merkittävää epävarmuutta tulevan kansainvälisen talouskehityksen suunnasta. Hintamuutoksilla arvioidaan olevan edelleen kysyntää ja sitä kautta myös tuotantoa hidastavaa vaikutusta, mutta toimintaylijäämän ja yritysten osavuositulosten perusteella yritykset ovat myös pystyneet siirtämään kohonneita kustannuksia tuotteidensa hintoihin.

Päätoimialojen liikevaihdon kehitys

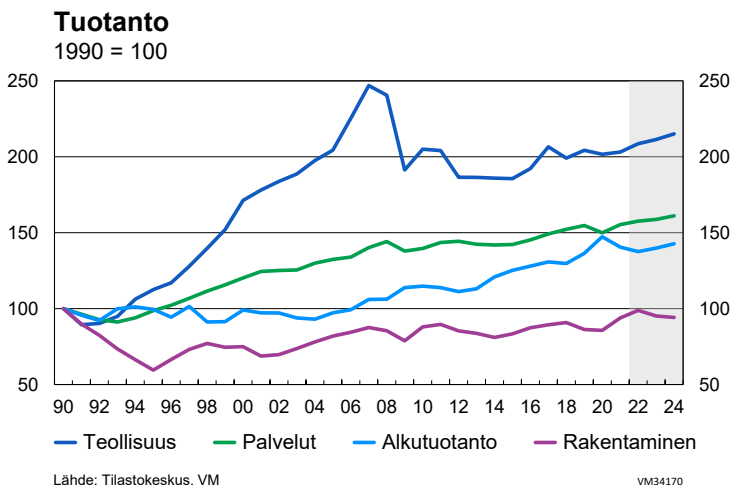
2015 = 100, kausitasoitettu

Alkuvuotta leimasivat isot muutokset toimintaympäristössä, mutta yritysten tilaukset olivat vielä hyvällä tasolla ja takasivat tuotannon lisäyksen. Venäjän hyökkäyssodan pitkittyminen pitää yllä epävarmuutta ja raaka-aineiden korkeita kustannuksia. Vaikutuksia on näkynyt myös erityisesti kuluttajien luottamuksen heikentymisessä sekä rakennusalan odotusten romahtamisessa. Sodan haitallisia vaikutuksia arvioidaan tulevan näkyviin vähitellen lisää niin teollisuudessa, palveluissa kauppaa laajemmin, sekä myös rakentamisessa ja alkutuotannossa.

Lisäksi korvaavien markkinoiden löytäminen kiristää kilpailua globaalisti samalla kun rahapolitiikka on käänntynyt kiristäväksi eikä koronavuosina erittäin elvyttäväksi viritetty finanssipolitiikka lisää kokonaiskysyntää samalla voimakkuudella kuin pandemiavuosina. Maailmantalouden kasvu hidastuu syksyllä ja edelleen ensi vuonna ja pienentää vientikysyntää Suomessa.

Vuonna 2022 kokonaistuotannon kasvun ennustetaan hidastuvan 1,9 prosenttiin. Teollisuus ja rakentaminen lisääntyvät 3½ %, kun taas palvelut alle puolet tästä, 1½ %. Alkutuotannossa viljasadon odotetaan normalisoituvan viime vuoden poikkeuksellisen heikolta tasolta. Sen sijaan metsätalous kärsi alkuvuoden paperiteollisuuden lakon takia. Viime vuoden ennätyskorkeat asuntoaloitukset pitävät rakentamisen tuotantoa yllä pitkälle kuluvana vuonna.

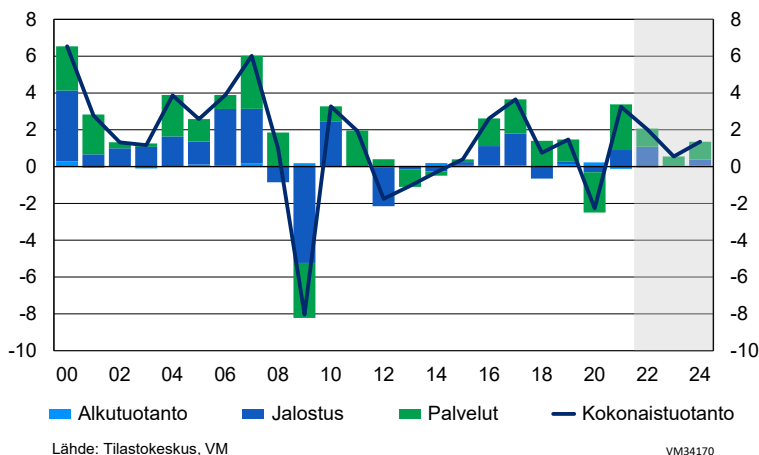

Voimakkaasta hintojen noususta johtuva ostovoiman supistuminen vähentää kotitalouksien kulutus- ja investointikysyntää koko ennusteperiodin ajan. Venäjän aloittamasta hyökkäyssodasta johtuen valtion kysyntä sotateollisuuden tuotteille on lisääntymässä niin Suomessa kuin muuallakin. Myös vihreään siirtymään liittyvät investoinnit lisäävät vähitellen kokonaiskysyntää. Tällaisia ovat elpymis- ja palautumissuunnitelmasta rahoitettavat mm. puhdasta energiantuotantoa ja uusien teknologioiden käyttöönottoa koskevat investoinnit.

Vuodelle 2023 ennustetaan vain reilun puolen prosentin tuotannon kasvua, koska maailmantalouden kehityksen ja kansainvälisen kaupan kysynnän arvioidaan jäävän vaisuksi. Suomen vientikysyntä kärsii erityisesti hidastuvasta EU-taloudesta. Rakentaminen vähenee voimakkaasti ensi vuonna, kun asuntoaloitusten arvioidaan laskevien rakennuslupien seurauksena jatkavan laskussa.

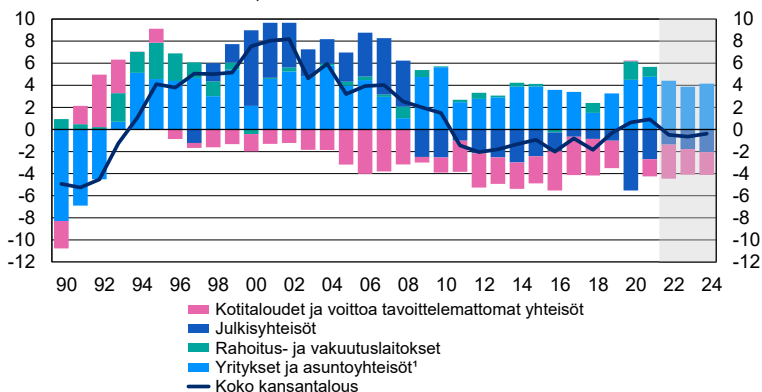
Vuonna 2024 talouskasvuksi ennustetaan 1,3 %. Talouden arvioidaan elpyvän vuoden mittaan inflaation hidastuessa ja rahapolitiikan kiristymisen hiipuessa. Toimialojen kasvuvauhdit ylittävät keskimääräiset tasonsa, paitsi rakentamisessa, jonka tuotanto sopeutuu edelleen koronavuosien jälkeisiltä huipputasoiltaan normaalimallalle tasolle. Tuotantokuilun arvioidaan olevan edelleen hieman avoinna ennustejakson lopussa.

Kokonaistuotanto toimialoittain määrän muutos ja kasvuvaikutukset, %

Kansantalouden tuottavuus työllistä kohden laskettuna alenee kuluvana vuonna noin ½ %, jonka jälkeen vuosikasvu nopeutuu vuosina 2023-2024 keskimäärin vajaaseen prosenttiin. Toimintaylijäämän ennustetaan kasvavan runsaat 9 % v. 2022 ja kasvun hidastuvan talouskasvun vaimenemisen myötä vähitellen siten, että v. 2024 toimintaylijäämän lisäys olisi noin 4 %. Nimellisten yksikkötyökustannusten ennustetaan nousevan Suomessa runsaat 3 % v. 2022 ja hidastuvan keskimäärin noin kahden prosentin vuosivauhtiin v. 2023 ja edelleen noin yhden prosentin vauhtiin v. 2024 tuottavuuden kohentuessa.

Nettoluotonanto sektoreittain suhteessa BKT:hen, %

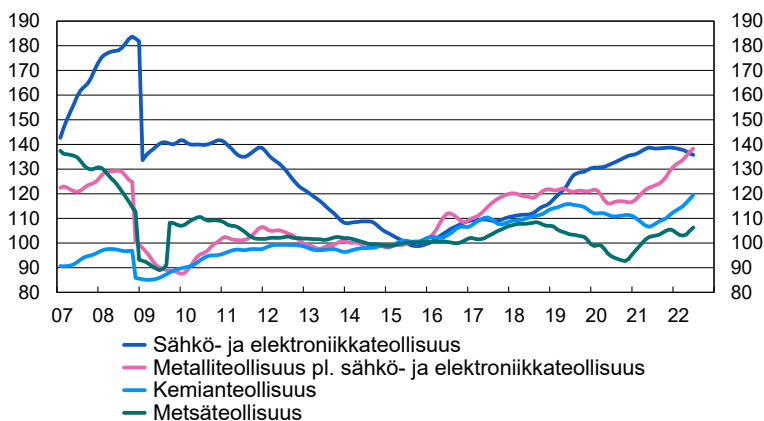
1.4.2 Jalostus

Teollisuus

Teollisuuden suhdannetilanne on edelleen melko hyvä, kun teollisuuden tilauskanta on keskimääräistä suurempi. Uusien tilausten virta on kuitenkin jo hiipumassa ja tilausten arvoa on kasvattanut hintojen nousu, joten tilausten määrä ei ole lisääntynyt arvoa vastaavasti. Tuotannon kasvuvauhti on vielä ollut alkuvuonna viime vuotta nopeampaa, mutta alan suhdannenäkymät ovat suhdannebarometrin mukaan jo selvästi viime vuotta heikkommat. Toimialojen välillä ja myös niiden sisällä on suuria eroja kysynnässä.

Teollisuustuotannon volyymi-indeksi toimialoittain

2015 = 100, trendi

Lähde: Tilastokeskus

VM34170

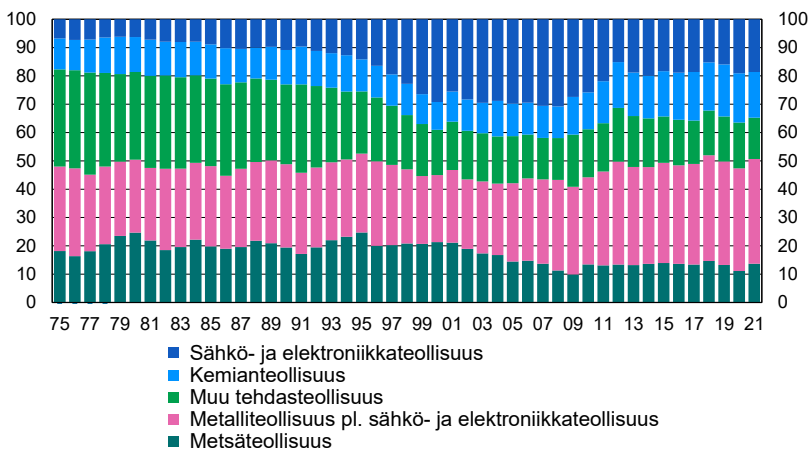
Metsäteollisuudessa uudet tilaukset ovat vähentyneet, tuotanto on kääntynyt laskuun ja koko vuoden kehityksen arvioidaan jäävän heikoksi. Erityisesti pitkä lakko paperiteollisuudessa vähentää alan arvonlisäystä tänä vuonna. Ensi vuonna metsäteollisuuteen ennustetaan selvää kasvua, varsinkin kun alan kapasiteetti lisääntyy merkittävästi.

Kemianteollisuudessa tilausten määrät vaihtelevat kuukausittain huomattavasti. Kesällä tilaukset kääntyivät jälleen kasvuun, joten suhdannetilanne on valoisa. Sen sijaan suhdannenäkymät jatkoivat heikentymistä, koska tilauskanta pieneni ja kysyntä hiipui. Kapasiteetin riittävyys ja materiaalipula rajoittavat lyhyellä aikavälillä tuotannon kasvua.

Metalliteollisuuden pl. sähkö- ja elektroniikkateollisuus alkuvuoden tuotannon kasvu oli erittäin vahvaa. Sähkö- ja elektroniikkateollisuus sai keväällä runsaasti uusia vientitilauksia ja loppuvuoden näkymät ovat positiiviset. Metalliteollisuus vastaa suurimmasta osasta teollisuuden arvonlisäyksestä. Kemianteollisuus on toiseksi suurin teollisuuden ala ja vastaa kooltaan noin puolta metalliteollisuudesta. Suurin osa teollisuuden tuotannosta menee vientiin.

Teollisuuden arvonlisäyksen ennustetaan kasvavan tänä vuonna vajaat kolme prosenttia. Ensi vuonna kasvun odotetaan hidastuvan reiluun prosenttiin vientikysynnän vaimentuessa. Tuotannon kasvun ennakoidaan nopeutuvan vajaaseen kahteen prosenttiin v. 2024, kun vienti vilkastuu.

Tehdasteollisuus toimialojen osuus arvonlisäyksestä, %

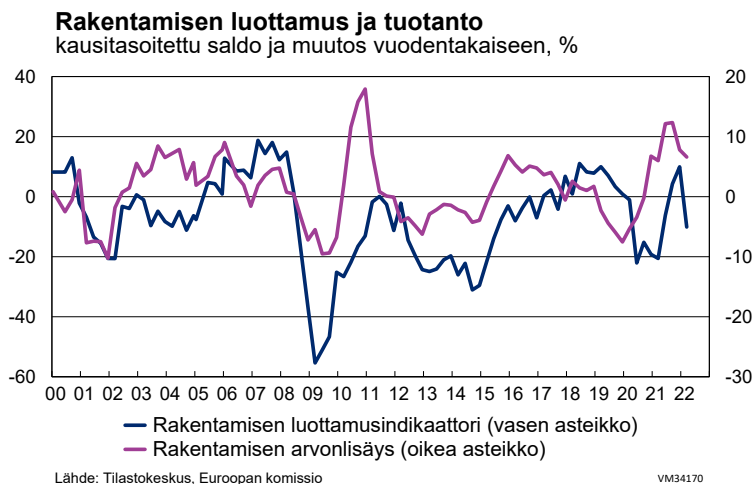
Lähde: Tilastokeskus

VM34170

Rakentaminen

Rakentaminen kasvoi kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Tähän oli syynä viime vuoden poikkeuksellisen korkea asuntojen aloitustahti. Kuluvan vuoden tammi-toukokuussa asuntoja aloitettiin kuitenkin rakentaa reilu 17 000 kappaletta, mikä on vähemmän kuin viime vuonna vastaavaan aikaan. Myös muiden kuin asuinrakennusten aloitukset vähenivät viime vuodesta. Suurin muutos on tullut rakennuslupiin, joita myönnettiin alkuvuonna noin 25 % vähemmän kuin vuotta aiemmin. Kerrostalojen kuutiomäärät vähenivät tammi-toukokuussa noin 16 % viime vuoden vastaavasta. Muiden talonrakennusten luvat laskivat alkuvuosipuoliskolla 27 % viime vuoteen verrattuna.

Epävarmuus, hintojen nousu sekä korkojen odotettu nousu vähentävät kiinnostusta lainanottoon ja alentavat siten asuntotuotannon määriä lähivuosina. Toisaalta suhteellisen hyvänä jatkuva työllisyyskehitys pitää asuntokysyntää yllä. Asuntoja ennustetaan aloitettavan rakentaa kuluvana vuonna noin 40 000. Ensi vuonna määrän arvioidaan supistuvan useammalla tuhannella. Myös muihin rakennushankkeisiin hintojen ja epävarmuuden nousulla on kielteisiä vaikutuksia ja on mahdollista, että hankkeita siirretään eteenpäin ja että osa peruuntuu kokonaan.

Rakennustuotannosta noin puolet tulee korjaamisesta ja puolet uudisrakentamisesta. Korjausrakentamisen arvioidaan kehittyvän myönteisesti sekä tänä että ensi vuonna, mutta remonttihintojen nousu voi kuitenkin tilapäisesti hidastaa kasvuvauhtia. Korjausrakentamisen ennustetaan kasvavan ennusteperiodilla keskimäärin noin 2 % vuosittain.

Kuluvana vuonna maa- ja vesirakentamisen määrän arvioidaan kasvavan jonkin verran. Ensi vuonna maa- ja vesirakentaminen vähenee hieman mm. kuntien heikosta taloustilanteesta sekä raidehankkeiden hidastumisesta johtuen.

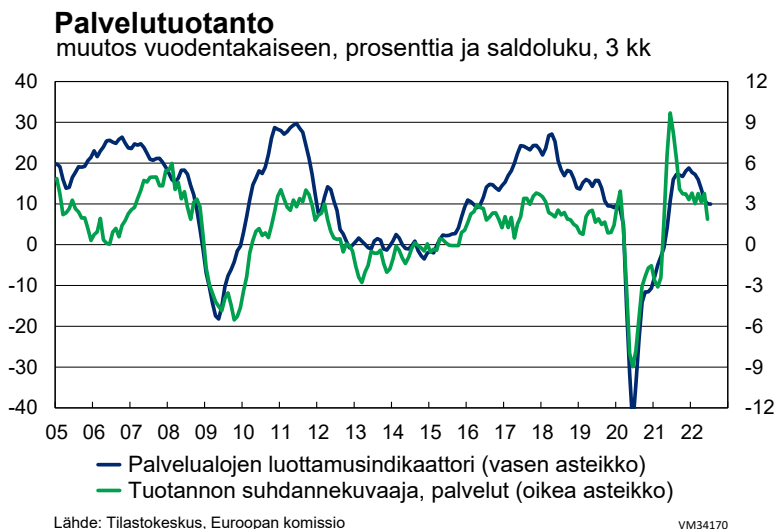
Vuonna 2022 rakentamisen arvonlisäys kasvaa 5,3 % ja vähenee ensi vuonna lähes 4 %. Vuonna 2024 rakentamisen arvonlisäys vähenee edelleen 1 prosenttia.

1.4.3 Palvelut

Palvelutuotanto lisääntyi laaja-alaisesti alkuvuonna. Useiden palvelutoimialojen myynnin määrä lisääntyi, vaikkakin hitaammin kuin liikevaihdon arvo. Erityisen vahvaa kasvu oli koronasta toipuvalla majoitus- ja ravintola-alalla, mutta kasvu oli kaksinumeroista myös liike-elämän palveluissa. Selkeimmin supistui kaupan myynnin määrä, jota painoi tukkukaupan heikko kehitys.

Suhdannebarometrin mukaan palvelualat arvioivat myynnin jatkavan edelleen kasvussa, mutta hidastuen aiemmasta. Palvelualojen kasvurajoitteet johtuvat erityisesti ammattityövoiman puutteesta. Majoitus- ja ravitsemistoiminnassa nähdään barometrin mukaan edelleen selvää kasvua ja yleisimmin kasvua odotetaan tieto- ja viestintäpalvelualalla. Liikenteen toimialalla kasvua rajoittaa kustannusten nousu.

Vuonna 2022 palveluiden myynti lisääntyy yhä noin 1½ % ja suurin osa kokonaisarvonlisäyksen muutoksesta tulee palveluista. Erityisesti liike-elämän sekä informaatio- ja viestintätoimialan palveluiden arvioidaan kehittyvän edelleen hyvin. Palvelujen kasvua rajoittavat tänä vuonna kotitalouksien ostovoiman supistuminen, kansainvälisen talouden heikentyminen sekä Venäjän kaupan lakkaaminen. Kotitalouksien ostovoiman heikentyminen hidastaa myös pandemiasta kärsineiden toimialojen, kuten muut palvelut sekä taiteet, viihde ja virkistys, palautumista tänä vuonna. Julkinen palvelutoiminta tukee palveluiden kasvua v. 2022.

Vuonna 2023 kaikkien palvelutoimialojen tuotannon ennustetaan yhä yleisesti kasvavan, lähinnä kiinteistöala kärsii rakentamisen laskusta ja myös julkinen palvelutuotanto vähenee ensi vuonna hieman. Julkiset palvelut, joihin kuuluvat julkinen hallinto, koulutus, terveys- ja sosiaalipalvelut, muodostavat palveluiden suurimman yksittäisen toimialan. Voimakkain kasvu arvioidaan saatavan edelleen informaatio- ja viestintätoimialalta. Vuonna 2024 palveluiden kasvu on keskimääräistä 1½ prosentin vauhtia.

Taulukko 10. Tuotanto toimialoittain

	2021	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	osuus, % ¹	määrän muutos, prosenttia					
Teollisuus	20,6	2,6	-1,3	0,7	2,7	1,3	1,7
Rakentaminen	7,7	-5,1	-0,7	9,6	5,3	-3,8	-1,0
Maa- ja metsätalous	2,6	5,2	8,0	-4,6	-2,1	1,6	2,1
Teollisuus ja rakentaminen	28,4	0,5	-1,1	3,2	3,5	0,0	1,1
Palvelut	69,0	1,7	-3,1	3,6	1,5	0,8	1,5
Tuotanto yhteensä perushintaan	100,0	1,5	-2,3	3,2	1,9	0,6	1,3
Bruttokansantuote markkinahintaan		1,2	-2,2	3,0	1,7	0,5	1,4
Kansantalouden työn tuottavuus		0,2	0,2	0,1	0,3	0,7	1,3

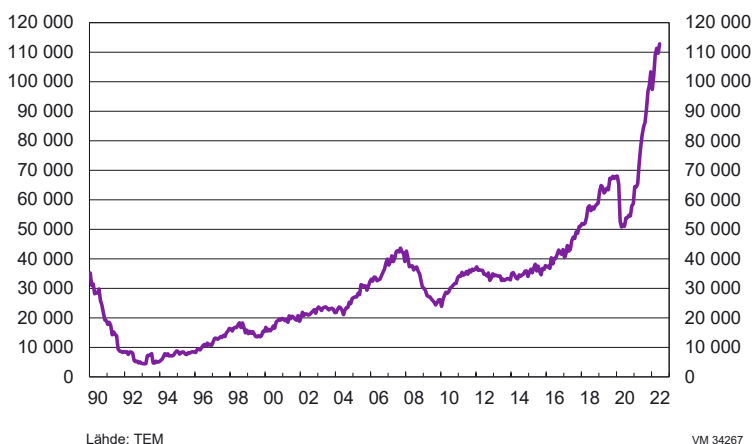
¹ Osuus käypähintaisesta tuotannosta perushintaan

1.5 Työvoima

Työmarkkinoiden tilanne on kesällä ollut poikkeuksellinen. Yhtäältä työllisten määrä on yhä lisääntynyt ja avoimia työpaikkoja on ennätyksellisen paljon - myös suhteessa työttömien työnhakijoiden määrään - mutta samalla työttömyyden lasku on pysähtynyt. Työmarkkinoilla on siten runsaasti työvoimaa, kun työmarkkinoiden imu vetää uusia henkilöitä työelämään.

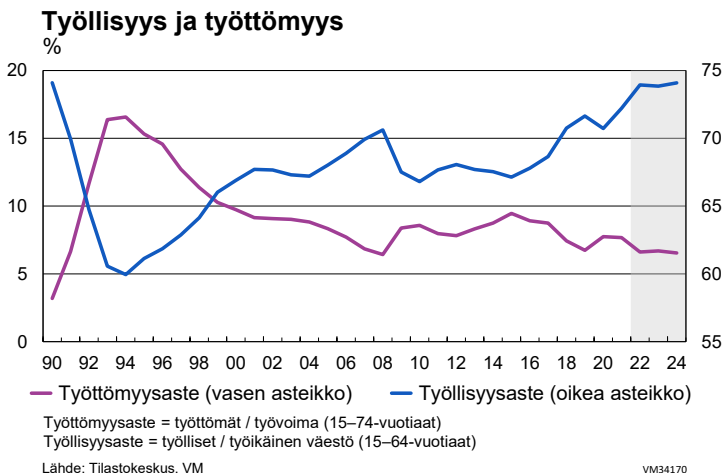
Alkuvuonna työllisten määrä on lisääntynyt 3,2 %. Yrittäjien määrä on lievästi supistunut, mutta palkansaajien määrä lisääntynyt. Toimialoittain työllisiä on viime vuotta enemmän teollisuudessa sekä etenkin palvelualoilla. Erityisesti liike-elämän sekä majoitus- ja ravitsemuspalveluiden työntekijöiden määrä on kasvanut kaksinumeroisesti samoin kuin sosiaalihuollon. Metsä- ja kemianteollisuudessa työllisten määrä on lisääntynyt koko kansantaloutta runsaammin. Julkisen sektorin työllisten määrä on noussut yksityistä nopeammin, joten toimialoittain kehityksessä on merkittäviä eroja. Kokoaikaisia palkansaajia on tänä vuonna työllistyneistä huomattavasti suurempi osa kuin viime vuonna, vaikka yhä myös osa-aikaisten määrä on lisääntynyt. Tehdyn työn eli työtuntien määrä lisääntyikin vain noin puolet työllisten määrästä eli 1,8 %. Työllisyysasteen trendi saavutti kesäkuussa 74 %, nykyisen mitaushistorian korkeimman tason. Työntuntien määrä ei ole vielä saavuttanut koronaa edeltävää tasoaan.

Avoimet työpaikat

Työmarkkinoiden kohtaanto näyttää edelleen heikentyneen, ja osaamisen puutteet heikentävät talouden kasvuedellytyksiä. Avoimien työpaikkojen määrä on korkea samalla kun työttömien määrän lasku on pysähtynyt. Elinkeinoelämän kyselyjen mukaan yritysten on haastavaa löytää tarvitsemiaan työntekijöitä erityisesti kokemuksen puutteen, erityisosaamisen ja koulutuksen riittämättömyyden vuoksi. Yritysten henkilökuntaodotukset olivat elinkeinoelämän luottamuskyselyjen mukaan vielä alkuvuonna positiiviset lukuun ottamatta rakentamista ja vähittäiskauppaa.

Työllisyyden kasvu hidastuu loppuvuoden aikana. Talouden kasvun odotetaan vaimenevan merkittävästi etenkin rakennustoiminnassa, kaupassa ja kemian teollisuudessa, mikä johtaa työvoiman kysynnän hiipumiseen. Vahvan alkuvuoden ansiosta työllisten määrä ylittää koko vuonna viimevuotisen keskiarvon runsaalla kahdella prosentilla. Työllisyysaste nousee puolitoista prosenttiyksikköä lähes 74 prosenttiin.

Taloukasvun ennakoidaan jäävän hyvin niukaksi ensi vuonna ja työvoiman kysynnän vähentyvän, jolloin työllisten määrä supistuu hieman. Talouden elpyminen lisää työllisten määrää v. 2024, varsinkin palvelutoimialoilla. Työllisyysaste nousee päälle 74 prosenttiin v. 2024, osin työikäisen väestön supistuessa.

Työllisyyden vahva kasvu johti alkuvuonna 2022 työttömyyden selvään laskuun, mutta lasku pysähtyi kesällä. Lisäksi pitkäaikaistyöttömien määrä lisääntyi hiukan alkukesästä työmarkkinoiden kannalta tärkeässä 25–49 -vuotiaiden ikäryhmässä. Kevääseen saakka työttömyyden lasku oli laaja-alaista, sillä niin miesten kuin naisten työttömyys oli kokonaisuutena vuodentakaista vähäisempää ikäryhmässä 20–69 -vuotiaat. Ainostaan 55–64 -vuotiaiden ikäryhmässä miesten työttömyys ja 45–54 -vuotiaiden ikäryhmässä naisten työttömyys oli edellistä vuotta suurempaa.

Taloukasvun hidastumisen odotetaan lisäävän työttömyyttä loppuvuoden aikana. Alkuvuoden laskun seurauksena työttömyysaste jää kuitenkin prosenttiyksikön viime vuotta alemmaksi, 6,6 prosenttiin työvoimasta. Työllisyyden kääntyminen laskuun v. 2023 lisää työttömyyttä ensi vuonna etenkin jalostustoimialoilla, ja työttömyysasteen ennakoidaan kohoavan hieman tästä vuodesta.

Mikäli työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmat ja työvoiman saatavuus alueittain tai ammateittain eivät muodostu työmarkkinoiden toimivuuden esteeksi kuten ennusteessa oletetaan, työttömyysaste laskee 6½ prosenttiin v. 2024. Tämä on vielä noin puoli prosenttiyksikköä enemmän kuin komission yhteisellä menetelmällä arvioitu rakenteellisen työttömyyden taso Suomessa.

Taulukko 11. Työvoimatase

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	1000 henkeä keskimäärin vuodessa					
Työikäinen väestö, 15–74-vuotiaat	4128	4133	4123	4113	4101	4091
muutos	3	5	-10	-10	-12	-10
Työikäinen väestö, 15–64-vuotiaat	3428	3421	3417	3414	3411	3410
muutos	-11	-7	-3	-4	-3	-1
Työlliset (15–74-vuotiaat)	2533	2495	2555	2611	2606	2613
siitä 15–64-vuotiaat	2455	2420	2470	2524	2519	2526
Työttömät (15–74-vuotiaat)	183	209	212	185	187	183
	prosenttia					
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat)	71,6	70,7	72,3	73,9	73,8	74,1
Työttömyysaste (15–74-vuotiaat)	6,8	7,7	7,7	6,6	6,7	6,5
	1000 henkeä vuoden aikana					
Maahanmuutto, netto	15	18	23	23	23	23

1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat

1.6.1 Palkat

Nimellispalkkojen nousuvauhti hidastui alkuvuonna 2,1 prosenttiin viime vuoden keskimääräisestä 2,4 prosentista. Hidastuminen oli erityisesti seurausta palkkaliukuman pienentymisestä, mutta myös sopimuskorotusten suuruus oli hieman pienempi kuin vuosi sitten. Yksityisen sektorin ansioiden nousuvauhti hidastui pienempien sopimuskorotusten myötä, mutta julkisella sektorilla sopimuskorotukset olivat suurempia, jolloin myös ansioiden nousuvauhti nopeutui. Toimialoista jalostuksen ansioiden nousuvauhti hidastui vuodentakaisesta, mutta palveluiden nopeutui, erityisesti kiinteistöalalla. Reaalipalkat laskivat vajaan kolme prosenttia, sillä inflaatio ylitti selvästi nimellisansioiden nousuvauhdin. Reaalisten ansioiden ennustetaan laskevan tänä vuonna keskimäärin lähes neljä prosenttia.

Uusia työehtosopimuksia on monella yksityisellä ja julkisella sektorilla solmittu tämän vuoden aikana suuri määrä. Tänä vuonna solmittujen sopimusten korotukset ovat yleisimmin olleet noin kaksi prosenttia. Siis hieman suurempia kuin viime vuonna. Lisäksi kunta-ala sopi monivuotisesta palkkaohjelmasta, joka korottaa palkkoja noin prosentin vuodessa seuraavan viiden vuoden ajan. Liukumien odotetaan osajien suuren kysynnän vuoksi olevan yksityisellä sektorilla suurta v. 2022. Näin nimellisansiot nousevat tänä vuonna 2,6 %.

Solmittujen sopimusten kesto on tyypillisimmin ollut kaksi vuotta, mutta ensi vuoden korotuksista on tarkoitus sopia tämän syksyn tai ensi vuoden alkupuolen aikana. Kunta-alan sopimus takaa palkkaohjelman lisäksi vähintään 1,9 prosentin korotuksen. Tässä ennusteessa oletetaan, että vuoden 2023 sopimuskorotukset ovat koko taloudessa tätä vuotta korkeampia, joka poikkeaisi tämän vuosituhaten keskimääräisestä käytännöstä, jonka mukaan kaksivuotisissa sopimuksissa sopimuskorotukset ovat olleet pienemmät toisena sopimusvuotena. Oletuksen taustalla on työvoiman vahva kysyntä ja merkittävästi nopeutunut kuluttajahintojen nousuvauhti. Lisäksi palkkaliukumien oletetaan olevan keskimääräistä suurempaa ensi vuonna ammattitaitoisen työvoiman suuren kysynnän vuoksi. Näin nimellisansiot nousisivat ensi vuonna 3½ %.

Vuoden 2024 ansioiden nousu kytkeytyy ennustettuun, vaimeaan tuottavuuden kasvuun. Toisaalta talouskasvun ja sen myötä työllisyyden paranemisen sekä aloittaisen työvoimaniukkuuden oletetaan pitävän palkkaliukumia korkeina. Nimellisansioiden ennustetaan lisääntyvän noin 3 % v. 2024.

Palkkasumma lisääntyi alkuvuonna 6½ %. Loppuvuonna kasvuvauhti hidastuu korkean vertailutason ja työllisyyden hiipumisen vuoksi, jolloin koko vuonna palkkasumma kasvaa keskimäärin lähes 5 %. Palkkasumman kehitykseen vaikuttaa nimellisansioiden lisäksi työllisyyden kehitys. Työllisyyden supistuessa palkkasumman ennakoidaan ensi vuonna lisääntyvän runsaat 3 %, vaikka nimellisansioiden nousuvauhdin oletetaan nopeutuvan. Seuraavana vuonna ansioiden nousuvauhdin odotetaan hidastuvan, mutta työllisyyden kasvun puolestaan nopeutuvan, joten palkkasumma lisääntyy yhä runsaat 3 % v. 2024.

Taulukko 12. Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työkustannukset tuoteyksikköä kohti

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	muutos, prosenttia					
Sopimuspalkkaindeksi	2,0	1,3	1,8	1,9	2,5	2,0
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	0,1	0,7	0,6	0,7	1,0	1,0
Ansiotasoindeksi	2,1	1,9	2,4	2,6	3,5	3,0
Reaalinen ansiotaso ¹	1,1	1,6	0,2	-3,9	0,3	1,2
Keskiansiot ²	2,0	1,9	2,2	3,1	3,4	3,3
Työkustannukset tuoteyksikköä kohti koko kansantaloudessa ³	1,6	1,0	2,8	3,3	2,9	1,9

¹ Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.

² Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla. Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.

³ Palkansaajakorvaukset jaettuna bruttoarvonlisäyksen volyymin perushintaan.

1.6.2 Kuluttajahinnat

Inflaatio on jatkanut kiihtymistään ja noussut talouskasvua hidastavaksi tekijäksi. Kohonneet hinnat syövät kuluttajien ostovoimaa ja pakottavat kotitalouksia miettimään kulutuskäyttäytymistään.

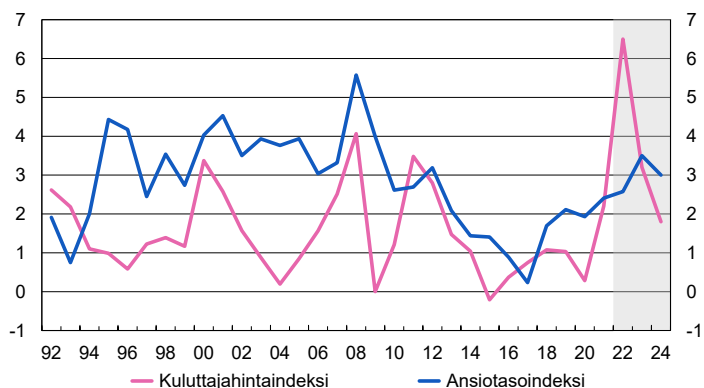
Heinäkuussa 2022 inflaatio saavutti lähes 8 prosentin vuosittaisen nousuvauhdin. Vaikka inflaation kiihtyminen on edelleen suurimmalta osalta seurausta energian hinnan noususta, niin kuluttajahintaindeksissä nousevien hintojen määrä ylittää kymmenkertaisesti laskevien hintojen määrän. Inflaatio on hyvin laaja-alaista ja kaikkien hyödykeluokkien hinnat nousevat nopeasti.

Vuoden 2022 keskimääräiseksi inflaatioksi ennustetaan 6,5 %. Inflaatio on kuitenkin keskimääräistä nopeampaa vuoden 2022 loppupuolella. Erityisesti sähkön hintojen oletetaan markkinahintojen kehityksen perusteella nousevan edelleen ja pysyvän korkealla vuoden 2023 alkupuolelle saakka. Energian hinnat nousevat yli 31 % v. 2022 ja edelleen lähes 8 % v. 2023. Vuoden 2023 jälkipuolella energiankin hintojen odotetaan ohittaneen huippunsa. Energian hintoihin on odotettavissa jopa maltillista laskua vuoden 2023 loppupuolelta alkaen.

Elintarvikkeiden hinnoissa, varsinkin tuoreruuan osalta, ennustetaan myös inflaation kiihtymistä tämän vuoden lopulla. Kohonneet kustannukset nostavat tuottajahintoja, mikä näkyy lopulta myös kuluttajahinnoissa. Energian ja raaka-aineiden hintojen nousu on alkanut näkyä myös tavaroiden ja palveluiden hinnoissa. Palkkojen nousu näkyy enenevässä määrin palveluiden hinnoissa, mikä ylläpitää inflaatiota eniten tulevana vuosina. Ennustetun mukainen palkkojen kehitys kiihdyttää palveluinflaation noin 2,6 prosenttiin vuosina 2023 ja 2024.

Korkea hintataso ja korkojen nousu vähentävät kysyntää vähitellen ja hintapaineet helpottavat. Inflaatio hidastuu 3,2 prosenttiin v. 2023 ja painuu 1,8 prosenttiin vuoteen 2024 mennessä.

Kuluttajahinta- ja ansiotasoindeksi muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Taulukko 13. Hintaindeksijä

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	muutos, prosenttia					
Vientihinnat ¹	-0,2	-4,1	9,7	18,7	2,4	0,6
Tuontihinnat ¹	0,4	-5,1	9,5	20,8	2,5	0,5
Kuluttajahintaindeksi	1,0	0,3	2,2	6,5	3,2	1,8
Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi	1,1	0,4	2,1	6,7	3,4	1,9
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	1,0	-3,3	9,0	20,5	4,5	2,3
Rakennuskustannusindeksi	1,0	-0,2	5,4	8,6	3,3	2,3

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan

2 Julkinen talous

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä

Vahva talous- ja työllisyyskehitys on pienentänyt koronaepidemian julkiseen talouteen synnyttämää mittavaa epätasapainoa. Talouskasvu hidastuu kuluvana vuonna, mutta työllisyyskasvu pysyy vahvana ja julkinen talous kohenee verotulojen voimakkaan kasvun siivittämänä. Alijäämän pienenemistä edesauttaa myös koronaepidemian vuoksi tehtävien tukitoimien väheneminen.

Talouskasvu hidastuu merkittävästi ensi vuonna, ja alijäämä alkaa jälleen kasvaa. Venäjän hyökkäyssodan vuoksi tehdyt lukuisat varautumiseen liittyvät toimet heikentävät julkista taloutta myös tulevana vuosina. Nähtävissä oleva vaimea talouskasvu ei riitä korjaamaan julkisen talouden epätasapainoa ja alijäämä pysyy mittavana lähitulevaisuudessa.

Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen kohosi korkealle tasolle koronaepidemian vuoksi eikä se ole palautunut kriisiä edeltäneelle tasolle. Velkasuhteen kasvu kuitenkin taittui viime vuonna hetkellisesti. Julkisen velkasuhteen väliaikaiseen tasaantumiseen vaikuttaa erityisen suotuisa nimellisen BKT:n kasvu. Valtionhallinnon, paikallishallinnon ja hyvinvointialueiden yhteenlaskettu alijäämä pysyy suurena, joten velkasuhde alkaa kasvaa uudelleen heti ensi vuodesta lähtien. Pidemmällä aikavälillä julkisen talouden menot ja tulot ovat rakenteellisesti epätasapainossa mm. väestön ikääntymisen johdosta, eikä julkinen talous siksi ole kestävällä pohjalla.

Tänä vuonna valtionhallintoa vahvistavat covid-19-tukitoimien väheneminen ja ensi vuonna hallituskauden määräaikaisten toimien päättyminen. Varautumiseen liittyvät toimet näkyvät etenkin valtionhallinnon rahoitusasemassa. Finanssipoliitiikan mitoitusta on kuvattu tarkemmin sivun 65 kehikossa. Ensi vuodesta lähtien alijäämä alkaa kasvaa verotulojen kasvun hidastuessa ja myöhemmin myös hävittäjähankintojen¹ myötä. Ensi vuodelle kohdistuu myös väliaikaisia toimia, joilla tu-

1 Ennusteessa oletetaan, että uusia koneita luovutetaan Suomelle vuodesta 2025 alkaen. Kansantalouden tilinpidossa hävittäjähanke kirjautuu suoritusperusteisesti rahoitusasemaan.

etaan kansalaisten ostovoimaa kuluttajahintojen poikkeuksellisen nopean nousun vuoksi sekä toimia, joilla pyritään lieventämään sähkön korkean hinnan vaikutuksia. Valtion velanhoitomenot alkavat myös kasvaa ennustejaksolla.

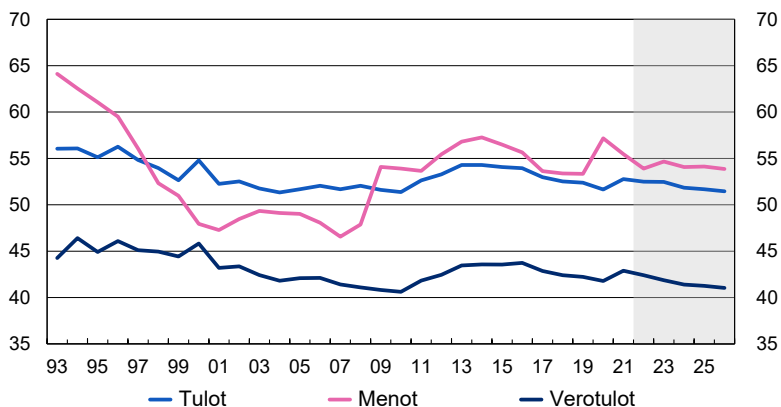
Ensi vuodesta lähtien Suomen julkisyhteisöjen rakenne muuttuu, kun sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuu siirretään kunnilta hyvinvointialueille. Tämä helpottaa kuntien rakenteellisia, väestön ikääntymisestä johtuvia menopaineita, mutta silti kuntatalous jää painelaskelmassa alijäämäiseksi. Hyvinvointialueet aloittavat toimintansa alijäämäisinä. Alijäämä johtuu mm. mittavista investoinneista.

Työeläkelaitosten ylijäämä asettuu lähivuosina hieman yli prosenttiin. Eläkemenojen kasvu jatkuu, mutta toisaalta maksutulot kasvavat voimakkaasti vielä kuluvana vuonna ja nouseva korkotaso lisää työeläkelaitosten omaisuustulojen kasvua. Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaa vahvistaa ennustejaksolla työttömyystilanteen koheneminen, mutta toisaalta eläkkeet ja sosiaalietuudet kasvavat ensi vuonna erityisen nopeasti inflaation kasvattaessa etuuksien indeksikorotuksia. Sosiaaliturvarahastot ovat lievästi ylijäämäisinä ennustejaksolla.

Julkisen talouden merkittävimmät riskit liittyvät yleiseen talouskehitykseen. Venäjän hyökkäys Ukrainaan sekä siitä seuranneiden hintapaineiden vaikutukset voivat heijastua julkiseen talouteen niin yleisen talouskehityksen kuin myös tilanteen vaatiman varautumisen tai kansalaisille osoitettujen kompensatioiden kautta. Myös covid-19-epidemian mahdolliset uudet aallot sekä kertynyt hoitovelka voivat rasittaa julkista taloutta. Toisaalta koronaepidemian vuoksi budjetoitiin paljon määrärahoja eri kohteisiin. Kaikki määrärahat eivät välttämättä tule käytetyksi, ja siten se voi osaltaan kohentaa julkista taloutta etenkin tänä vuonna. Kuluva vaalikausi päättyy ensi vuoteen ja julkisen talouden ennuste on laadittu sen jälkeen nk. muuttumattoman politiikan urana. Siten uuden tulevan hallituksen päätökset voivat keinauttaa julkista taloutta molempiin suuntiin.

Julkisen talouden ehdolliset vastuut ja erityisesti takausten huomattava kasvu muodostavat riskin julkiseen talouteen. Takausten keskittyminen tietyille toimialoille ja yrityksille lisää takausvastuisiin liittyviä riskejä. Vastuiden mittava laukeaminen kasvattaisi julkisia menoja ja nopeuttaisi velkasuhteen kasvua. Lisäksi mitä korkeammalle tasolle velkasuhde on matalien korkojen aikana noussut, sitä enemmän nousevat korot alkavat rasittaa velanhoitokustannuksia pidemmällä aikavälillä.

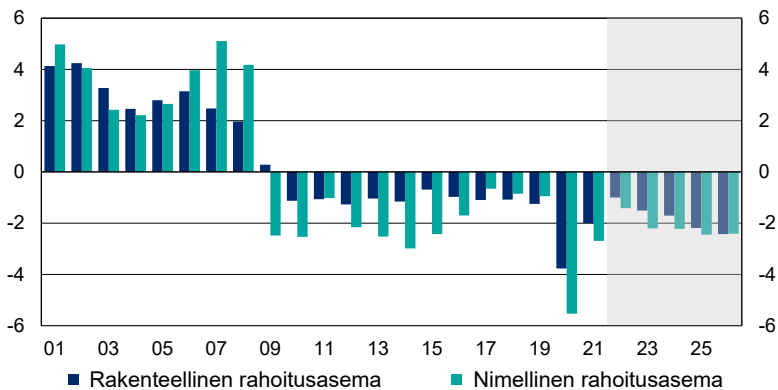
Julkisyhteisöjen tulot, verotulot ja menot
suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Julkisyhteisöjen nimellinen ja rakenteellinen rahoitusasema
suhteessa BKT:hen, %

Laskelmat perustuvat EU-komission tuotantofunktiolähestymistapaan

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 14. Julkisyhteisöt¹

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	38,4	38,0	42,0	45,0	45,0	46,6
Tuotannon ja tuonnin verot	33,6	33,1	34,7	36,3	37,3	37,7
Sosiaalivakuutusmaksut	28,6	27,6	30,3	31,8	33,4	34,3
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä ²	101,3	99,4	107,9	114,0	116,6	119,5
Muut tulot ³	25,1	24,3	25,6	28,0	30,4	31,1
siitä korkotulot	1,7	1,4	1,4	1,8	2,1	2,3
Tulot yhteensä	125,7	122,9	132,7	141,2	146,1	149,6
Kulutusmenot	55,6	57,8	61,4	64,9	67,0	69,2
Tukipalkkiot	2,6	4,4	4,0	3,1	2,6	2,8
Sosiaalietuudet ja -avustukset	43,8	46,4	46,9	47,7	51,2	52,5
Muut tulonsiirrot	5,8	6,6	6,9	6,8	6,7	6,9
Tukipalkkiot ja tulonsiirrot yhteensä	52,1	57,4	57,7	57,6	60,5	62,2
Pääomamenot ⁴	10,9	12,1	11,7	13,2	14,0	13,5
Muut menot	9,3	8,8	8,6	9,3	10,8	11,2
siitä korkomenot	2,1	1,7	1,3	1,6	2,1	2,4
Menot yhteensä	127,9	136,1	139,5	145,0	152,3	156,0
Nettoluotonanto (+)/nettoluotonotto (-)	-2,3	-13,2	-6,8	-3,8	-6,1	-6,4
Valtionhallinto	-2,6	-13,1	-8,2	-6,2	-8,3	-8,4
Paikallishallinto ⁵	-3,0	-0,1	-0,4	-1,1	-1,1	-1,2
Hyvinvointialueet					-0,7	-0,8
Työeläkelaitokset	2,7	0,3	2,1	3,7	3,6	3,7
Muut sosiaaliturvarahastot	0,6	-0,2	-0,2	-0,2	0,4	0,2
Perusjäämä ⁶	-0,2	-11,5	-5,4	-2,2	-4,1	-4,0

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan² Sisältää pääomaverot³ Ml. pääomansiirrot ja pääoman kuluminen⁴ Pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot⁵ Pl. hyvinvointialuehallinto v. 2023 alkaen⁶ Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

Taulukko 15. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	42,2	41,8	42,9	42,4	41,9	41,4
Julkisyhteisöjen menot ¹	53,3	57,2	55,5	53,9	54,7	54,1
Nettoluotonanto	-0,9	-5,5	-2,7	-1,4	-2,2	-2,2
Valtionhallinto	-1,1	-5,5	-3,3	-2,3	-3,0	-2,9
Paikallishallinto ²	-1,3	-0,0	-0,2	-0,4	-0,4	-0,4
Hyvinvointialueet					-0,2	-0,3
Työeläkelaitokset	1,1	0,1	0,8	1,4	1,3	1,3
Muut sosiaaliturvarahastot	0,3	-0,1	-0,1	-0,1	0,1	0,1
Perusjäämä ³	-0,1	-4,8	-2,2	-0,8	-1,5	-1,4
Julkisyhteisöjen velka	64,9	74,8	72,3	71,2	72,7	74,1
Valtionvelka	44,3	52,5	51,2	50,8	52,0	53,1
Julkisyhteisöjen työllisyys, 1000 henkeä	653	661	692	696	696	695
Valtionhallinto	138	143	146	150	150	150
Paikallishallinto ²	502	505	533	534	283	282
Hyvinvointialueet					250	250
Sosiaaliturvarahastot	13	13	13	13	13	13

¹ EU-harmonisoitu² Pl. hyvinvointialuehallinto vuodesta 2023 alkaen³ Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

Taulukko 16. Eräiden EU-maiden julkisen talouden rahoitusjäämät ja velkasuhteet

	2020	2021	2022**	2020	2021	2022**
	Rahoitusjäämä			Velka		
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
*Suomi	-5,5	-2,7	-1,4	74,8	72,3	71,2
Suomi	-5,5	-2,6	-2,2	69,0	65,8	65,9
Iso-Britannia	-12,8	-8,3	-3,9	102,5	102,8	100,2
Ruotsi	-2,7	-0,2	-0,5	39,6	36,7	33,8
Tanska	-0,2	2,3	0,9	42,1	36,7	34,9
Irlanti	-5,1	-1,9	-0,5	58,4	56,0	50,3
Espanja	-10,3	-6,9	-4,9	120,0	118,4	115,1
Alankomaat	-3,7	-2,5	-2,7	54,3	52,1	51,4
Luxemburg	-3,4	0,9	-0,1	24,8	24,4	24,7
Portugali	-5,8	-2,8	-1,9	135,2	127,4	119,9
Itävalta	-8,0	-5,9	-3,1	83,3	82,8	80,0
Saksa	-4,3	-3,7	-2,5	68,7	69,3	66,4
Ranska	-8,9	-6,5	-4,6	114,6	112,9	111,2
Belgia	-9,0	-5,5	-5,0	112,8	108,2	107,5
Italia	-9,6	-7,2	-5,5	155,3	150,8	147,9
Kreikka	-10,2	-7,4	-4,3	206,3	193,3	185,7

Lähde: EU-komission kevätennuste 2022, *Suomi: VM syksy 2022

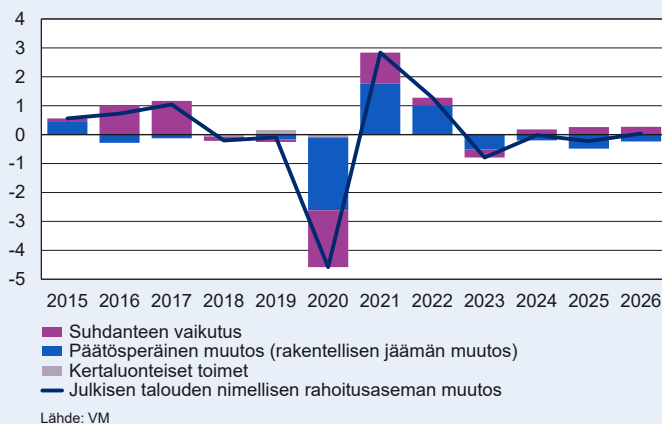
Finanssipolitiikan mitoitus

Finanssipolitiikan mitoitus on muuttumassa rakenteellisen eli suhdanteen vaikutuksesta puhdistetun rahoitusaseman muutoksella mitattuna kiristävästä elvyttäväksi ensi vuonna. Venäjän Ukrainaan kohdistamasta hyökkäyssodasta seuranneet varautumiseen liittyvät menot sekä kansalaisten ostovoimaa ja korkean sähkön hintaa kompensoivat toimet kasvattavat väliaikaisesti menoja. Toisaalta covid-19 -pandemian vuoksi päätettyjen määräaikaisten toimien sekä hallitusohjelman mukaisten, vuosille 2020-2022 ajoittuvien määräaikaisten toimien päättyminen kiristävät finanssipolitiikkaa automaattisesti.

Mikäli rakenteellisen jäämän muutosta vertaa kevään 2019 tilanteeseen, jolloin koronapandemiaa, hallitusohjelmaa eikä Venäjän hyökkäyssotaa ollut, viritys näyttää myös lievästi elvyttävältä.

Ensi vuoden jälkeen eli vuosina 2024-2026 rakenteellinen jäämä heikkenee mm. väestön ikääntymiseen liittyvien ikäsidonnaisten menojen kasvaessa. Suhdanteen vetoapu julkisen talouden rahoitusaseman kohenemiselle on vaimea. Ajanjakso osuu uuden tulevan hallituksen aikaan, eikä se sisällä uusia mahdollisia julkiseen talouteen vaikuttavia päätöksiä.

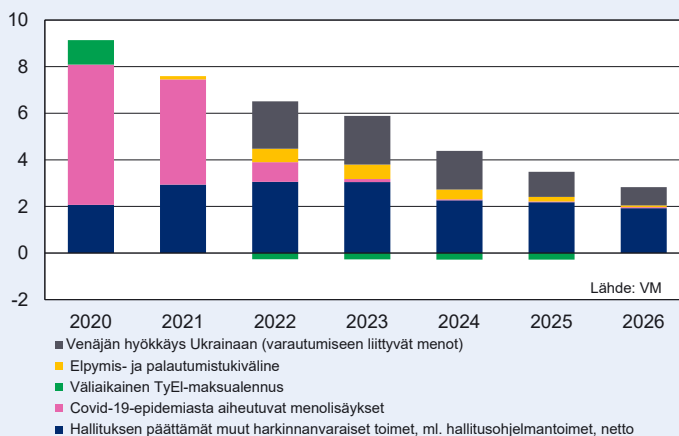
Julkisen talouden rahoitusaseman muutos
prosenttiyksikköä

Seuraavassa kuviossa on kuvattu tarkemmin hallituksen päättämien julkisiin tuloihin ja menoihin vaikuttavien toimenpiteiden mittaluokka kumulatiivisesti budjettivuositain. Vertailukohtana on kevään 2019 tekninen julkisen talouden

suunnitelma. Kansantalouden tilinpidon¹ rahoitusasemaan vaikuttavia koronaan liittyviä toimenpiteitä päätettiin koko julkisen talouden tasolla n. 11½ mrd. euroa, joista valtaosa kohdistui vuosiin 2020 ja 2021.

Hallituksen harkinnanvaraiset toimenpiteet mrd. euroa

Vuodesta 2022 alkaen harkinnanvaraisten toimenpiteiden tasoa nostavat Venäjän hyökkäyssotaan liittyvät varautumiseen liittyvät toimet, jotka ovat yhteensä noin 7,6 mrd. euroa. Näistä menoista valtaosa kohdistuu vuoteen 2022 ja 2023.

Vuosina 2024-2026 kaikkien toimenpiteiden yhteisvaikutus julkisen talouden rahoitusasemaan on keskimäärin noin 3 mrd. euroa korkeammalla tasolla kuin ennen kuluva vaalikautta.

Suomi saa EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF) avustuksina n. 1,8 mrd. euroa tämänhetkisten arvioiden mukaan. RRF:llä ei ole vaikutusta julkisen talouden rahoitusasemaan, sillä tulojen on olettu ennusteessa vastaavan menoja. Tämä oletus perustuu Eurostatin² ohjeeseen välineen käsittelystä julkisen talouden tilastoinnissa.

1 Kaikkien julkiseen talouteen vaikuttavien toimien ajoitusta ei voi suoraan päätellä kuvion mukaisista vuotuisista budjetoiduista tuloista ja menoista, sillä monivuotisia määrärahoja voidaan käyttää myös budjetointivuoden jälkeen. Tämä pätee etenkin vuosina 2021 ja 2022, sillä budjetin määrärahoja siirtyi vuosilta 2020 ja 2021 tuleville vuosille huomattavan suuri määrä. Siirtyvien määrärahojen käyttö ja sen arvioitu vaikutus kansantalouden tilinpidon mukaiseen rahoitusasemaan on otettu huomioon julkisen talouden ennusteessa.

2 Kohta 27) <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/1015035/12618762/GFS-guidance-note-statistical-recording-recovery-resilience-facility.pdf/ae773e09-1537-8c13-c71c-56d2e7d6958a?t=1633595971082>

2.1.1 Julkisyhteisöjen velka

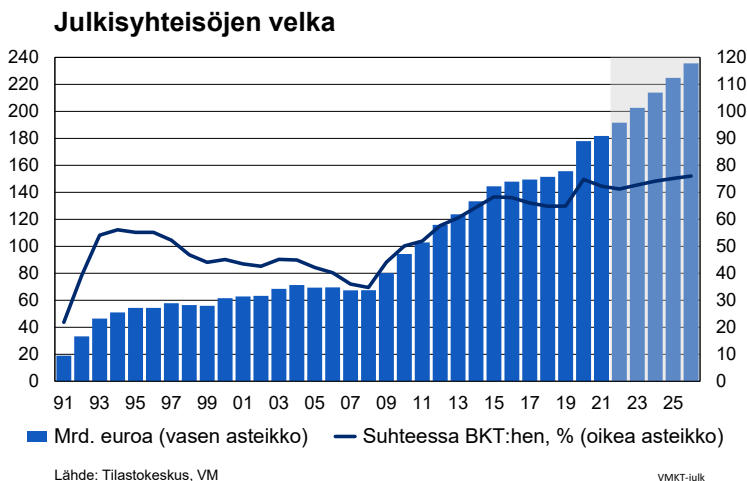
Julkisyhteisöjen velkasuhde supistui viime vuonna noin 2,5 prosenttiyksikköä 72,3 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Velan määrä oli 181,7 mrd. euroa vuoden 2021 lopussa. Vaikka velan määrä kasvaa, supistuu velkasuhde hieman tänä vuonna. Velkasuhde kääntyy kasvuun v. 2023 ja on 76 % v. 2026. Lähivuosiin liittyy riski, että julkinen velka on tätä korkeampi, jos kolmannessa lisätalousarviossa myönnettyä tukea sähkömarkkinoilla toimiville yritysille annetaan suorana lainana valtiolta.

Julkisyhteisöjen velkatilastoihin tehtiin kesän 2022 aikana menetelmämuutos, joka kasvatti velan tilastoitua määrää vuodesta 2000 alkaen. Vaikutus vuoden 2021 taulukossa oli noin 6 prosenttiyksikön tai 15 mrd. euron verran. Muutos liittyi sosiaalisen asuntotuotannon korkotukilainoihin. Menetelmämuutosta on kuvailtu tarkemmin seuraavassa kehikossa.

Velkasuhteen muutokseen vaikuttavia tekijöitä on eritelty taulukossa 17. Velkasuhdetta kasvattaa lähivuosina suureneva valtion- ja paikallishallinnon perusalijäämä sekä korkomenot. Nimellinen talouskasvu puolestaan pienentää velkasuhdetta. Erityisesti tänä vuonna nopea inflaatio kasvattaa myös nimellistä bruttokansantuotetta, mikä pienentää velkasuhdetta. Kasvun vaikutus vaimenee seuraavina vuosina samalla, kun perusalijäämä ja korkomenot kasvavat. Siten velkasuhde alkaa kasvaa nopeammin.

Taulukon 17 muut tekijät kuvaavat velan muutoksia, jotka eivät vaikuta kansantalouden tilinpidon mukaiseen alijäämään. Vuonna 2021 velkasuhde supistui enemmän kuin alijäämän vuoksi olisi pitänyt. Velanottoa vähensi mm. valtion kassan pieneneminen. Hävittäjähankkeen rahoitus alkaa lisätä velanottotarvetta tästä vuodesta alkaen. Hävittäjähankintojen alijäämävaikutus alkaa näkyä vasta vuodesta 2025 alkaen arvioitujen toimitusten mukaisesti. Korkotukilainojen määrän kasvu lisää velan määrää noin 1,4 mrd. eurolla v. 2023 ja noin miljardilla eurolla vuosina 2024-2026.

Julkiseen velkaan lasketaan myös muita eriä budjettitalouden velan lisäksi. Valtion kohdalla velkaan luetaan esimerkiksi useiden budjetin ulkopuolisten yksiköiden ja yhtiöiden velat, vuokra- ja asumisoikeusasuntoja varten myönnettyt korkotukilainat (ks. kehikko) sekä valtion velkasalkun hallinnassa käytettyihin johdannaissopimuksiin liittyvät vakuudet. Paikallishallinnon velkaan lasketaan myös useiden kuntien omistamien yhtiöiden velka sekä kuntataustaisten vuokratyhtiöihin liittyvien korkotukilainojen määrän verran velkaa. Sosiaaliturvarahastojen velka koostuu Työllisyysrahaston velasta ja työeläkelaitosten johdannaissiin liittyvistä käteisvakuuksista.

Taulukko 17. Julkisyhteisöjen velkasuhteen muutos ja siihen vaikuttavat tekijät

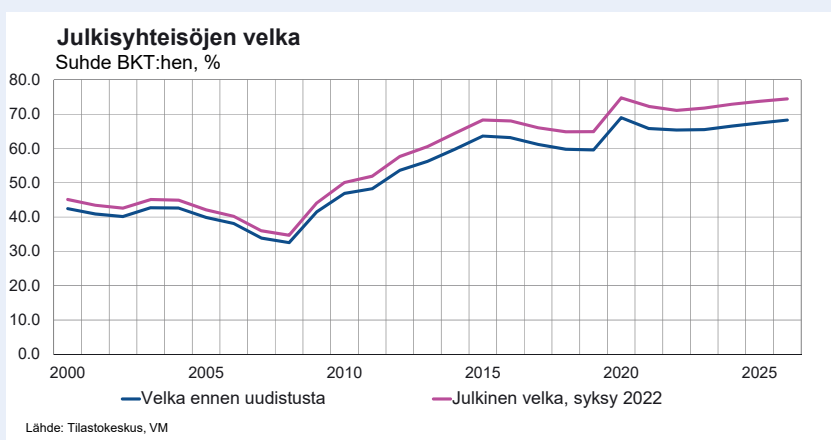
	2020	2021	2022**	2023**	2024**	2025**	2026**
Velkasuhde, suhteessa BKT:hen, %	74,8	72,3	71,2	72,7	74,1	75,2	76,0
Velkasuhteen muutos	9,9	-2,5	-1,1	1,5	1,4	1,0	0,9
Velkasuhteen muutokseen vaikuttavat tekijät							
Perusrahoitusasema (pois lukien työeläkesektori)	4,9	3,0	2,2	2,7	2,7	3,0	2,9
Korkomenot	0,7	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	1,0
Muut tekijät ¹	3,7	-2,0	0,8	0,5	0,4	-0,2	-0,4
BKT:n arvon muutos	0,5	-4,0	-4,7	-2,5	-2,5	-2,6	-2,6
Työeläkesektorin ylijäämä (ei vaikuta velanottoon)	0,1	0,8	1,4	1,3	1,3	1,4	1,5

¹ Muut tekijät sisältävät mm. valtion yksityistämistulojen, lainanannon sekä tulojen ja menojen kirjaamiseen ja ajoittamiseen liittyvien tekijöiden vaikutuksen.

Plus-merkkinen vaikutus korottaa ja miinus-merkkinen vaikutus alentaa velkasuhdetta.

Julkisen velan määrä kasvoi merkittävästi menetelmämuutoksen takia

Kesällä 2022 julkisyhteisöjen velka-aste nousi noin 6 prosenttiyksikköä (noin 15 mrd. euroa), 66 prosentista noin 72 prosenttiin, vuoden 2021 tasolla Tilastokeskuksen sosiaaliseen asuntotuotantoon myönnettyjen ARA-korkotukilainojen tilastointiin liittyvän menetelmämuutoksen vuoksi. Muutos toteutettiin myös takautuvasti velan aikasarjoihin vuodesta 2000 alkaen.

Muutos liittyi vuokra- ja asumisoikeusasuntojen korkotukilainajärjestelmään. Järjestelmässä valtio myöntää vuokra-asuntojen rakennuttajalle korkotuen sekä takauksen ja rakennuttaja hakee lainalle rahoituksen rahoituslaitoksilta. Tilastokeskus tutki järjestelmän luokittelua alijäämä- ja velkatietojen EU-raportointiin liittyvän säännöllisen tarkastelun yhteydessä. Arvioinnin seurauksena Tilastokeskus päätti alkaa kirjata korkotukilainat julkisyhteisöjen tileille korkotukilainoitettujen asuntojen vuokraamiselle asetettujen rajoitteiden takia. Muutoksen seurauksena julkisyhteisöjen saatavat ja velat kasvoivat tilastoissa yhtä paljon. Samoin korkomenot ja korkotulot. Julkisyhteisöjen alasektoreista lainat kohdistuvat valtionhallinnolle ja paikallishallinnolle. Paikallishallintoon kohdistuvat kuntaomisteisten vuokra-asuntoyhtiöiden lainat ja valtiolle muiden yleishyödyllisten yhteisöjen lainat.

Menetelmämuutoksen vuoksi korkotukijärjestelmän lainakannan muutokset vaikuttavat jatkossa julkisyhteisöjen velkaan. Viime vuosina korkotukilainakanta on kasvanut noin miljardilla eurolla vuosittain. Valtiovarainministeriön kansantalousosaston ennusteessa vuosille 2023-2026 korkotukilainakannan kasvun takia julkisen velan arvioidaan kasvavan v. 2023 noin 1,4 mrd. euroa ja muina vuosina noin miljardi euroa vuosittain. Arvio perustuu ennakoituihin myöntövaltuuksiin ja arvioon päättyvistä korkotukilainoista.

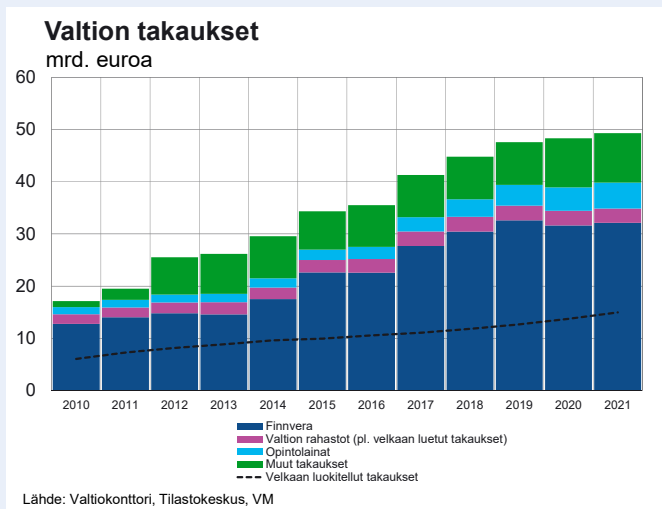
Menetelmämuutos korostaa ehdollisten vastuiden merkitystä julkiselle taloudelle. Korkotukilainajärjestelmä on ollut merkittävä asuntomarkkinoita säätelevä politiikkaohjelma, jolla valtio on tukenut sosiaalisten vuokra- ja asumisoikeusasuntojen rakentamista. Tuki ei kuitenkaan ole juuri vaikuttanut matalan korkotason aikana julkisen talouden menoihin tai velkaan. Yhteisöjen korkotukilainakanta on kuitenkin ollut huomattava (15 mrd. euroa v. 2021) ja muodostanut jo aiemminkin merkittävän riskin julkiselle taloudelle, joka voisi realisoitua, jos korkotaso alkaisi nousta. Järjestelmän vastuut on raportoitu aiemmin mm. valtioneuvoston yhteydessä. Tilaston menetelmämuutoksen ansiosta järjestelmän riskit ovat nyt paremmin näkyvillä.

Ehdolliset vastuut voivat myös toteutua

Korkotukilainoihin liittyvä velkasuhteen kasvu johtui tilastollisesta luokitusmuutoksesta, josta ei aiheutunut todellisia kuluja. Korkotason noustessa myös korkotukimenot voivat alkaa kasvaa, ja lisäksi riskinä ovat takaustappiot. Järjestelmä ei kuitenkaan ole ainoa julkista taloutta rasittava ehdollinen vastuu, joka ei ole näkynyt julkisen talouden alijäämässä tai velkatilastoissa. VM tarkastelee näitä vastuita vuosittain julkaistavassa katsauksessa valtion taloudellisiin vastuisiin ja riskeihin¹.

Valtiolla sekä kunnilla on merkittävä määrä takauksia, joista korkotukilainoihin liittyvät ovat vain osa. Erityisesti viennin rahoittamiseen liittyvät vastuut ovat kasvaneet paljon viime vuosina. Viennin rahoituksen takauksen määrä on 32 mrd. euroa. Asuntotuotantoon liittyen valtiolla on myös korkotukilainoja esimerkiksi yksityishenkilöiden omistusasuntoihin liittyen n. 4,7 miljardia euroa ja takauksia 1,9 mrd. euroa. Valtion takauksien määrä vuoden 2021 lopulla oli 64 mrd. euroa (49,2 mrd. euroa vähennettynä velkaan luetuilla korkotukilainoilla) Lisäksi kunnilla oli takauksia 32 mrd. euroa (Eurostat).

¹ Katsaus valtion taloudellisiin vastuisiin ja riskeihin, syksy 2021

Parin viime vuoden aikana on tapahtunut jo kaksi suurta ja odottamatonta tapahtumaa, pandemia ja sota Euroopassa sekä kansainvälisten suhteiden nopea kiristyminen. Molemmat näistä ovat koettelleet myös valtion ehdollisia vastuita. Valtion omistamia yrityksiä on jouduttu tukemaan ja pääomittamaan (mm. Finnair ja Finavia). Valtion enemmistöomistuksessa olevan Fortumin ja sen tytäryhtiön Uniperin vaikeudet voivat aiheuttaa myös ongelmia, mm. supistamalla valtion osinkotuloja.

Finnvera on joutunut tekemään vientitakauksistaan merkittäviä tappiovarauksia, jo lähes 1,5 mrd. euron edestä (Finnveran puolivuotiskatsaus 2022). Toistaiseksi nämä varaukset eivät ole realisoituneet. Tappiovarausten vuoksi Finnveran puskurirahastot ovat kuitenkin tyhjentyneet ja valtio on siirtänyt Valtiontakuurahastoon varoja 400 milj. euroa. Finnveran takauksista suuri osa liittyy varustamoteollisuuteen, joka on kärsinyt erityisesti pandemiasta ja epävarmuus alalla jatkuu edelleen.

Koronapandemian aikana on myös sitouduttu uusiin vastuisiin yritystoiminnan tukemiseksi, esimerkiksi takauksin ja monin suurin tuin. Jotkin toteutuneet kustannukset ovat johtuneet ns. piilevistä vastuista, joissa valtiolla ei ole ollut oikeudellista velvoitetta tukea toimintaa, mutta käytännössä julkisen vallan on ollut välttämätöntä esimerkiksi tukea yrityksiä, jotta lento- tai laivaliikenne on voitu turvata. Valtio on myös tukenut kuntien toimintaa merkittävin tuin.

Takauksien ja korkotukien tai muiden ehdollisten vastuuden avulla tehtävät toimet ovat helpompia toteuttaa, sillä ne eivät aiheuta menoja myönnettäessä. Vastuisiin liittyy kuitenkin riski tappioista myöhemmin. Ne myös lisäävät julkisen talouden alttiutta kriiseille, sillä ehdolliset vastuut realisoituvat helposti taantumassa tai muussa kriisissä, jossa julkisen talouden tilanne heikkenee muutenkin rajusti. Vastuiden kehitystä on syytä arvioida jatkossakin säännöllisesti ja pyrkiä minimoimaan niistä aiheutuvia riskejä.

2.2 Valtionhallinto

Valtionhallinnon alijäämä supistuu tänä vuonna, kun covid-19-epidemiasta johtuvat tukimenot pienenevät ja tulot kasvavat voimakkaasti. Hyvä työllisyyskehitys näkyy erityisesti palkoista kerättävissä veroissa. Toisaalta investointimenot kasvavat kuluvana vuonna tuntuvasti.

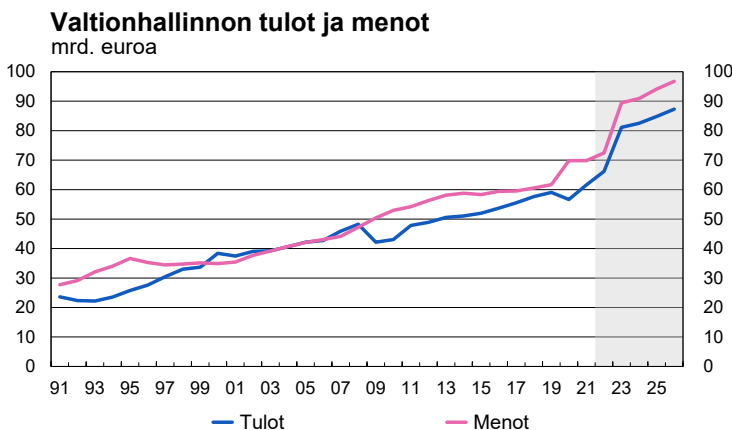
Venäjän hyökkäys Ukrainaan kasvattaa vuoden 2022 päätösperäisiä menoja. Pääministeri Marinin hallitus on antanut vuoden 2022 aikana kolme lisätalousarviota, joiden menolisäykset kohdistuvat mm. maanpuolustukseen, pakolaisten vastaanottamiseen, huoltovarmuuden turvaamiseen ja matkailu- ja ravintola-alan sekä tapahtuma-alan yritysten kustannustukeen. Lisäksi EU:n elpymis- ja palautumistukiväline (RRF) tuo menolisäyksiä etenkin vuosille 2022-2023, joiden rahoitus jatkuu vuoteen 2026 asti. RRF-rahoituksella tuetaan vihreää siirtymää, työllisyyttä ja osaamista, sosiaali- ja terveyspalveluita sekä digitalisaatiota. RRF:n menolisäykset kohdistuvat investointiavustuksiin, tukipalkkioihin, julkiseen kulutukseen sekä jonkin verran julkisiin investointeihin. Vuonna 2022 valtionhallinnon RRF-menot ovat lähes 500 milj. euroa, josta energiainfrastruktuurin ja uuden energiateknologian kehittämiseen ohjataan yli 110 milj. euroa uusia investointiavustuksia. RRF:n aiheuttamat menolisäykset katetaan ensivaiheessa EU:lta saaduilla tulonsiirroilla. Suomen maksuosuus elpymisvälineen rahoituksesta tulee maksettavaksi vuosina 2028–2058. Valtionhallinnon tuloja kasvattaa suotuisa työllisyyskehitys.

Suomen tavoitteena on nostaa tutkimus- ja kehittämismenot 4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä. Julkisen talouden suunnitelman mukaiset panostukset tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan edistämiseen kasvattavat valtionhallinnon menoja v. 2023. Lisäksi puolustusvoimien rahoitusta on kasvatettu etenkin vuodelle 2023 ja maahanmuuttomenojen oletetaan pysyvän aiempia vuosia korkeammalla tasolla. Menojen kasvua hidastavat covid-19-epidemian aiheuttamien kulujen poistuminen ja hallituksen alkutaipaleella sovittujen tulevaisuusinvestointien päättymisen. Talouskasvun hidastumisen myötä myös verotulojen kasvu hidastuu. Vuonna 2023 alijäämä kasvaa edellisvuodesta olleen n. 8,3 mrd. euroa, mikä on 3 % suhteessa BKT:hen.

Valtionhallinnon korkomenot kasvavat aiempia odotuksia korkeammalle tasolle. Vuonna 2023 tilinpidon mukaiset korkomenot ovat yli 1,7 mrd. euroa.

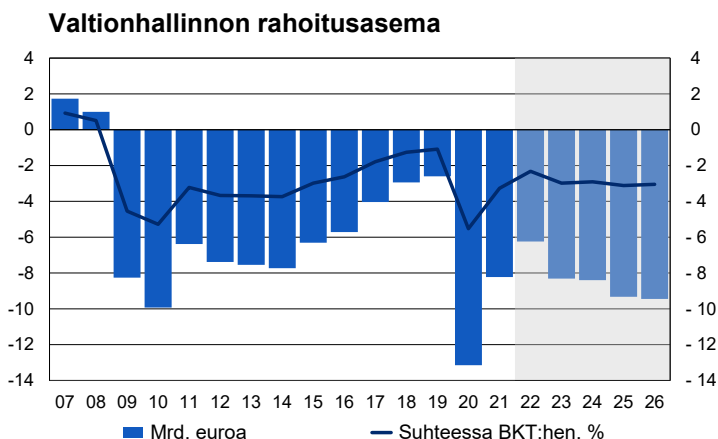
Korkomenojen odotetaan nousevan 2,3 mrd. euroon v. 2026. Kasuvat korkomenot ovat pois muusta julkisesta rahankäytöstä.

Vuoden 2024 talouskasvu ei riitä tuottamaan tuloja tarpeeksi menojen kattamiseksi ja alijäämä on jäämässä suureksi. Vuodelle 2024 menoja kasvattaa rajavartiolaitoksen investoinnit ja lisäksi TKI-toiminnan rahoitus kasvaa. Keskipitkän aikavälin arviossa vuosina 2025-2026 alijäämän odotetaan heikkenevän edelleen nykyisestä. Vuodesta 2025 lähtien investointimenoja kasvattavat puolustusvoimien F35-hankkeen menot ja lisäksi vuosien 2025-2026 TKI-toiminnan lisärahoitus. Ennustejakson lopussa investointeja kasvattavat myös merivoimien alushankinnat. Investointien kasvu on v. 2025 peräti 29 % vuotta aiemmasta.

Lähde: Tilastokeskus, VM

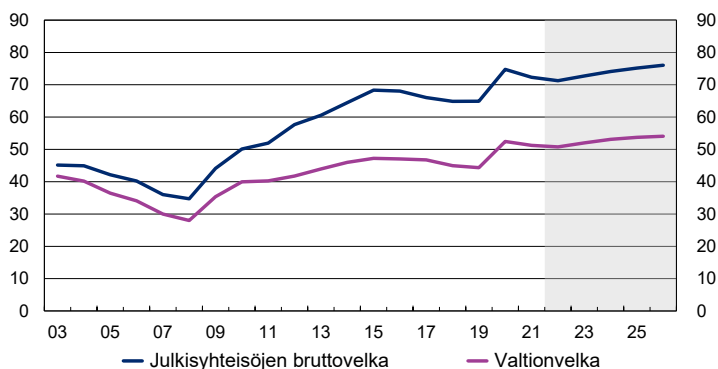
VM34098

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Julkisyhteisöjen velka suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 18. Valtionhallinto¹

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	15,2	13,4	16,2	18,5	32,3	33,3
Tuotannon ja tuonnin verot	33,6	33,1	34,7	36,3	37,3	37,7
Sosiaaliturvamaksut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Verot ja sosiaaliturvamaksut yhteensä ²	49,6	47,3	51,8	55,7	70,5	71,9
Muut tulot ³	9,6	9,5	9,9	10,1	10,0	9,9
siitä korkotulot	0,3	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3
Tulot yhteensä	59,2	56,8	61,6	65,9	80,5	81,8
Kulutusmenot	14,4	15,3	15,9	17,7	18,3	18,5
Tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	40,6	47,7	47,0	46,2	61,6	63,0
siitä muille julkisyhteisöille	28,7	33,2	32,6	32,9	48,6	49,7
Korkomenot	1,9	1,6	1,2	1,4	1,7	2,0
Pääomamenot ⁴	4,9	5,4	5,8	6,8	7,2	6,7
Menot yhteensä	61,8	69,9	69,9	72,1	88,8	90,2
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-2,6	-13,1	-8,2	-6,2	-8,3	-8,4
Perusjäämä ⁵	-0,7	-11,6	-7,0	-4,9	-6,6	-6,4

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan² Sisältää pääomaverot³ Ml. pääomansiirrot ja pääoman kuluminen⁴ Pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot⁵ Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

Vuoden 2023 budjetti ja valtiontalouden kehukset

Vuoden 2023 talousarvioesitys pohjautuu huhtikuussa 2022 julkaistuun julkisen talouden suunnitelmaan (JTS) sekä pääministeri Marinin hallituksen hallitusohjelmaan. Valtion budjettitalouden menot ovat v. 2023 yhteensä n. 80,5 mrd. euroa. Verrattuna vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon menot kasvavat n. 15,6 mrd. eurolla.

Menotason kasvu johtuu ennen kaikkea sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta, joka muuttaa julkisten menojen rakennetta. Uudistuksen seurauksena budjettitalouden menojen taso nousee koko vuoden tasolla noin 14 mrd. eurolla.¹ Tässä luvussa ei kuitenkaan ole huomioitu sitä, että n. 1,9 mrd. euroa hyvinvointialueiden vuoden 2023 rahoituksesta maksetaan jo joulukuussa 2022. Lisäksi vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa ei ollut vielä mukana Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan vuoksi päätettyjä toimia. Näiden toimien kokoluokka on n. 2 mrd. euroa sekä v. 2022 että v. 2023.

Edellä mainitut tekijät huomioiden menojen kasvu v. 2023 on n. 2,5 mrd. euroa vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon nähden. Vuoden 2023 menotasoa nostavat muun muassa laki- ja sopimusperusteiset indeksikorotukset. Lisäksi valtionvelan korkomenojen arvioidaan kasvavan vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon nähden n. 1 mrd. eurolla yleisen korkotason kasvun myötä. Toisaalta budjettitalouden menot vähenevät v. 2023 mm., koska koronapandemiaan liittyvät menot pienenevät ja monet hallituksen päättämät määräaikaiset menolisäykset (mm. tulevaisuusinvestoinnit) päättyvät.

Hintatason muutos ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen aiheuttama rakenteellinen muutos huomioiden hallinnonalojen määrärahat (kaikki muut menot pl. korkomenot) kasvavat noin puoli prosenttia vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Vuodelle 2022 budjetoituun (ml. ensimmäinen ja toinen lisätalousarvio) menot laskevat tässä tarkastelussa kuitenkin yli 3,5 %, sillä vuoden 2022 toisessa lisätalousarviossa päätettiin n. 2 mrd. euron toimista Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan vuoksi.

Vuoden 2023 menokehys on n. 69,3 mrd. euroa, josta n. 380 milj. euroa jää vuoden 2023 talousarvioesityksen jälkeen ns. jakamattomaksi varaukseksi. Lisäksi vuodelle 2023 on kehyksessä varattu 100 milj. euroa lisätalousarvioita varten.

¹ Arvio on tehty vuoden 2022 kustannusten perusteella tehtävän siirtolaskelman perusteella. Lisäksi uudistuksen myötä valtion kustannukseksi tulee täysimääräisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen ja indeksikorotuksen vuoksi tehtävät korotukset. Täysi kompensatio lisää valtion menoja v. 2023 n. 750 milj. eurolla. Aiemmin palvelutarpeen kasvusta ja indeksikorotuksista on kunnille kompensoitu noin neljännes valtionosuusprosentin mukaisesti.

Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan vuoksi talousarvioesitykseen sisältyy yhteensä n. 2,1 mrd. euron määräraha vuodelle 2023 vuoden 2022 tapaan. Hallitus linjasi näistä määrärahoista pääosin jo huhtikuussa 2022 kehysriihen yhteydessä ja teki niiden osalta kehyspoikkeuksen. Poikkeuslausekkeen mukaiset menot katetaan kehyksen ulkopuolisina menoina. Tähän perustuen puolustusministeriön hallinnonalalle ja Rajavartiolaitokselle ehdotetaan yhteensä n. 1,0 mrd. euroa. Kyberturvallisuussuhkiin varautumisen parantamiseksi ehdotetaan yhteensä n. 59 milj. euroa. Huoltovarmuutta, energiaomavaraisuutta ja vihreää siirtymää koskevaan kokonaisuuteen ehdotetaan n. 241 milj. euroa. Lisäksi Ukrainasta sotaa pakenevien auttamiseen ja kotoutumisen edistämiseen varaudutaan n. 791 milj. eurolla ja Ukrainalle annattavaan tukeen 30 milj. eurolla.

Kehyksen ulkopuoliset menot

Valtiontalouden kehyksen ulkopuolella ovat ennen kaikkea suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttuvat menot eli työttömyysturvan, asumistuen, perustoimeentulotuen sekä palkkaturvan menot. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehyksen piiriin siltä osin, kun niiden perusteisiin tehdään muutoksia. Lisäksi kehyksen ulkopuolelle jäävät mm. valtionvelan korkomenot, arvonlisäveromenot, finanssisijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä ulkopuoliselta saatavan rahoitusosuuden välittäjänä.

Kehyksen ulkopuolisiksi menoiksi ehdotetaan n. 11,7 mrd. euroa, mikä on n. 0,4 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Kehysten ulkopuoliset menot alenevat merkittävästi kahden teknisluontoisen seikan vuoksi. Ensinnä rakenteellisen muutoksen vuoksi aiemmin rahapelitoiminnan tuotoilla rahoitetut n. 700 milj. euron menot siirretään menokehyksen piiriin. Toiseksi kehyksen ulkopuoliset verokompensaatiot kunnille alenevat n. 450 milj. euroa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen liittyvistä rahoitussiirroista johtuen.

Kehysten ulkopuolisia menoja kasvattaa merkittävästi valtionvelan korkomenojen kasvu. Korkomenojen arvioidaan kasvavan vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon nähden n. 1 mrd. eurolla yleisen korkotason kasvun myötä. Muutoin kehyksen ulkopuolisista menoista alenevat selvästi työttömyyteen ja koronaviruspandemiaan liittyvät menot sekä finanssisijoitukset.

EU:n elpymis- ja palautumisväline

EU:n elpymis- ja palautumisvälineen investointeihin ehdotetaan budjetoitavan 574 milj. euroa vuodelle 2023. Vastaavasti elpymis- ja palautumisvälineestä oletetaan kertyvän tuloja 391 milj. euroa v. 2023. Maksatukset perustuvat kansallisten suunnitelmien etenemiseen ja toteutuvat, kun ohjelmissa esitettyjen tavoitteiden on osoitettu toteutuneen suunnitelmien mukaisesti.

Valtion budjettitalouden tulot

Vuonna 2023 budjettitalouden tulojen (pl. lainanotto) arvioidaan olevan n. 72,5 mrd. euroa ja verotulojen n. 64,5 mrd. euroa. Budjettitalouden verotulot kasvavat n. 33 % vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Voimakasta kasvua selittää erityisesti sote-uudistus, jonka myötä valtion ansio- ja pääomatulooverokertymä sekä yhteisöverokertymä kasvavat merkittävästi. Verotulot kasvavat arviolta n. 5 % edellisvuodesta, mikäli sote-uudistusta ei oteta huomioon.

Talousarvioesityksen verotusta keventävät perustemuutokset pienentävät kassakertymää n. 1,7 mrd. euroa v. 2023. Merkittävin yksittäinen kevennys on ansiotulooveroperusteisiin tehtävä ansiotasoindeksiin mukainen indeksitarkistus, mikä vähentää verotuottoja n. 0,6 mrd. euroa. Myös sote-uudistuksen yhteydessä tehtävä ansiotulooverotuksen kevennys pienentää verotuottoja n. 0,3 mrd. euroa. Toisaalta verotuloja kasvattavat mm. tupakkaveron korottaminen sekä parafiinisen dieselin verotuen poistuminen.

Lisäksi kevään julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna on päätetty joistain uusista veroperustemuutoksista. Kotitalouksien ostovoiman tukemiseksi ja sähkön hinnan nousun kompensoimiseksi toteutettavien toimien arvioidaan vähentävän valtion verotuloja yhteensä n. 0,5 mrd. euroa. Lisäksi varhaiskasvatusmaksujen alentamisen kompensointi kunnille pienentää valtion verotuloja 90 milj. eurolla.

Päivitetyn kokonaistaloudellisen ennusteen ja kertymätietojen perusteella verotuloarviota korotettiin n. 1,3 mrd. eurolla verrattuna kevään julkisen talouden suunnitelmaan (arvio ilman uusien veroperustemuutosten vaikutusta). Muutosta selittivät erityisesti arvonlisäveron tuottoarvion nousu 0,6 mrd. eurolla sekä yhteisöveron tuottoarvion nousu 0,5 mrd. eurolla. Arvonlisäveron tuottoarvion nousua selitti ennen kaikkea ennakoitua parempi työllisyyskehitys sekä sitä kautta kasvava yksityinen kulutus. Vastaavasti yhteisöveron tuottoarvion kasvua selitti vuoden 2021 verotietojen tarkentuneen kuvan lisäksi toimintaylijäämän ennakoitua myönteisempi kehitys.

Budjettitalouden muut tulot laskevat v. 2023 n. 14 %, sillä valtion osakemyynti- ja osinkotuloarvio pienenee vuodelle 2022 budjetoidusta n. 2,4 mrd. eurosta n. 1 mrd. euroon. Tämä selittyy kokonaan osakemyyntitulojen arvion pienentymisellä, sillä vuodelle 2023 osakemyyntituloja ei ole budjetoitu lainkaan. Kevään julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna valtion osakemyynti- ja osinkotuloarvio vuodelle 2023 pienenee 0,4 mrd. eurolla em. syystä.

Budjetin alijäämäarvio ja sen päivittyminen kevääseen verrattuna

Valtion talousarvioesitys on n. 8 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Valtion budjettitalouden tasapaino heikkenee n. 1 mrd. eurolla verrattuna vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon. Vuoden

2023 lopussa valtionvelan arvioidaan olevan n. 156 mrd. euroa. Vuoden 2022 kolmannen lisätalousarvioesityksen myötä velka-arvio on kohonnut 10 mrd. eurolla merkittäviin lainanmyöntötarpeisiin varautumisen vuoksi, mutta poikkeustilanteessa valtion sähköyhtiöille myöntämien ja takaisin maksettavien lainojen määrään liittyy huomattavaa epävarmuutta.

Budjettitalouden alijäämä v. 2023 on kasvanut n. 0,6 mrd. euroa verrattuna kevään 2022 julkisen talouden suunnitelmaan. Tuloennuste on n. 0,3 mrd. euroa keväällä ennakoitua suurempi edellä mainittujen tekijöiden vuoksi. Toisaalta budjettitalouden menot ovat n. 0,9 mrd. euroa korkeammalla tasolla.

Valtion budjettitalouden tasapainon muutokseen vaikuttaneita tekijöitä verrattuna kevään 2022 julkisen talouden suunnitelmaan, mrd. euroa

	2023
Tasapainoarvio, julkisen talouden suunnitelma 2023-2026	-7,5
Menoarvion tarkentuminen	-0,9
Uudet päätösperäiset menomuutokset (netto)	-0,5
Puolustusmateriaalin hankkiminen	-0,3
Arvonlisäveromenot	-0,1
Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille	-0,4
Hyvinvointialueiden rahoitus	0,7
Maksut Euroopan unionille	0,0
Valtionvelan korkomenoarvion muutos	-0,4
Työttömyysturvamenot, asumistuki ja palkkaturva	0,0
Muu menojen muutos (netto)	0,2
Tuloarvion tarkentuminen	0,3
Uudet veroperustemuutokset (netto)	-0,6
Korko-, osinko- ja osakemyyntitulojen arvioiden muutos	-0,4
Sekalaisia tuloja koskevan arvion muutos	0,0
Muut tuloarvioon vaikuttaneet tekijät (ml. kertymätiedot ja uusi suhdanne-ennuste)	1,3
Muutos yhteensä	-0,6
Tasapainoarvio, talousarvioesitys 2023	-8,0

Taulukko 19. Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitysarviot

	2022	2023**	2024**	2025**	2026/2022**
	muutos, prosenttia vuodessa				keskim. vuosimuutos, %
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	2,7	3,5	3,3	3,2	3,2
Palkkatulot	4,8	3,3	3,3	3,4	3,6
Eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	1,6	7,0	3,5	3,1	3,6
Pääomatulot	-7,2	-4,4	2,7	2,7	-0,7
Ansiotasoindeksi	2,6	3,5	3,0	3,0	3,0
Toimintaylijäämä	9,4	4,7	4,6	4,1	5,3
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen arvo	8,4	4,2	2,5	3,5	3,4
Arvonlisäveron pohja	9,0	4,6	2,5	4,0	3,6
Bensiinin kulutus	-3,2	-1,7	-3,7	-4,9	-3,9
Dieselöljyn kulutus	-0,6	-0,9	-2,1	-2,7	-1,9
Sähkön kulutus	-1,5	3,3	0,8	0,9	0,8
Verollisen alkoholin kulutus	-3,8	1,1	0,2	-0,7	-0,8
Verotettavat uudet henkilöautot	-9,7	29,4	4,5	1,6	5,5
Kuluttajahintaindeksi	6,5	3,2	1,8	1,9	3,1

Taulukko 20. Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus verotuottoon

Verolaji	Veropohja	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Ansiotuloverot	Palkkatulot	1%	497, josta valtio 305 ja kunnat 76
	Eläketulot	1%	153, josta valtio 103 ja kunnat 49
Pääomatulovero	Pääomatulot	1%	46
Yhteisövero	Toimintaylijäämä	1%	77, josta valtio 59, kunnat 17
ALV	Yksityisen kulutuksen arvo	1%	141
Autovero	Uusien henkilöautojen myynti, kpl	1000 kpl	3
Energiaverot	Sähkön kulutus ¹	1%	9
	Bensiinin kulutus	1%	13
	Dieselin kulutus	1%	15
Alkoholijuomaverot	Alkoholin kulutus	1%	15
Tupakkaverot	Savukkeiden kulutus	1%	10

¹ Muut kuin teollisuus, konesalit ja kasvihuoneet

Taulukko 21. Valtion budjettitalouden tulojen arviot

	2021	2022**	2023**	2024**	2025**	2026**	2026/2022**
	tilinpäätös	ml. II LTAE					keskim. vuosimuutos, %
	miljardia euroa						
Verotuloarviot yhteensä	46,8	49,7	64,5	67,3	69,4	71,7	9,4
Tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot	15,9	16,8	30,9	33,1	34,5	36,2	21,1
Liikevaihtoon perustuvat verot	21,2	22,6	23,5	24,2	25,2	26,0	4,2
Valmisteverot	6,8	7,5	7,4	7,2	7,0	6,8	0,2
Muut verotulot	2,9	2,9	2,8	2,8	2,7	2,7	-1,4
Sekalaiset tulot	7,2	6,4	6,5	6,2	6,4	6,5	-1,9
Korkotulot ja voitontuloutukset	2,4	2,6	1,3	1,3	1,3	1,3	-8,0
Tuloarviot yhteensä	56,4	58,9	72,5	74,9	77,3	79,6	7,4

Taulukko 22. Keskeisten perustemuutosten verotuottovaikutuksia julkisyhteisöjen verotuloihin

	2021	2022	2023**	2024**	2025**	2026**
	miljoonaa euroa					
Ansiotuloverot	-434	-612	-1347	-664	-584	-518
Keskimääräinen kunnallisveroprosentin nousu	60	0	0	0	0	0
Pääomatulovero	26	-18	-29	-7	5	0
Yhteisövero	-100	33	14	7	28	201
Muut välittömät verot	-108	-107	-9	0	0	25
Arvonlisävero	44	-21	-0	1	0	0
Energiavero	96	178	64	24	8	15
Muut välilliset verot	93	62	62	45	0	0
Sosiaaliturvamaksut	1375	-49	508	-172	11	-347

Budjettitalous ja kansantalouden tilinpito

Budjettitalouden ja kansantalouden tilinpidon valtio eroavat määritelmällisesti toisistaan, eikä budjettitalouden rahoitusasemasta voida suoraan päätellä kansantalouden tilinpidon mukaista valtionhallinnon rahoitusasemaa.

Valtion budjettitalous oli 9,6 mrd. euroa alijäämäinen v. 2021. Kansantalouden tilinpidon mukaan koko valtionhallinnon alijäämä oli 8,2 mrd. euroa, eli noin 1,4 mrd. euroa pienempi. Vuonna 2021 eroa tilinpidon ja budjetin välillä selittää erityisesti siirtomäärärahojen kasvu, sillä ne kirjataan budjettitalouden alijäämään budjettivuonna, mutta tilinpitoon vasta kun menot toteutuvat. Siirtomäärärahoja siirtyi seuraaville vuosille v. 2021 noin 2,7 mrd. euroa enemmän kuin vuotta aiemmin. Muut erot kirjaamiskäytännöissä puolestaan heikensivät tilinpittoa suhteessa budjettiin.

Tänä vuonna budjetin tasapaino on kansantalouden tilinpidon rahoitusasemaa heikompi. Eroa selittää, että vuodelle 2022 budjetoitu osuus hyvinvointialueiden tammikuun v. 2023 rahoituksesta kirjataan tilinpidossa vasta vuoden 2023 menoksi. Lisäksi budjetin ja tilinpidon eroa lisää sote-uudistuksen takia tavallista suurempi verojen ajoituskorjaus. Toisaalta budjetin tasapainoa parantaa suunnitellut osakemyynnit, jotka eivät näy tilinpidon tuloissa.

Vuonna 2023 asetelma muuttuu ja kansantalouden tilinpidon ja budjetin alijäämät ovat lähellä toisiaan. Taustalla on kuitenkin eroja. Budjettia rasittaa jälleen hävittäjähankkeen rahoitus, joka alkaa näkyä tilinpidon menoissa vuodesta 2025 alkaen. Toisaalta tilinpitoa heikentää nyt v. 2023 kirjattava hyvinvointialueiden alkuvuoden rahoitus, joka budjetissa kirjataan vuodelle 2022. Vuosina 2025-2026 tilinpidon alijäämä on budjetin alijäämää selvästi suurempi, kun hävittäjähankkeen rahoitus alkaa näkyä tilinpidon menoissa.

Budjetin tai kansantalouden tilinpidon alijäämästä ei myöskään voi aina päätellä valtion velanoton tarvetta. Vuonna 2021 velkaa otettiin lisää noin 3,7 mrd. euroa. Budjetin alijäämän perusteella velkaa olisi pitänyt ottaa 9,5 mrd. euroa, joten velanotto oli jopa 5,8 mrd. euroa pienempi kuin budjetin alijäämä olisi edellyttänyt ja 4,4 mrd. euroa pienempi kuin tilinpidon alijäämä olisi edellyttänyt. Yleisesti ottaen alijäämän ja velan muutoksen eroon on useita syitä. Velanottoa voitiin v. 2021 vähentää mm., koska valtio supisti kassavarojaan 2,5 mrd. eurolla. Lisäksi siirtyvät määrärahat vähensivät velanottotarvetta suhteessa budjetin alijäämään 2,7 mrd. eurolla. Julkisyhteisöjen velan tilastointimuutoksen vuoksi EDP-velkaan vaikuttavat jatkossa korkotukilainakannan muutokset.

Budjettitalouden rahoitusaseman ja kansantalouden tilinpidon mukaisen valtionhallinnon rahoitusaseman eroon on monia syitä. Näistä tärkein on se, että kansantalouden tilinpidon valtiosektori on laajempi kuin pelkkä budjettitalous, johon kuuluvat lähinnä vain valtion virastot. Tilinpidon valtiosektoriin kuuluvat budjettitalouden lisäksi mm. valtion rahastot (pl. Valtion Eläkerahasto), yliopistot ja niiden kiinteistöyhtiöt sekä Senaatti-kiinteistöt. Julkisten yksiköiden luokituspäätöksiä arvioidaan säännöllisesti uudelleen. Tilastokeskuksen internet-sivuilla on lueteltu kaikki valtionhallintoon ja laajemmin julkisyhteisöihin kuuluvat yksiköt.

Luokittelun lisäksi eroa aiheuttaa se, että kansantalouden tilinpidon ja budjettitalouden menojen kirjaamisperusteet poikkeavat toisistaan. Tilinpito on suoriteperusteinen, kun taas budjettitalous on osin kassaperusteinen. Kirjaamisperusteesta johtuen erityisesti talousarvion siirtomäärärahat aiheuttavat eroa budjetin ja tilinpidon menojen välille. Siirtomäärärahat ovat monivuotisia määrärahoja, jotka budjetoidaan yhden vuoden talousarvioon. Kansantalouden tilinpidossa siirtomäärärahat kirjataan suoriteperusteisesti niiden käyttövuoden mukaan kuten muutkin menot. Siirtyvien määrärahojen nettovaikutus voi vaihdella suuresti vuodesta toiseen. Lisäksi verot, tukipalkkiot ja EU-maksut muunnetaan tilinpidossa suoriteperusteisiksi

tekemällä niihin ajoituskorjaus. Ajoituskorjausten aiheuttamien erojen suuruus on nähtävissä vasta jälkikäteen.

Budjettitalouden rahoitusasemaan lasketaan tuloina ja menoina myös sellaisia finanssisijoituksia, kuten valtion myöntämät ja takaisinmaksamat lainat sekä osakemyynnit ja -hankinnat, jotka kansantalouden tilinpidossa käsitellään pääasiallisesti rahoitustaloustoimina. Rahoitustaloustoimet eivät vaikuta tilinpidon mukaiseen valtion rahoitusasemaan. Rahoitustaloustoimiksi luetaan myös johdannaiset, joiden avulla Valtiokonttori on onnistunut merkittävästi pienentämään budjetista maksettavia korkomenoja. Koska tilinpidossa johdannaisopimusten korkomenoja pienentävää vaikutusta ei huomioida, ovat tilinpidon korkomenot selvästi budjetin korkomenoja suuremmat.

Taulukko 23. Budjettitalouden rahoitusasema ja valtionhallinnon nettoluotonanto¹

	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	miljardia euroa				
Budjettitalouden ylijäämä (+) / alijäämä (-) ²	-17,4	-9,6	-7,7	-8,4	-8,4
Yksityistämistulot (nettotulot osakemyynnistä)	0,4	-0,2	-0,8	0,2	0,2
Finanssisijoitukset, netto	-0,4	-0,2	-0,3	0,1	-0,0
Budjetin ulkopuolisten yksiköiden tuloylijäämä	-0,2	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Kassa-/suoriteperusteiden korjaus	0,8	0,3	2,0	1,2	1,6
Muut erät ³	3,6	1,8	0,9	-1,0	-1,4
Valtionhallinnon nettoluotonanto (+) / -otto (-)	-13,1	-8,2	-6,2	-8,3	-8,4

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan

² Sisältää velanhallintamenot

³ Sisältää mm. velkojen peruutukset, suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleensijoitetut voitot, budjetin siirtomäärärahojen ajoittumisen vaikutuksen sekä superosingot

2.3 Paikallishallinto

Vaikka paikallishallinnon kulutusmenojen kasvu hidastuu v. 2022 covid-19-menojen pientyessä edellisvuodesta, sen rahoitusasema heikkenee yli miljardi euroa alijäämäiseksi (eli 0,4 % suhteessa BKT:hen), kun yhteisöveron korotetun jako-osuuden ja valtionosuuslisäysten kaltaiset tukitoimet päättyvät. Kulutusmenojen kasvua ylläpitävät v. 2022 palvelutarpeen kasvun lisäksi hoito- ja palveluvelan purkamisen sekä pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaiset kuntien tehtävien laajennukset, joissa kustannukset nousevat vuosittain. Lisämenoja aiheutuu myös Venäjän hyökkäyssotaa pakenevien ukrainalaisten maahanmuutosta, josta syntyviä kuluja mm. opetuksessa ja kotouttamisessa hallitus on sitoutunut korvaamaan kunnille.

Kunta-alalle kesällä 2022 solmittua palkkaratkaisua sovelletaan kaikkiin kunta-alan työntekijöihin. Niin sanottuun yleiseen linjaan sidottujen sopimuskorotusten lisäksi kunta-alan palkkausta uudistetaan erillisellä kehittämisohjelmalla vuosina 2023–2027. Ohjelman mukaan kunta-alan palkat nousevat viiden vuoden aikana yhteensä noin 5,1 % sopimuskorotusten lisäksi. Kunta-alan palkkaratkaisuilla on suuri merkitys paikallishallinnon kustannuskehitykselle, sillä henkilöstökulut muodostavat sen suurimman kuluerän. Lisäksi ilmassa on riskejä uusista työtaisteluista, sillä hoitajaliitot ovat uhanneet uusilla työtaistelutoimilla.

Vuonna 2023 sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät siirretään hyvinvointialueille ja niitä vastaava rahoitus valtiolle¹. Kuntien tulot sekä menot lähes puolittuvat uudistuksen seurauksena. Sote-uudistuksen myötä nämä vaikeasti ennakoitavat ja nopeasti kasvavat sosiaali- ja terveydenhuollon menot siirtyvät hyvinvointialueiden vastuulle. Kuntahallintoon (paikallishallinto pl. hyvinvointialueet) luettavat tehtävät painottuvat uudistuksen jälkeen entistä vahvemmin varhaiskasvatukseen ja koulutukseen, joiden yhteenlaskettu palveluntarve on laskeva koko 2010-luvun jatkuneen syntyvyyden alenemisen vuoksi. Kehitysarviossa palvelutarpeen laskua on totuttuun tapaan hieman pehmennetty, sillä pienissä kunnissa mahdollisuudet kouluverkon sopeuttamiseen ovat rajalliset. Lisäksi lasten määrään varhaiskasvatuksessa vaikuttaa myös osallistumisaste, joka on ollut viime vuosina nousussa.

¹ Ennusteessa Helsingin sote- ja pelastustoiminta on sisällytetty hyvinvointialueiden alasektoriin.

Vuoteen 2023 ajoittuu sote-uudistuksen lisäksi myös hallituskauden päättyminen. Monet hallituksen määräaikaisten toimet lakkaavat ja kuntataloudesta poistuu esimerkiksi covid-19-avustuksia ja varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen laatu- ja tasa-arvohankkeita.

Kuntataloudesta siirtyy hyvinvointialueiden mukana investointeja arviolta 1,2 mrd. euron edestä. Kuntatalouden investointipaineet pysyvät kuitenkin mittavina muun muassa rakennuskannan iän ja väestön muuttoliikkeen vuoksi. Myös ilmastonmuutoksen hillintä ja sen vaikutuksiin varautuminen edellyttävät kunnilta uusien toimintatapojen käyttöönottoa sekä investointeja muun muassa vihreään siirtymään. On kuitenkin mahdollista, että talouden epävarmat näkymät, resurssien pullonkaulat, sekä kasvavat kustannukset siirtävät investointeja tuleville vuosille.

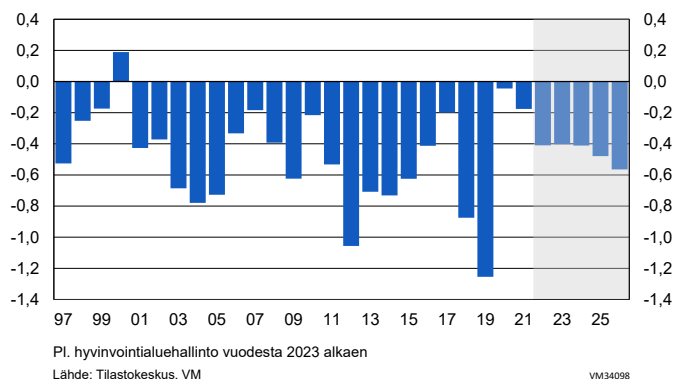
Kuntahallinnon alijäämän arvioidaan pysyvän n. 0,4 prosentissa suhteessa BKT:hen v. 2023. Kuntahallinnon menojen ja tulojen rakenteellinen epätasapaino kasvattaa sen nimellivelkaa vuoteen 2023 saakka. Sote-uudistuksen seurauksena kuntataloudesta siirtyy n. 5,1 mrd. euroa velkaa hyvinvointialueille v. 2023. Kuntahallinto jää painelaskelmassa yli miljardin alijäämäiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen v. 2023. Vaikka väestön ikääntymisestä aiheutuvat menopaineet helpottuvat sote-uudistuksen myötä, jää tulojen ja menojen välille edelleen hieman kasvavaa epätasapainoa. Kuntahallinnon alijäämä kasvaa 0,6 prosenttiin suhteessa BKT:hen tarkastelujakson lopulla v. 2026. Alijäämän kasvun tasaantuminen näkyy kuitenkin velkasuhteen kasvun hidastumisena viime vuosikymmenen keskimääräiseen kasvuvauhtiin verrattuna.

Taulukko 24. Paikallishallinto pl. hyvinvointialuehallinto vuodesta 2023 alkaen¹

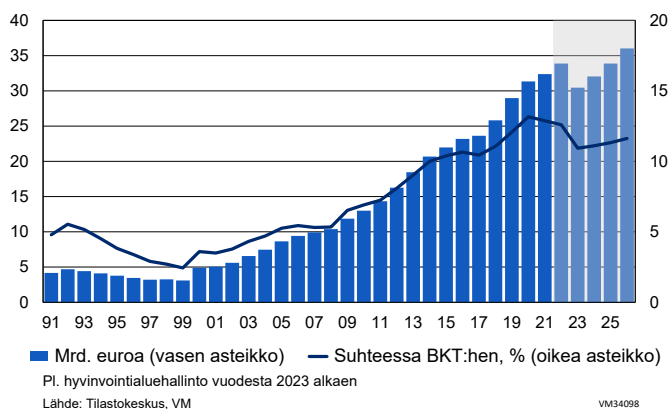
	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	miljardia euroa					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	23,2	24,6	25,8	26,5	12,7	13,2
siitä kunnallisvero	19,4	20,5	20,8	21,7	8,6	9,2
yhteisövero	1,9	2,2	3,0	2,7	2,0	1,9
kiinteistövero	1,9	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1
Muut tulot ²	20,1	23,7	23,9	24,7	14,5	14,9
siitä korkotulot	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
siitä tulonsiirrot valtiolta	14,4	17,7	17,6	18,1	8,1	8,3
Tulot yhteensä	43,2	48,3	49,7	51,2	27,2	28,1
Kulutusmenot	37,5	38,8	41,4	43,0	20,5	21,3
siitä palkansaajakorvaukset	22,1	22,4	23,4	23,9	12,6	13,0
Tulonsiirrot	2,6	2,7	2,7	2,8	2,1	2,2
siitä sosiaalietuudet ja -avustukset	0,8	0,7	0,7	0,7	0,0	0,0
tukupalkkiot ja muut tulonsiirrot	1,6	1,9	1,9	1,9	1,8	1,8
korkomenot	0,2	0,1	0,1	0,2	0,3	0,3
Pääomamenot ³	6,2	6,9	6,1	6,5	5,7	5,8
Menot yhteensä	46,3	48,4	50,2	52,3	28,3	29,3
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-3,0	-0,1	-0,4	-1,1	-1,1	-1,2
Perusjäämä ⁴	-2,8	0,0	-0,3	-0,9	-0,9	-0,9

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan² Ml. saadut pääomansiirrot ja kiinteän pääoman kuluminen³ Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot⁴ Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

Paikallishallinnon rahoitusasema suhteessa BKT:hen, %

Paikallishallinnon velka

2.4 Hyvinvointialueet

Hyvinvointialueet aloittavat varsinaisen toimintansa vuoden 2023 alussa, mistä alkaen ne on eriytetty omaksi alasektorikseen julkisen talouden ennusteessa. Hyvinvointialueisiin luetaan ennusteessa sote-uudistuksen yhteydessä perustettavien uusien hyvinvointialueiden toiminta, HUS-yhtymä sekä Helsingin kaupungin pelastustoimi ja sote-tehtävät.

Hyvinvointialueet ovat toimintansa aluksi hieman alijäämäisiä. Alijäämä on noin 0,2 % suhteessa BKT:hen ja johtuu pääosin sosiaali- ja terveydenhuollon investointien korkeasta tasosta, joka laskee hieman seuraavina vuosina. Sektorin rahoitusasemaa

heikentää kustannusten, erityisesti henkilöstökustannusten ripeä nousu. Hyvinvointialueiden ennusteessa sektorin ansiokehityksen oletetaan mukailevan kesäkuun alussa sovittuja palkankorotuksia ja viisivuotista palkkaohjelmaa, vaikka sopimuksia hoitajia edustavien liittojen kanssa ei ole tehty.

Hyvinvointialueet saavat rahoituksensa pääosin valtiolta. Valtionrahoitus kasvaa arvioidulla palvelutarpeen kasvulla lisättynä 0,2 prosenttiyksiköllä, vuodesta 2025 alkaen palvelutarpeen kasvusta huomioidaan vain 80 %. Lisäksi rahoitus muuttuu hyvinvointialueiden hintaindeksin ja tehtävämuutosten mukaan. Hyvinvointialueet saavat myös jonkin verran maksutuottoja. Vuonna 2023 sektorin kokonaistulot ovat 27,4 mrd. euroa, josta 90 % tulee valtiolta.

Hyvinvointialueiden menokehitys perustuu palvelutarpeen kasvuun sekä menojen ennakoituun hintakehitykseen. Arvio investoinneista perustuu talousarviotietoihin sekä erilliskyselyihin investoinneista. Pääosa hyvinvointialueiden menoista koostuu sosiaali- ja terveystalouden tuotantokustannuksista. Vuonna 2023 menoista 26,1 mrd. euroa on henkilöstökuluja tai tavaroiden ja palveluiden ostomenoja.

Hyvinvointialueille aiheutuu aluksi myös muutuskustannuksia toiminnan aloittamisesta ja järjestäytymisestä. Ennusteessa on oletettu, että ICT-muutuskustannuksista, hallinnollisista menoista sekä palkkojen yhdenmukaistamisesta aiheutuvat muutuskustannukset toteutuvat sote-uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä arvioidun mukaisina. Muutuskustannusten mittaluokkaan liittyy epävarmuutta. Lisäksi hoitajaliittojen palkankorotuksiin liittyy edelleen kustannusriski sopimusneuvotte- lujen ollessa kesken.

Taulukko 25. Hyvinvointialueet

	2023**	2024**
	mrd. euroa	
Kokonaistulot	27,4	28,4
Kokonaismenot	28,1	29,1
Nettoluotonanto/-otto	-0,7	-0,8
Velka	5,8	6,6

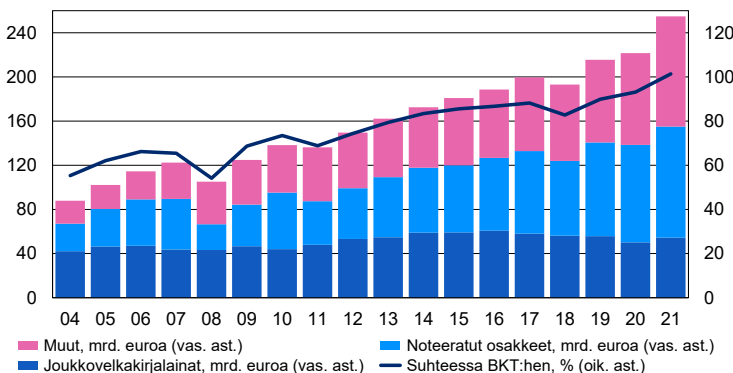
2.5 Sosiaaliturvarahastot

2.5.1 Työeläkelaitokset

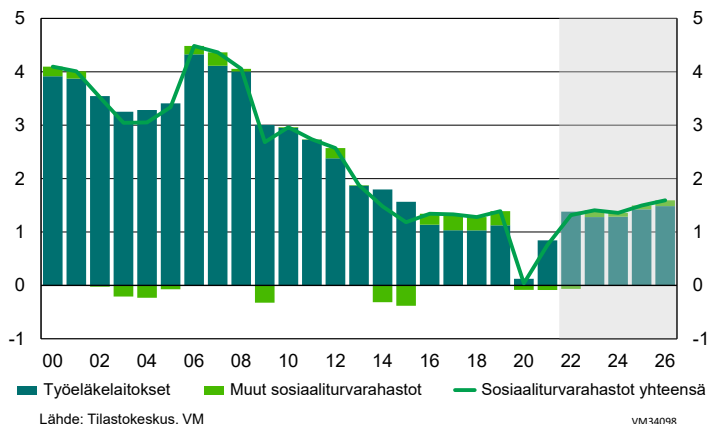
Työeläkelaitosten ylijäämä palautui viime vuonna lähes pandemiaa edeltävälle tasolle 0,8 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Tänä vuonna työeläkelaitosten ylijäämä vahvistuu 1,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Ylijäämää parantaa yksityisen sektorin työntajien eläkemaxun määräaikaisen korotuksen alkaminen vuosiksi 2022-2025. Iso vaikutus on erityisesti työeläkelaitosten omaisuustulojen kasvulla. Työeläkevarat nousivat vuoden 2021 lopulla 256 mrd. euroon, mutta alkuvuonna niiden määrä on jonkin verran supistunut.

Vuonna 2023 työeläkemenot kasvavat nopeaa vauhtia hintojen nopean kasvun vaikuttaessa eläkkeiden indeksitarkistuksiin. Samalla sektorin rahoitusaseman paraneminen pysähtyy, vaikka nouseva korkotaso parantaa myös omaisuustuloja. Työeläkelaitosten saamat omaisuustulot eli korot ja osingot kasvoivat viime vuonna 14 %. Tänä vuonna omaisuustulojen odotetaan kasvavan edelleen nopeasti korkotason noustessa.

Työeläkeyhtiöiden sijoituskanta
kaikki jäsenyhteisöt

Sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema suhteessa BKT:hen, %

Taulukko 26. Sosiaaliturvarahastot¹

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	miljardia euroa					
Sijoitustulot	4,3	3,5	4,0	5,4	6,7	7,3
Sosiaaliturvamaksut	28,5	27,6	30,3	31,8	33,4	34,3
siitä työnantajien maksut	17,8	16,7	18,8	19,9	20,9	21,4
vakuutettujen maksut	10,8	10,8	11,5	11,9	12,5	12,8
Tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	15,7	17,2	16,8	16,3	17,2	17,3
Muut tulot	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3
Tulot yhteensä	48,9	48,7	51,4	53,8	57,6	59,1
Kulutusmenot	3,8	3,8	4,1	4,2	4,2	4,3
Sosiaalietuudet ja -avustukset	38,5	41,2	41,7	42,4	45,6	46,9
Muut menot	3,2	3,6	3,7	3,6	3,8	3,9
Menot yhteensä	45,5	48,6	49,5	50,2	53,6	55,1
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	3,3	0,1	1,9	3,5	4,0	3,9
Työeläkelaitokset	2,7	0,3	2,1	3,7	3,6	3,7
Muut sosiaaliturvarahastot	0,6	-0,2	-0,2	-0,2	0,4	0,2
Perusjäämä ²	3,4	0,1	1,9	3,6	4,0	4,0

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

² Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

Taulukko 27. Sosiaalivakuutusmaksut ja eläkeindeksit

	2019	2020	2021	2022	2023**	2024**
Sosiaalivakuutusmaksut ¹						
Työnantajat						
Sairausvakuutus	0,77	1,34	1,53	1,34	1,58	1,48
Työttömyysvakuutus	1,50	1,26	1,43	1,51	1,54	1,54
Työeläkevakuutus (TyEL)	17,35	15,22	16,95	17,40	17,40	17,40
Kunta-alan eläkevakuutus	21,17	20,78	20,60	20,34	20,34	20,34
Palkansaajat						
Sairausvakuutus	1,54	1,86	2,04	1,71	1,95	1,88
Työttömyysvakuutus	1,50	1,25	1,40	1,50	1,50	1,50
Työeläkevakuutus (TyEL)	7,05	7,45	7,45	7,45	7,45	7,45
Etuudensaajat						
Sairausvakuutus	1,61	1,65	1,65	1,50	1,51	1,53
Eläkeindeksit						
Työeläkeindeksi	2585	2617	2631	2691	2864	2935
Kansaneläkeindeksi	1617	1633	1639	1674	1798	1837

¹ Vuosikeskiarvoina. Työnantajien maksut sekä vakuutettujen työttömyys- ja työeläkemaksut prosentteina palkoista. Luvut ovat painotettuja keskiarvoja.

2.5.2 Muut sosiaaliturvarahastot

Muut sosiaaliturvarahastot muodostuvat pääasiassa perussosiaaliturvaa hoitavasta Kansaneläkelaitoksesta sekä ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta vastaavasta Työllisyysrahastosta. Muut sosiaaliturvarahastot ovat tänä vuonna hieman alijäämisiä, 0,1 % suhteessa BKT:hen. Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema kääntyy ensi vuonna ylijäämäiseksi ja on lähellä tasapainoa lopun ennustejakson ajan.

Työttömyysvakuutusmaksun korotus tänä vuonna kasvattaa sektorin tuloja. Lisäksi työttömyysmenot supistuvat vielä verrattuna edellisvuoteen, kunnes ne kääntyvät hitaaseen nousuun. Työllisyysrahaston suhdannepuskuri alkaa silti kasvaa ja ennustejakson loppupuolella alkaa tulla paineita maksun alennukselle suhdannepuskurin ylärajan lähestymisen takia. Tänä vuonna Kelan menoja kasvattaa mm.

tartuntatautipäivärahat, joiden määrän arvioidaan pysyvän korkealla tasolla myöhempinäkin vuosina. Lisäksi loppuvuonna maksetaan ylimääräinen lapsilisä. Etuuskasvua nopeuttaa myös korkean inflaation takia suuremmat indeksikorotukset. Ensi vuonna menoja kasvattaa myös sähkötuki, jonka määräksi on alustavasti arvioitu 300 milj. euroa. Myös moniin muihin etuuksiin on tehty hintojen nousun kompensoimiseksi parannuksia normaalien indeksikorotusten lisäksi.

2.6 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä

Väestön ikääntyminen on jo viimeisen kymmenen vuoden aikana lisännyt eläkemenoja ja luo merkittäviä paineita julkisen talouden kestävyteen pidemmällä aikavälillä. Erityisesti iäkkään vanhusväestön määrän kasvu lisää lähivuosikymmeninä hoiva- ja terveystukien, joiden rahoittamiseksi nykyinen kokonaisveroaste ei tulevaisuudessa riitä. Samaan aikaan työikäinen väestö, joka veroillaan rahoittaa julkiset palvelut ja sosiaaliturvan, supistuu.

Julkisen talouden tulojen ja menojen välillä vallitsee pitkällä aikavälillä epätasapaino eli kestävyysvaje. Tarkalleen kestävyysvajelaskelma kertoo, kuinka paljon julkista taloutta olisi vahvistettava lähitulevaisuudessa, jotta julkinen talous olisi pitkän aikavälin tasapainossa. Toisin sanottuna sopeutuksen jälkeen ei olisi enää tarvetta nostaa veroastetta, leikata menoja, tehdä julkista taloutta vahvistavia rakenteellisia uudistuksia tai kasvattaa velkaantumista. Kestävyysvajelaskelma ei kuitenkaan kerro sitä, mikä olisi järkevä tapa tai aikataulu julkisen talouden velkasuhteen vakauttamiseksi. Laskelma ei myöskään huomioi sopeutuksen haitallisia tai rakenteellisten uudistusten mahdollisia suotuisia vaikutuksia talouskasvuun¹.

Kestävyysvajelaskelmissa arvioidaan sitä, miten väestön ikääntyminen vaikuttaa julkisen talouden näkymiin tulevina vuosikymmeninä. Väestön ikääntymisen lisäksi julkiseen talouteen kohdistuu myös monia muita paineita, jotka johtuvat esimerkiksi varautumisesta uuteen heikentyneeseen turvallisuusympäristöön,

¹ Koska kestävyysvaje eli ns. S2-indikaattori ei huomioi suorien sopeutustoimien mahdollisia haitallisia vaikutuksia talouskasvuun, ei sitä tulisi käyttää yksinään vaaditun sopeutuksen arvioimiseen. On olemassa muita tapoja, joiden avulla voidaan paremmin huomioida suorien sopeutustoimien epäsuotuisat kasvuvai-
kutukset. S2-indikaattorin antama tulos vastaa teknisesti tilannetta, jossa nk. finanssipolitiikan kerroin-
vakuutus olisi nolla eli sopeutustoimet eivät hidasta talouskasvua. Todellisuudessa suorien sopeutustoimien
ajatellaan yleisesti leikkaavan talouskasvua. Sen sijaan monilla rakenteellisilla uudistuksilla ei tällaista hait-
tavaikutusta ole, vaan niillä voidaan myös vahvistaa talouskasvun mahdollisuuksia.

ilmastonmuutoksesta ja julkisen infrastruktuurin uusimis- ja korjaustarpeista, mutta jotka eivät sisälly kestävyysvajetarkasteluun.

Valtiovarainministeriö arvioi kestävyysvajeen olevan noin 3 % suhteessa BKT:hen eli n. 9 mrd. euroa vuoden 2026 tasolla. Viime kevääseen nähden arvio kestävyysvajeen suuruudesta ei ole olennaisesti muuttunut. Saadun tuloksen tulkinta on se, että väestön ikääntyminen luo merkittävän haasteen julkisen talouden kestävyydelle. Lisäksi julkisen talouden velkasuhteen ennustettu kasvu lisää julkisen talouden riskejä.

Kestävyysvajelaskelmassa julkisen velan ei edellytetä tasaantuvan millekään tietylle tasolle. Siten laskelman tuottama velan tasapainotaso voi olla myös suhteellisen korkea tai matala riippuen siitä, millä tasolla velkasuhde on laskelman lähtöhetkellä ja miten väestön ikääntymisen arvioidaan vaikuttavan julkisten menojen kehitykseen tulevina vuosikymmeninä. Siksi julkisen talouden velkakestävyyttä on syytä tarkastella myös muilla tavoin. Tällaisia tapoja ovat esimerkiksi tarkastelut, joita on esitetty valtiovarainministeriön julkisen talouden kestävyyttä käsittelevässä raportissa².

Valtiovarainministeriön arvio julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyydestä perustuu EU:n ikääntymistyöryhmässä (AWG) yhteisesti sovittuihin menetelmiin ja laskentaperiaatteisiin. Kestävyyslaskelma on luonteeltaan painelaskelma, ei ennuste todennäköisimmästä tulevasta. Laskelmassa sovelletaan muuttumattoman politiikan oletusta eli siinä projisoidaan nykyisen lainsäädännön ja käytäntöjen mukaista kehitystä tulevaisuuteen väestöennusteen, ikäryhmäkohtaisten meno-osuuksien ja talouskehityksen pitkän aikavälin arvioiden avulla. Kestävyysvajearviossa huomioidaan vain ne päätökset, joiden vaikutukset julkiseen talouteen voidaan riittävällä varmuudella arvioida. Tarkemmin laskentamenettelyitä on kuvattu valtiovarainministeriön kestävyysvajelaskelmien menetelmäkuvauksessa³.

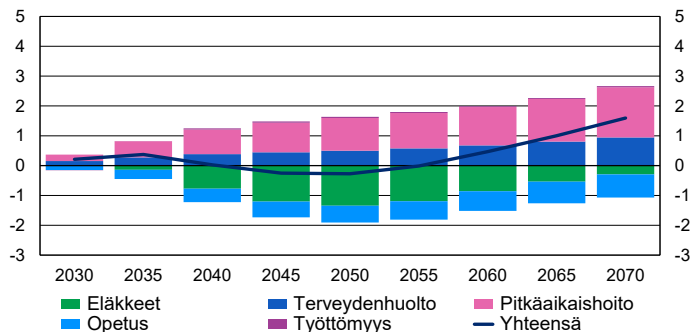
2 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162357>

3 <https://vm.fi/menetelmakuvaukset>

Kestävyysvajearvio pyritään perustamaan mahdollisimman realistisille oletuksille. Kuten mikä tahansa mittari, arvio värähtelee jonkin verran ajassa, kun käytetyt aineistot ja ennusteet päivittyvät. Oheisessa taulukossa on esitetty kestävyysvajelaskelman keskeisiä laskentaoletuksia sekä tarkasteltu kestävyysvajelaskelman herkkyyttä niiden muutoksille. Näitä herkkyytstarkasteluiden tuloksia on esitelty tarkemmin edellä mainitun kestävyysvajelaskelmien menetelmäkuvausten viimeisessä luvussa. Joka tapauksessa kestävyysvajelaskelma ja sen herkkyytstarkastelut tarjoavat hyödyllisen ja johdonmukaisen tavan analysoida sitä, minkä kokoluokan haasteesta väestön ikääntymisessä on kyse ja millaisilla keinoilla tähän haasteeseen voidaan vastata.

Ikäsidonnaisten menojen muutos

vuodesta 2026, suhteessa BKT:hen, %

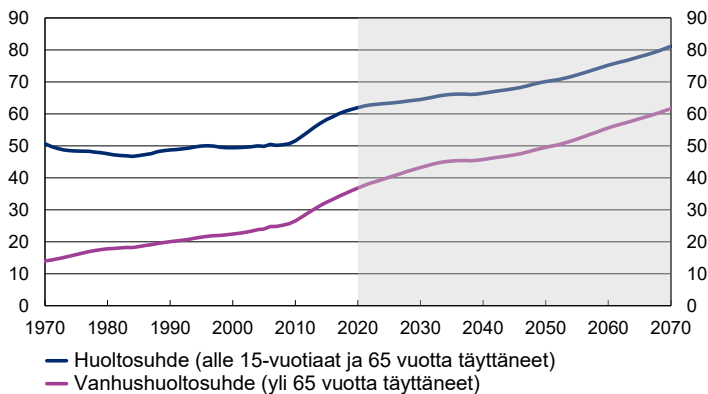
Kuvio on laadittu STM:n kehittämällä SOME-mallilla

Lähde: VM

VM34098

Huoltosuhte

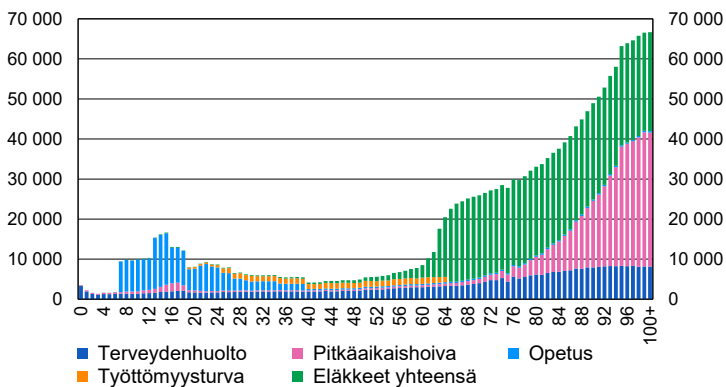
henkeä sataa työikäistä kohden

Lähde: Tilastokeskus, VM

Ikäsidonnaiset menot ikäluokittain v. 2019

euroa henkeä kohden, keskiarvo

Lähde: STM:n kehittämä SOME-malli, VM

Taulukko 28. Kestävyyslaskelman oletukset

	Peruslaskelma (syksy 2022)	Muutos	Vaikutus kestävyys- vajeeseen, %-yks. ¹
Yleisen tuottavuuden (ja reaaliansioiden) kasvu vuosina 2026-2070	keskimäärin 1,5 % vuodessa	+0,5 %-yks.	-0,3
Työllisyysasteen kehitys 15–64-vuotiaiden ikäryhmässä vuosina 2026-2070	74,5 % v. 2026, josta nousee 76,5 % v. 2070	+1,0 %-yks.	-0,2
Julkisten sote-palveluiden tuottavuuden kasvu vuosittain vuosina 2026-2070	0%	+0,5 %-yks.	-1,7
Julkisen talouden rakenteellinen perusjäämä ² / BKT v. 2026	-1,1%	+1,0 %-yks.	-1,0
Syntyvyys (kokonaishedelmällisyysluku)	1,45	+0,25 (= 1,7)	likimain 0,0
Nettomaahanmuutto vuosittain (vaikutus, jos työllisyysaste ei muutu)	15 000	+7 500 (= 22 500)	-0,3
50-vuotiaan elinajanodote (33,7 vuotta vuonna 2021)	Pitenee n. 7 vuodella vuoteen 2070 mennessä	-1,4 v. (= 5,4 v.)	-0,6
Sote-palveluiden palvelutarpeen siirtyminen myöhemmäksi eliniän pidetessä	Siirtyy puolella elinajanodotteen pitenemisestä (yli 50-vuotiaat)	Siirtyy samassa tahdissa kuin elinikä pitenee	-1,1
		Ei siirry lainkaan eliniän pidentyessä	1,1
Inflaatio (BKT-deflaattorin ja kuluttajahintojen muutos) vuosina 2026-2070	2%	-0,5 %-yks.	likimain 0,0
Valtion ja kuntien velan reaalikorko (+ vaikutus ko. sektoreiden diskonttokorkoon)	Valtion ja kuntien velan reaalikorko	-0,5 %-yks.	-0,2
Valtion ja kuntien velan reaalikorko sekä vaikutus valtion, kuntien ja työeläkelaitosten korkosijoitusten reaaliuuttoon (+ vaikutus kaikkien sektoreiden diskonttokorkoon)	ja korkotuotot 2 %, valtion ja kuntien reaaliset osaketulot 4 % sekä työeläkelaitosten reaaliset sijoitustuotot 3,5 % (2040-luvulta eteenpäin)	-0,5 %-yks.	0,1
Valtion ja kuntien velan reaalikorko sekä julkisen talouden kaikkien sijoitusten reaaliuotto (+ vaikutus kaikkien sektoreiden diskonttokorkoon)		-0,5 %-yks.	0,7

¹ Laskelmat on tehty valtiovarainministeriön kesän 2020 kestävyysvajelaskelmien perusteella (oletusmuutosten vaikutukset pysyvät laskentakierroksesta toiseen vakaina).

² Alijäämä ilman korkomenoja

Liitetaulukot

1. **Vuosien 2017–2021 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia**
2. **Kysynnän ja tarjonnan tase**
3. **Kansantalouden rahoitustasapaino**

Liitetaulukko 1. Vuosien 2017–2021 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia

	Vuosien 2017-2021		Keskimääräiset ennustepoikkeamat	
	Ennusteiden keskiarvo, %	Toteutumien keskiarvo, %	Ennusteen ali- tai yliarviointi ¹ %-yks.	Ennuste-poikkeaman suuruus ² %-yks.
BKT (määrä)	1,5	1,1	0,4	1,6
BKT (arvo)	3,2	2,8	0,4	1,9
Yksityinen kulutus (arvo)	3,0	1,7	1,3	2,1
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-0,6	0,1	-0,6	1,3
Inflaatio	1,3	1,1	0,3	0,7
Palkkasumma	2,6	2,8	-0,2	2,0
Työttömyysaste	7,7	7,6	0,1	0,7
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	48,7	48,2	0,5	4,2
Valtion nettoluotonanto, suhteessa BKT:hen, %	-2,0	-2,6	0,6	1,5
Julkisen talouden nettoluotonanto, suhteessa BKT:hen, %	-1,9	-2,1	0,2	2,0

Ennusteiden vertailu tehdään kansantalouden tilipidon ennakkotietoon kesäkuussa (tai maaliskuussa).

Viiden viimeisen vuoden keskiarvot on laskettu keväällä ja syksyllä tehdyistä budjettivuotta koskevista ennusteista.

¹ Ali- tai yliarvioinnin indikaattori on keskimääräinen ennuste-poikkeama.

² Poikkeamien itseisarvojen keskiarvo kertoo ennuste-poikkeamien keskimääräisestä suuruudesta, poikkeaman suunnasta riippumatta.

Liitetaulukko 2. Kysynnän ja tarjonnan tase, miljoonaa euroa

	Käypiin hintoihin					
	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
Bruttokansantuote markkinahintaan	240 097	237 987	251 431	268 902	278 564	288 587
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	95 283	85 131	98 432	121 054	127 356	132 114
Kokonaistarjonta	335 141	323 118	349 863	391 042	407 262	422 096
Tavaroiden ja palvelujen vienti	95 657	85 512	99 064	118 885	124 982	130 819
Kulutus	181 700	179 391	189 489	202 733	210 245	216 947
yksityinen	126 081	121 548	128 136	138 008	143 644	148 367
julkinen	55 619	57 843	61 353	64 726	66 602	68 580
Investoinnit	57 149	57 463	59 450	63 874	66 059	68 405
yksityiset	46 636	45 767	48 924	52 177	53 370	55 858
julkiset	10 513	11 696	10 526	11 697	12 689	12 547
Kysyntäerät yhteensä	335 146	323 150	348 789	389 968	406 188	421 022
	Viitevuoden 2015 hintoihin; ei summautuvia					
	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
Bruttokansantuote markkinahintaan	229 599	224 486	231 272	236 619	238 140	241 502
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	90 769	85 476	90 262	91 876	94 305	97 344
Kokonaistarjonta	320 372	309 953	321 427	328 385	332 530	339 106
Tavaroiden ja palvelujen vienti	91 624	85 435	90 224	91 211	93 638	97 404
Kulutus	175 912	171 251	176 939	179 172	179 843	181 475
yksityinen	121 753	116 810	121 052	122 432	123 444	125 196
julkinen	54 167	54 462	55 917	56 765	56 431	56 320
Investoinnit	52 317	52 043	52 607	54 511	55 147	56 080
yksityiset	42 528	41 195	43 098	44 312	44 357	45 631
julkiset	9 794	10 878	9 491	10 189	10 792	10 438
Kysyntäerät yhteensä	320 373	309 447	320 401	327 358	331 502	338 075

Liitetaulukko 3. Kansantalouden rahoitustasapaino

	2017	2018	2019	2020	2021
	suhteessa BKT:hen, %				
Bruttoinvestoinnit	23,3	24,1	23,8	24,2	23,4
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	6,9	7,1	7,0	7,0	7,1
yritykset ja rahoituslaitokset	12,4	12,6	12,4	12,2	12,1
julkisyhteisöt	4,1	4,3	4,4	4,9	4,1
Bruttosäästäminen ¹	23,3	23,5	23,8	25,2	25,9
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	3,6	3,9	4,7	7,2	4,9
yritykset ja rahoituslaitokset	16,3	16,2	15,7	18,7	19,4
julkisyhteisöt	3,3	3,4	3,4	-0,7	1,6
Rahoitusylijäämä	-0,7	-1,8	-0,2	0,8	0,8
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	-3,5	-3,3	-2,5	0,0	-2,4
yritykset ja rahoituslaitokset	3,4	2,4	3,2	6,2	6,6
julkisyhteisöt	-0,7	-0,9	-0,9	-5,5	-2,6
Tilastollinen ero	0,0	-0,0	0,0	-0,1	0,8

¹ Ml. pääomansiirrot, netto

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 160 01
vm.fi

ISSN 1797-9714 (pdf)
ISBN 978-952-367-236-9 (pdf)

Syyskuu 2022